МЕТОДИКА
національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні

(оновлена)

ОБСЄ Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

МЕТОДИКА
національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні

(оновлена)

Київ – 2018

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

Це видання здійснене за сприяння Координатора проектів ОБСЄ в Україні. У цій публікації публікації висловлено виключно погляди її авторів. Вони не обов'язково відображають офіційну позицію Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Зміст

ПРО МЕТОДИКУ 4

ВСТУП 5

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ 7

1.1. Передумови, сфера охоплення, метата цілі проведення НОР 8

1.2. Методологічні джерела, термінологія та принципи НОР 14

1.3. Огляд найпоширеніших методологій НОР 26

1.3.1. Методологія Міжнародного Валютного Фонду 26

1.3.2. Методологія Світового Банку 42

1.3.3. Методологія оцінки ризиків на рівні ЄС 58

1.4. Підходи до оцінки коротко- та довгострокових наслідків ВК. 67

РОЗДІЛ ІІ. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НОР В УКРАЇНІ. 83

2.1. Управління процесом НОР 85

2.1.1. Сфера дії, цілі, визначення та методика 85

2.1.2. Прозорість та підзвітність 87

2.1.3. Багаторівневе управління, багатостороння участь 87

2.2. Аналіз ризиків 90

2.2.1. Визначення та аналіз загроз. 90

2.2.2. Аналіз вразливості та наслідків впливу. 92

2.2.3. Оцінка ризику 92

2.2.4. Моніторинг ризику та переоцінка 93

2.3. Комунікації та обізнаність про ризики 94

2.3.1. Внутрішня та зовнішня комунікація 94

2.3.2. Стратегії інформування громадськості. 95

2.3.3. Інструменти для інтерпретації аналізу ризиків. 96

2.4. Оцінка наслідків прояву ідентифікованих ризиків 97

2.5. Політичне та програмне застосування. 98

РОЗДІЛ ІІІ. ЕТАПОЛОГІЯ НОР В УКРАЇНІ 100

РОЗДІЛ IV. СЕКТОРАЛЬНА ОЦІНКА РИЗИКІВ ВК/ФТ 110

4.1. Загальні аспекти секторального оцінювання ризиків 111

4.2. Якісно-скорингова методика оцінювання секторальних ризиків ВК 114

4.3. Якісно-скорингова методика оцінювання секторальних ризиків ФТ 120

РОЗДІЛ V. ЗАХИСТ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ. 125

ДОДАТКИ 127

Додаток 1. Загальна складова. 128

Додаток 2. Шаблон для збору даних, який заповнює ПФР 134

Додаток 3. Шаблон для збору даних, який заповнює кожний сдфм з урахуванням свого сектору (піднаглядних йому видів СПФМ) 142

Додаток 4. Шаблон для збору даних правоохоронними та розвідувальними органами . 147

Додаток 5. Шаблон для збору даних по судовій системі. 161

Додаток 6. Витяги з рекомендацій для україни за висновками експертів 167

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ. 169

ПРО МЕТОДИКУ

Методика національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні розроблена з урахуванням Міжнародних стандартів та на основі кращих практик проведення національних оцінок ризиків у провідних країнах світу.

Зазначена методика є оновленою версією Методики для проведення оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні, що була розроблена у 2014-му році. На підставі попередньої Методики було проведено першу НОР в Україні, яка була завершена у 2016-му році.

Протягом 2017-2018-х років Україна була оцінена в рамках 5-го раунду взаємних оцінок Комітетом Ради Європи MONEYVAL на предмет технічної відповідності Рекомендаціям FATF та ефективності національної системи фінансового моніторингу. Крім того, у 2017-му році були оприлюднені висновки першої наднаціональної оцінки ризиків ВК/ФТ на рівні ЄС.

Результати 5-го раунду оцінки України з боку MONEYVAL та наднаціональної оцінки ризиків на рівні ЄС, а також провідні керівництва FATF лягли в основу ідеї оновлення попередньої Методики проведення НОР в Україні і стали першопричинами створення представленої Методики.

Планується, що на основі цієї Методики у 2019-му році буде проведена друга національна оціника ризиків в Україні, а також на ній будуть базуватись і подальші НОР в Україні.

Участь у розробці проекту Методики взяли місцеві наукові експерти та фахівці Державної служби фінансового моніторингу України. Крім того, проект Методики пройшов огляд та отримав корисні рекомендації іноземного фахівця, який володіє унікальними експертними знаннями у сфері НОР.

Весь процес розробки цієї Методики (як і першої її редакції) та проведення першої НОР в Україні супроводжувався підтримкою Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Це видання здійснене за сприяння Координатора проектів ОБСЄ в Україні. У цій публікації публікації висловлено виключно погляди її авторів. Вони не обов'язково відображають офіційну позицію Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

ВСТУП

Фінансовий моніторинг увійшов у практику діяльності багатьох країн у зв'язку із створенням системи ПВК/ФТ. Основоположним методологічним фундаментом його організації виступає РОП, базовим елементом якого є оцінка ризиків. На теперішній момент часу, методика оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ на національному рівні досліджена недостатньо в силу новизни проблеми і малого практичного досвіду. Тому підвищується актуальність її вивчення та осмислення як сукупності певних принципів, методів, послідовності дій, а також заходів інституційного характеру, спрямованих на запобігання та/або пом'якшення наслідків прояву ідентифікованих ризиків.

У сучасному суспільстві, яке характеризується бурхливим розвитком інформаційних технологій та глобалізацією економіки/фінансових послуг, ситуація сфері ПВК/ФТ постійно ускладнюється. Вирішення даної проблеми потребує глобальних контрзаходів у рамках співпраці між країнами.

FATF наполегливо рекомендує кооперативним країнам виявляти та аналізувати вітчизняні ризики у сфері ПВК/ФТ, а також оцінювати їх відповідно до «40 Рекомендацій», які були учетверте переглянуті в лютому 2012 р.

З урахуванням зазначеного, Держфінмоніторингом спільно з Координатором проектів ОБСЄ в Україні, реалізовано проект технічної допомоги «Зміцнення спроможності системи фінансового моніторингу України», в рамках якого у грудні 2016 року презентовано Звіт про проведення першої Національної оцінки ризиків ВК/ФТ (Звіт)[1].

Оцінка ризиків є важливою основою для управління ними та побудови системних гарантій стійкості у країні. НОР є важливим кроком на шляху окреслення спільного бачення бази ризиків, а також розуміння того, які ризики мають бути враховані, пом'якшені, нівельовані та/або передані (переведені для вирішення на наднаціональний рівень). НОР сприяє виробленню рекомендацій та визначенню пріоритетів щодо посилення стійкості окремих видів економічної діяльності, секторів, підприємств, установ, організацій.

НОР у сфері ПВК/ФТ має бути всеосяжною та вимагає надійної управлінської структури з погодженими термінами та правилами оцінювання для забезпечення послідовних, дієвих та надійних результатів. Вона також має бути зрозумілою для всіх учасників та відповідати контексту відповідної країни, враховувати комбінацію кількісних і якісних критеріїв оцінювання латентних за своєю суттю явищ і процесів у сфері ПВК/ФТ. Ефективна оцінка ризику має стимулювати до розвитку всіх учасників національної системи ПВК/ФТ, концентрувати їхні зусилля на виявленні найпоширеніших загроз, вразливостей та на нівелюванні ідентифікованих ризиків – насамперед тих, що мають високу ймовірність настання та значний негативний вплив на стан справ у сфері ПВК/ФТ.

При цьому, варто розрізняти можливість настання непрогнозованих значних подій, які є генераторами ризику у сфері ПВК/ФТ (технологічні інновації у середовищі ринків фінансових послуг можуть стати передумовами таких подій) і значну кількість менш резонансних загроз і вразливостей, які, проте, генерують більш регулярні ри-

1 Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [Електронний ресурс]. – К., 2016. – 208 с. – С. 42. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf

зикові події. Для цього, результати НОР мають активно обговорюватись із основними учасниками розробки політичних та програмних рішень у сфері ПВК/ФТ – СДФМ, правоохоронними і розвідувальними органами, а також із СПФМ.

Забезпечення прозорості і легальності фінансових операцій є одним з найважливіших завдань держави. ВК та ФТ у всьому світі відноситься до тяжких злочинів, які гальмують соціальний, економічний, політичний і культурний розвиток країни, завдають шкоди національній і міжнародній стабільності, руйнують цілісність фінансових ринків та інститутів. Вказані загрози тісно зв'язані із зниженням податкових доходів державного бюджету, негативно впливають на валютно-курсову динаміку, на відсоткові ставки, завдають суттєвих збитків репутації країни.

РОЗДІЛ І.
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

1.1. Передумови, сфера охоплення, метата цілі проведення НОР

Відповідно до Рекомендації 1 FATF країни повинні виявляти та аналізувати вітчизняні ризики щодо ВК/ФТ, а також оцінювати їх, застосовуючи РОП з метою співвіднесення виявлених ризиків із превентивними або пом'якшувальними заходами у сфері ПВК/ФТ[2].

Водночас, FATF надає державам можливість самостійно вибирати методику проведення НОР з урахуванням особливостей конкретної країни, не нав'язуючи якихось загальних схем.

Визначення, оцінка та розуміння ризиків ВК/ФТ є важливими складовими процесу формування та розвитку ефективної національної системи у сфері ПВК/ФТ. На державному рівні це досягається шляхом розроблення політики у відповідній сфері та прийняття належно обґрунтованих рішень, спрямованих на досягнення конкретних цілей і завдань, тоді як на рівні приватного сектору, аналогічні цілі досягаються шляхом імплементації адекватних процедур належної перевірки клієнтів та моніторингу їхніх фінансових операцій, а також шляхом ретельного дотримання відповідності операційної діяльності СПФМ та визначених не фінансових установ і професій вимогам актуального законодавства у сфері ПВК/ФТ.

Нормативні та інституційні основи є двома основними елементами національної системи ПВК/ФТ, тому їхня відповідність актуальним міжнародним стандартам і кращим практикам імплементації вказаних стандартів є об'єктом першочергової уваги для України. Про це свідчить Звіт за результатами п'ятого раунду оцінки України, оприлюднений 30.01.2018 р. Комітетом експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL)[3]. В цілому, вказаний Звіт засвідчив прогрес України у розбудові національної системи фінансового моніторингу та підтвердив зростаючу динаміку ефективності дій усіх її учасників. Тим не менше, висновки останньої і попередніх взаємних оцінок понад п'ятнадцятирічного функціонування національної системи ПВК/ФТ, констатували наявність значної кількості слабких місць і недоліків, на нівелюванні яких необхідно концентрувати увагу усіх учасників системи.

З метою забезпечення стійкої та прогресивної системи ПВК/ФТ, Україна зробила важливі кроки щодо впровадження та дотримання міжнародних стандартів боротьби з ВК/ФТ, у тому числі й щодо виявлення, аналізу та оцінки національних ризиків у сфері ПВК/ФТ. У контексті зазначеного, Держфінмоніторингом у вересні 2014 року розроблено першу редакцію методики для проведення НОР, а упродовж 2014-2016 років організовано 11 міжнародних заходів, результатом яких стало вищезгадане представлення у грудні 2016 року першого Звіту про результати проведення НОР.

Підготовці першого Звіту про результати НОР, передувало створення у квітні 2015 року міжвідомчої робочої групи, в яку увійшли представники Держфінмоніторингу, Міністерства фінансів України, НБУ, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, наукові експерти.

2 The FATF Recommendations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf

3 Ukraine's measures to combat money laundering and the financing of terrorism and proliferation: fifth round mutual evaluation report. December 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-ukraine-2017.html

Результати першої НОР, серед іншого, свідчили про те, що практика подальшого (правоохоронно-судового) відпрацювання сигналів про підозрілі на предмет ВК/ФТ фінансові операції, виявлені на рівні СПФМ, потребувала серйозного удосконалення, оскільки відповідні взаємозв'язки між показниками первинного виявлення та подальшої інкримінації виявленого були дуже слабкими.

Дана методика розроблена з урахуванням керівництв FATF щодо оцінки ризиків ВК і ФТ на національному рівні, згідно з якими ризики ВК/ФТ повинні оцінюватися як функція загрози, вразливості та наслідків прояву відповідних ризиків.

Метою розроблення методики НОР є опис системних підходів до оцінки ризиків ПВК/ФТ, які базуються на поєднанні об'єктивних кількісних статистичних даних і суб'єктивних якісних експертних оцінок, аналізу оперативно-розвідувальної інформації правоохоронних органів (співбесіди, опитувальники), результатів розгляду кримінальних проваджень, заходів, які вживаються приватним сектором та СДФМ у сфері ПВК/ФТ, прикладів міжнародного співробітництва ПФР та правоохоронних органів, а також іншої інформації з відкритих джерел.

Методика НОР призначена для структуризації аналізу доступної інформації про загрози, вразливості і можливі наслідки прояву ризиків, пов'язаних із ВК/ФТ, для абсорбції основних результатів міжнародних практичних і методологічних досліджень а також для врахування вітчизняної специфіки питань національної оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ.

Збір, структуризацію та аналіз даних запропоновано виконувати у спеціально розроблених електронних таблицях (типових матрицях-шаблонах), покликаних бути дороговказом для збору точних даних, які у подальшому можна буде використовувати для проведення НОР, підготовки відповідних звітів, а також при вирішенні інших завдань. Наповнення типових матриць показників фактичними даними у динаміці, уможливить більш чітке розуміння того, як працює національний режим ПВК/ФТ, дасть змогу здійснювати моніторинг функціонування вказаного режиму і підвищувати ефективність функціонування системи антилегалізаційного фінансового моніторингу.

Кінцевою метою проведення НОР є виявлення (актуалізація) національних ризиків (загроз, вразливостей, наслідків) в системі ПВК/ФТ, визначення елементів управління ними та сприяння у розробці стратегії розвитку системи ПВК/ФТ в Україні.

НОР спрямована на:

- сприяння виробленню проактивної стратегії і тактики стримування злочинців, шляхом своєчасного виявлення, арешту та конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом;
- запобігання вчиненню терористичних актів та терористичної діяльності, шляхом своєчасного виявлення та ефективного блокування джерел їхнього фінансування;
- аналіз наслідків впливу ВК та ФТ на суспільство, суспільні відносини та фінансово-економічну систему, з метою визначення відповідних заходів запобігання та протидії актуальним загрозам та вразливостям.

НОР передбачає встановлення рівня ймовірності ВК та ФТ з огляду на існуючі загрози (особа (група осіб), об'єкт або діяльність, здатні завдати шкоди, державі,

суспільству, економіці) та вразливості (фактори, що створюють умови для виникнення загроз) системи ПВК/ФТ, а саме шляхом:

а) раннього виявлення загроз, пов'язаних з можливістю ВК та ФТ;
б) достовірної оцінки можливості їх реалізації;
в) встановлення вразливостей національної системи ПВК/ФТ до загроз;
г) оцінки наслідків та масштабів реалізації загроз у зв'язку із ідентифікованими вразливостями національної системи ПВК/ФТ;
ґ) своєчасного усунення або виправлення вразливостей;
д) запобігання негативним наслідкам прояву ризиків у сфері ПВК/ФТ;
е) визначення пріоритетних напрямів діяльності національної системи ПВК/ФТ;
є) прийняття рішень про найбільш ефективне використання ресурсів.

З огляду на зазначене, **опис загроз та вразливостей, а також цілей, на вирішення яких необхідно спрямовувати зусилля учасників НОР** у сфері ПВК/ФТ в Україні з метою нівелювання негативних наслідків прояву відповідних ризиків, **можна викласти у такій послідовності**:

1. аналіз **зовнішніх** та **внутрішніх загроз і вразливостей** для фінансово-економічної та суспільно-політичної сфери України;
2. аналіз **інтенсивних** (великих одноразових і непередбачуваних) та **екстенсивних** (менш масштабних, але регулярних) **ризиків** у сфері ПВК/ФТ;
3. виявлення і типологізація ключових **сфер** (фінансових продуктів, інструментів та послуг) і **способів** формування нелегальних джерел капіталу та його подальшої легалізації в Україні (готівка, фіктивне підприємництво, використання переваг окремих організаційно-правових форм господарювання, ухилення від сплати податків, бенефіціарна власність, сектор неприбуткових організацій, ризики різних типів юридичних осіб бути використаними з метою ВК/ФТ, ризики організованої злочинності, тощо);
4. інтеграція інформаційних потоків і систематизація статистичних зведень (**комплексної адміністративної звітності**) у сфері ПВК/ФТ з метою моніторингу внеску ПФР, регуляторно-наглядових, правоохоронно-розвідувальних органів та судової системи у дієвість та результативність функціонування національної системи ПВК/ФТ;
5. аналіз **секторальних ризиків** ВК/ФТ та створення ефективних механізмів ризик-орієнтованого моніторингу потенційних джерел ВК/ФТ за результатами обробки СДФМ зведених даних у розрізі піднаглядних їм секторів;
6. **гармонізація антилегалізаційної та антикорупційної державної політики** шляхом відпрацювання ефективної ризик-орієнтованої системи виявлення та своєчасного блокування кошів, одержаних корупційним шляхом, моніторингу підозрілої фінансової діяльності клієнтів, а також тих понадпорогових фінансових операцій, кінцевими вигодоодержувачами за якими є національні публічні діячі та/або пов'язані зними чи близькі до них особи.

Мінімізація окреслених вище загальних загроз і вразливостей може стати вагомим підґрунтям підвищення дієвості, результативності та ефективності системи ПВК/ФТ в Україні, а також запорукою розробки, впровадження й подальшого поширення ці-

лісного комплексу заходів аналітичного та оперативно-розшукового характеру, який сприятиме переходу від традиційної протидії й боротьби з наслідками (симптомами) суспільно-небезпечних протиправних діянь до стратегії проактивного запобігання і системної нейтралізації факторів (причин) іллегалізації національної економічної системи.

Необхідність здійснення НОР передбачена Законом[4] і постановою КМУ та НБУ «Про затвердження Порядку проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму і оприлюднення її результатів» від 16.09.2015 р. № 717[5].

Для перевірки належності виконання країнами вищезгаданих Рекомендацій FATF, у лютому 2013-го року була розроблена та прийнята Методологія з оцінки технічної відповідності Рекомендаціям FATF та з оцінки ефективності функціонування національних систем ПВК/ФТ[6].

В контексті НОР слід виокремити наступні положення Методики оцінки Рекомендацій FATF:

Блок «технічна відповідність»

Оцінка ризиків

1.1. Країни повинні визначити та здійснити НОР властивих країні.

1.2. Країни повинні визначити орган або механізм координації заходів з НОР.

1.3. Країни повинні регулярно здійснювати НОР з метою оновлення її результатів.

1.4. Країни повинні мати механізми комунікації за результатами проведення НОР з усіма відповідними компетентними органами та саморегулівними організаціями діяльності фінансових установ та визначених нефінансових установ і професій.

Усунення ризиків

1.5. Ґрунтуючись на власному розумінні своїх ризиків, країни повинні застосовувати підхід, що ґрунтується на оцінці ризиків, при розподілі ресурсів та впровадженні заходів, спрямованих на запобігання та усунення ризиків ВК та ФТ.

1.6. Країни, які приймають рішення не застосовувати деякі Рекомендації FATF, що встановлюють вимогу до фінансових установ та ВНУП вживати певних заходів, повинні продемонструвати, що:

(a) доведено низький рівень ризику ВК та ФТ; виняток має місце у суворо обмежених та обґрунтованих обставинах; та він стосується певного виду фінансової установи або діяльності, або ВНУП; або

(b) фінансова діяльність (окрім переказу коштів або цінностей) здійснюється фізичною або юридичною особою рідко або обмежено (беручи до уваги кількісний та

4 Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України, 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18

5 Про затвердження Порядку проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму і оприлюднення її результатів: постанова Кабінету Міністрів України, 16 вересня 2015 р. № 717: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248493531

6 Methodology for assessing technical compliance with the FATF Recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/methodology/FATF%20Methodology%2022%20Feb%202013.pdf

абсолютний критерії), наприклад коли низький рівень ризику ВК та ФТ.

1.7. Якщо країни виявляють високі ризики, вони повинні забезпечити, щоб їхній режим ПВК/ФТ усував такі ризики, включаючи: (a) встановлення вимоги до фінансових установ та нефінансових установ і професій вживати посилених заходів з управління та усунення ризиків, або (b) встановлення вимоги до фінансових установ та нефінансових установ і професій забезпечувати, щоб ця інформація була включена в їхню власну систему оцінки ризиків.

1.8. Країни можуть дозволити застосовувати спрощені заходи для деяких Рекомендацій FATF, що встановлюють вимогу до фінансових установ та ВНУП вживати певних заходів, за умови, що було визначено низький рівень, і це відповідає оцінці країною своїх ризиків ВК/ФТ.

1.9. Наглядові органи та саморегулівні організації повинні забезпечити, щоб усі фінансові установи та ВНУП виконували свої обов'язки відповідно до Рекомендації 1.

Блок «ефективність»

Ознаки ефективної системи: країна належним чином визначає, оцінює та розуміє свої ризики ВК та ФТ, а також здійснює координацію заходів на національному рівні, спрямованих на пом'якшення цих ризиків. Це включає залучення компетентних органів та інших відповідних органів; використання широкого спектру надійних джерел інформації; застосування оцінки(ок) ризиків як основи для розвитку та встановлення пріоритету політики та заходів з ПВК/ФТ; розповсюдження та впровадження цієї політики і заходів координованим шляхом через відповідні канали. Відповідні компетентні органи також співпрацюють та координують політику і заходи, спрямовані на боротьбу з фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. З часом, результатом цього стає значне пом'якшення ризиків ВК та ФТ.

Основні питання до розгляду при визначенні, чи досягнуто результат:

1.1. Наскільки вдало країна усвідомлює свої ризики ВК/ФТ?

1.2. Наскільки вдало ідентифікуються ризики ВК/ФК, що усуваються національною політикою та заходами з ПВК/ФТ?

1.3. В якій мірі використовуються результати НОР для обґрунтування винятків та підтримки застосування посилених заходів для випадків високого ризику або спрощених заходів для випадків низького ризику?

1.4. В якій мірі цілі та заходи компетентних органів (регуляторів) і саморегулівних органів відповідають національній політиці з ПВК/ФТ та виявленим ризикам ВК/ФТ?

1.5. В якій мірі компетентні органи та саморегулівні організації співпрацюють та координують розробку та впровадження політики і заходів, спрямованих на ПВК/ФТ і, за необхідності, з фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення?

1.6. В якій мірі країна забезпечує, що відповідні фінансові установи, ВНУП, а також інші сектори, до яких повинні застосовуватися Стандарти FATF, обізнані про відповідні результати національних ризиків ВК/ФТ?

a) Приклади інформації, що можуть підтримати висновки по основних питаннях:

1. Оцінка країною своїх ризиків ВК/ФТ (наприклад, види здійснених оцінок; види опублікованих/розповсюджених оцінок).
2. Політики та стратегії боротьби з ВК/ФТ (наприклад, розповсюджені/опубліковані політики, стратегії та заяви з ПВК/ФТ; залучення та зобов'язання вищих посадовців на політичному рівні).
3. Програма надання допомоги приватному сектору та відповідним органам (наприклад, брифінги та інструкції по відповідних висновках оцінки ризиків; частота та відповідність надання консультацій щодо політики та законодавства, внесок у розвиток оцінки ризиків та інших політичних рішень).

b) Приклади особливих факторів, які можуть підтримати висновки по основних питаннях:

4. Які методи, інструменти та інформація використовуються з метою розробки, огляду та оцінювання висновків за результатами проведення оцінки ризиків? Наскільки повною є інформація та дані, що використовуються ?
5. Наскільки цінною є стратегічна фінансова інформація, аналіз, типології та керівництво?
6. Які компетентні органи та відповідні зацікавлені сторони (включаючи фінансові установи та ВНУП) залучені до НОР? Як вони роблять свій внесок в НОР, і на якій стадії?
7. Чи оновлюється НОР, чи регулярно вона переглядається і чи відповідає вона значним подіям або змінам (включаючи нові загрози та тенденції)?
8. В якій мірі НОР є обґрунтована та відповідає загрозам ВК/ФТ, слабким сторонам та особливостями країни? За необхідності, чи враховує вона ризики, визначені іншими надійними джерелами?
9. Чи відповідає політика компетентних органів на зміни ризиків ВК/ФТ?
10. Який механізм(ми) або орган використовуються для забезпечення належного та постійного співробітництва і координації в рамках національної системи, для розробки та впровадження політики ПВК/ФТ як на рівні прийняття політичних рішень, так і на операційному рівні, а також, за необхідності, для протидії розповсюдженню фінансування зброї масового знищення? Чи включає механізм або орган усі відповідні повноваження?
11. Чи існують відповідні ресурси та досвід для проведення НОР, а також для національного співробітництва і координації?

РОП на національному рівні означає виділення достатніх ресурсів на забезпечення конкретних компонентів системи ПВК/ФТ. Наприклад, якщо за результатами НОР, ВК з найбільшою ймовірністю відбувається у банківському секторі, то саме в цьому секторі слід зосередити найбільше ресурсів (грошей, персоналу та спеціалізованих інформаційно-технологічних рішень) для зниження рівня виявленого ризику, нівелювання загроз та вразливостей. І навпаки, якщо рівень ризику у секторі юридичних послуг низький, країна може певною мірою вдатися до спрощених заходів.

Фактично, за результатами НОР Україна повинна бути готова продемонструвати, що органи влади належним чином усвідомлюють ризики, запланували дії і вживають заходів для пом'якшення ризиків. Країни також повинні оцінювати, чи застосовані заходи реально зменшують рівень раніше виявлених ризиків. Це ще один ключовий момент для виконання НОР.

1.2. Методологічні джерела, термінологія та принципи НОР

При розробці даної Методики, були враховані наступні публікації міжнародних організацій:

- Рекомендації FATF та Методологію оцінки Рекомендацій FATF;
- керівництво FATF щодо оцінки ризиків відмивання грошей і фінансування тероризму на національному рівні[7];
- керівництво FATF щодо стратегій з оцінки ризиків легалізації грошових коштів, одержаних злочинним шляхом[8];
- керівництво FATF по застосуванню підходу на основі оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ: принципи високого рівня і процедури[9];
- керівництво FATF щодо даних і статистики у сфері ПВК/ФТ[10];
- керівництво ОБСЄ щодо процедур збору даних в рамках національної системи ПВК/ФТ[11];
- консультативний пакет (методологія та інструкція) Світового банку щодо інструменту оцінювання національних ризиків ВК/ФТ та щодо систематизованого процесу організації НОР із широким залученням громадськості і представників приватного сектору[12];
- записка до дискусії персоналу МВФ на тему: «Корупція: ціна питання і стратегії пом'якшення ризиків»[13];
- інструкція щодо включення питань ПВК/ФТ у показники нагляду та оцінки стану фінансової стабільності країни[14];
- методологія МВФ щодо проведення НОР у сфері ПВК/ФТ[15];
- методологія Світового банку щодо проведення НОР у сфері ПВК/ФТ[16];

7 National money laundering and terrorist financing risk assessment [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/National_ML_TF_Risk_Assessment.pdf

8 Money Laundering&TerroristFinancing Risk Assessment Strategies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20Risk%20Assessment%20Strategies.pdf

9 FATF Guidance on the Risk-Based Approach to Combating Money Laundering and Terrorist Financing - High Level Principles and Procedures. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/High%20Level%20Principles%20and%20Procedures.pdf

10 Guidance on AML/CFT-related data and statistics. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/AML-CFT-related-data-and-statistics.pdf

11 OSCE Handbook on Data Collection in support of Money Laundering and Terrorism Financing National Risk Assessments [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osce.org/secretariat/96398?download=true

12 Risk Assessment Support for Money Laundering/Terrorist Financing. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/antimoney-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-risk-assessment-support

13 IMF Staff Discussion Note: "Corruption: Cost and Mitigating Strategies". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1605.pdf

14 IMF Guidance Note "Inclusion of AML/CFT in surveillance and Financial Sector Assessment Programs (FSAPs)". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Anti-Money-Laundering-and-Combating-the-Financing-of-Terrorism-Inclusion-in-Surveillance-PP4726

15 The International Monetary Fund staffs' ML/FT NRA Methodology. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk_Assessment_IMF.pdf

16 The World Bank Risk Assessment Methodology [Електроннийресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.

- методологія наднаціональної оцінки ризиків ВК/ФТ на рівні ЄС[17].

При розробці цієї Методики також були використані елементи науково-практичного узагальнення підходу, який базується на оцінці ризику, що лежить в основі праці Діонісіуса Деметіса «Технологія у боротьбі з відмиванням грошей: теорія систем і ризик-орієнтований підхід».[18] У вказаній праці, спираючись на теорію систем, формулюються теоретичні основи дослідження феномену ПВК/ФТ, підкреслюючи, що РОП виступає найважливішим сучасним інструментом системи ПВК/ФТ.

Проте, у переважній більшості сучасних досліджень з питань імплементації РОП у практику законодавчого (нормативно-правового) регулювання, досліджуються суть і значення вказаного підходу, а також практика його застосування на рівні фінансово-кредитних установ. У той же час, методологічні проблеми оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ на національному рівні практично не висвітлені.

Як було зазначено вище, дана методика розроблена з метою структуризації різних аспектів НОР у сфері ПВК/ФТ на національному рівні у розрізі підходів, принципів, методів і технології їх реалізації, з урахуванням існуючих міжнародних стандартів, кращих практик, керівних вказівок та звітів.

На теперішній час, загальнопоширеними стали положення, в яких ризик трактується як небезпека втрати, можливість настання несприятливої події та негативних наслідків її прояву. Тобто, підкреслюється, що ризику притаманний фактор невизначеності.[19]

Найактуальнішою тенденцією нашого часу є те, що інформаційне суспільство стало економічною реальністю. Інновації в галузі зв'язку і обчислювальної техніки прискорюють темпи будь-яких змін завдяки зведенню до нуля швидкості передачі інформації. Нові інформаційні технології породжують нові види економічної діяльності, нові фінансові продукти і послуги. Коли йдеться про інформаційне суспільство, потрібно брати до уваги економіку, основний ресурс якої (інформація) стає невичерпним, однак доступ до нього залишається обмеженим. Разом з тим, потрібно пам'ятати і про зворотний бік такого типу економіки, який можна назвати економікою дезінформації – різновидом сучасної тінізації (іллегалізації) процесів господарювання, який породжує новітній тип опортуністичної поведінки, що використовує дезінформацію для маскування і приховування нелегального змісту своєї діяльності.

Обмежений доступ до інформації, інформаційна асиметрія і висока вартість інформаційного продукту чи послуги (затратність інформації) є причиною суттєвого зростання трансакційних витрат в економіці, які складаються з витрат оцінювання об'єкта обміну (правочину) і з витрат моніторингу та забезпечення виконання встановлених умов правочину. В свою чергу, за теоремою Р. Коуза[20], наявність значних трансакційних витрат є причиною виникнення інститутів (законів, нормативно-пра-

---

org/media/fatf/documents/reports/Risk_Assessment_World_Bank.pdf

17 European Commission Report on the Supra-National Risk Assessment (SNRA) of the risks of ML and TF. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=45319

18 Dionisios S. Demetis. Technology and Anti-Money Laundering: A System Theory and Risk-Based. / D. D.Demetis. – Cheltenham,UK: Edward Elgar Publishing, 2010. – 188 p.

19 Глущенко О. О. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / О. О. Глущенко, І. Б. Семеген ; за заг. ред. д-ра екон. наук,проф. Р. А. Слав'юка. – К. : УБС НБУ, 2014. – 386 с.

20 Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: манифест современной институциональной экономической теории / Дж. Ходжсон; пер. с англ. – М.: Дело, 2003. – 464 с.

вових актів) та інституцій (державних органів та установ), завданням яких є максимальне подолання асиметрії у поінформованості, внаслідок чого відбувається удосконалення моделей прийняття управлінських рішень (рис. 1.1):

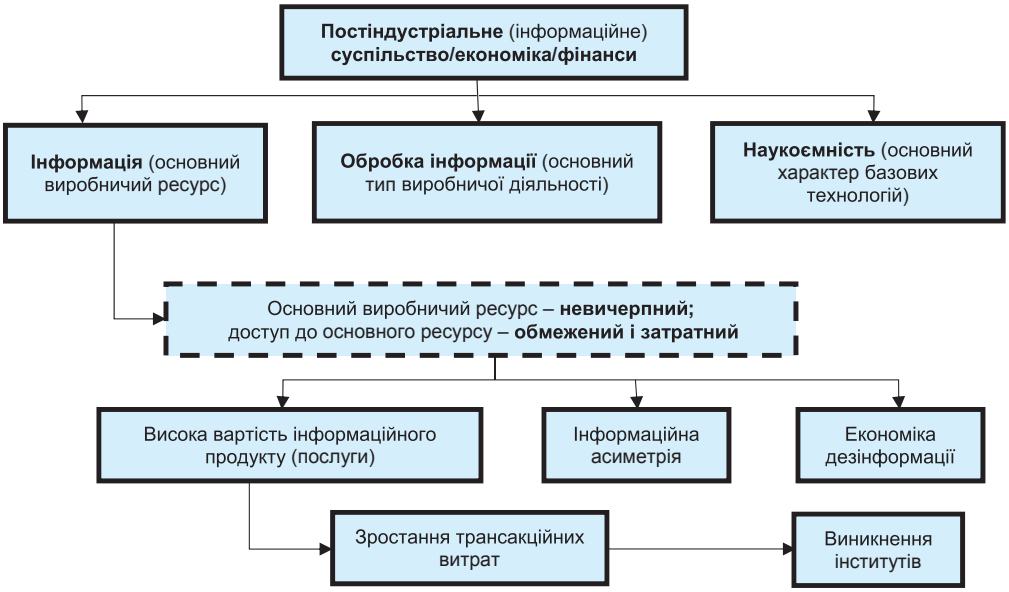

Рис. 1.1. Сутність інформаційної економіки і фінансів

В Україні, як і в багатьох інших країнах, базовим інститутом стримування економіки дезінформації є інститут фінансового моніторингу. Саме в його межах абсорбується максимальний обсяг наявної інформації про підозрілі фінансово-господарські операції на мікро- і макрорівнях.

Центральним «фільтром» національної системи ПВК/ФТ, який відповідає за процес збору, обробки та узагальнення інформації про підозрілі (ризикові) фінансові операції є національний ПФР – Держфінмоніторинг (рис. 1.2):

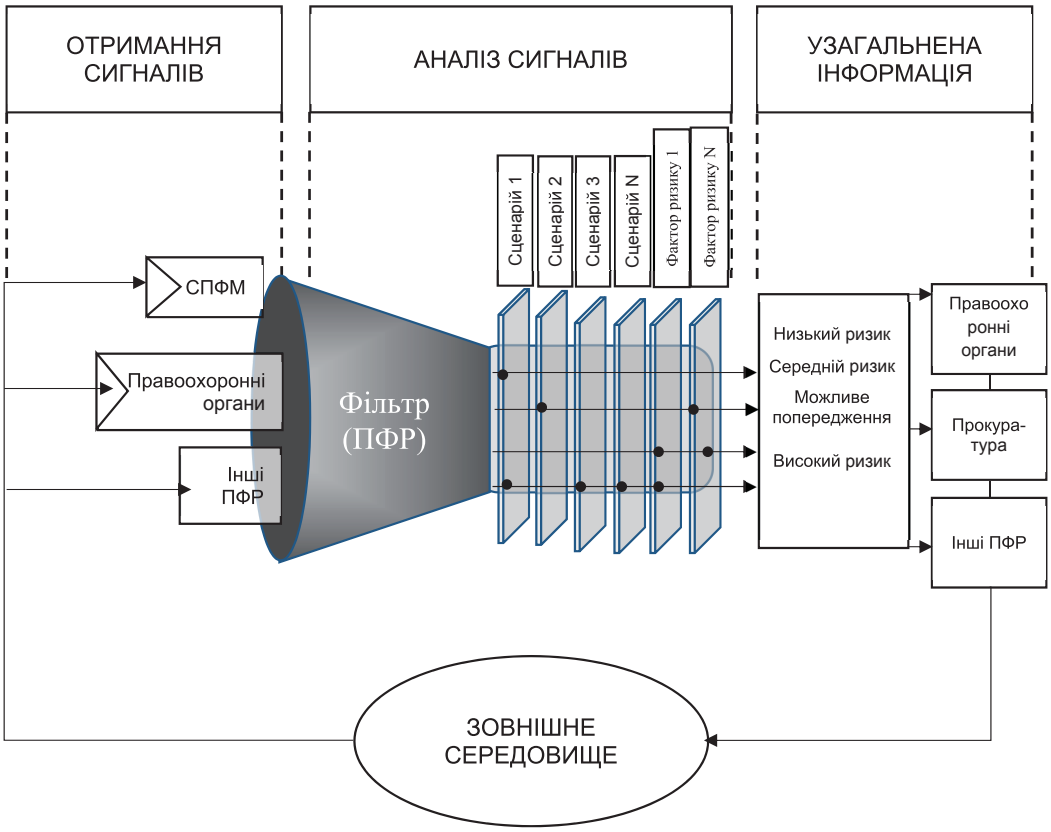

Рис. 1.2. Макрорівнева модель інституту ризик-орієнтованого фінансового моніторингу

Основними джерелами первинної інформації є СПФМ, правоохоронні, розвідувальні органи держави і ПФР іноземних держав. Елементами національної системи ПВК/ФТ, які сприймають перероблену і надану національним ПФР інформацію у формі узагальнених матеріалів як стимул для виконання певної дії, є сукупність правоохоронних органів, СДФМ і ПФР інших держав.

Мікрорівнева модель є фрактальною до макрорівневої, з урахуванням того, що функцію центрального фільтру у ній відіграють СПФМ (банківські та небанківські фінансові установи, а також ВНУП), а джерелами первинної інформації (у т.ч. генераторами ймовірних загроз) виступають клієнти СПФМ та фінансові операції вказаних клієнтів (рис. 1.3):

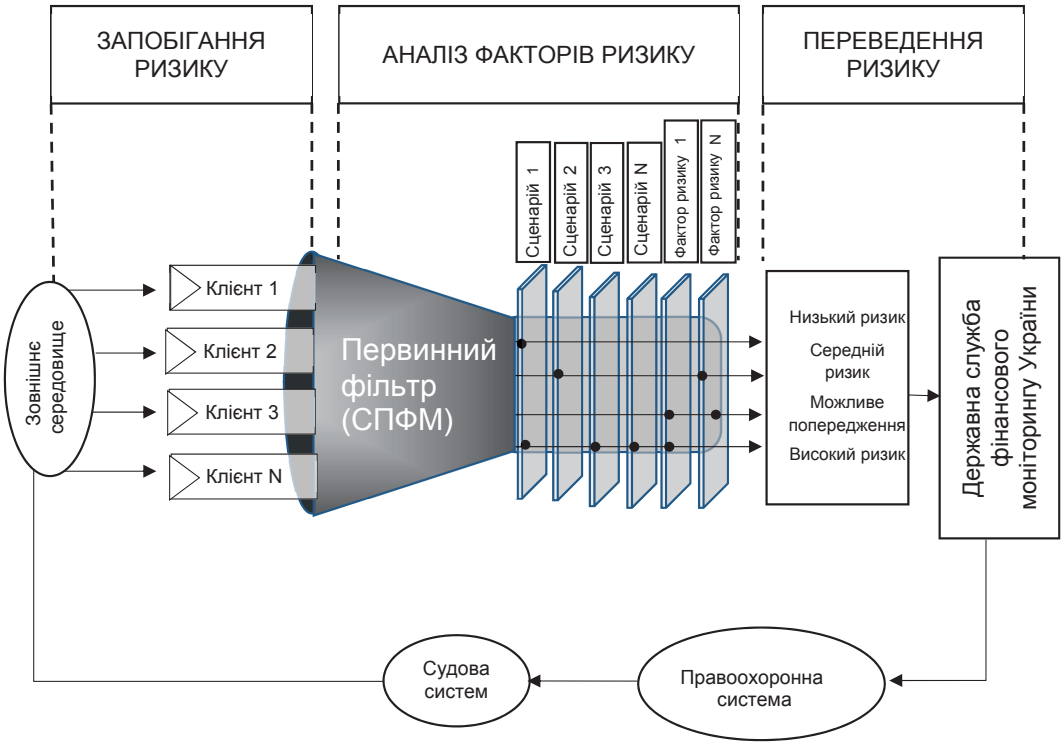

Рис. 1.3. Мікрорівнева модель інституту ризик-орієнтованого фінансового моніторингу

Таким чином, метою функціонування системи ПВК/ФТ в Україні є подолання ситуації асиметричної поінформованості та інших вразливостей, які є генераторами загроз та ризиків, а також фасилітаторами використання СПФМ з метою проведення через них операцій з ВК/ФТ.

Виходячи із зазначеного вище, та з урахуванням результатів опрацювання перелічених вище методологічних джерел, **цілі проведення НОР** можна конкретизувати через сукупність наступних завдань:

- зниження ймовірності виникнення ризику ВК/ФТ;
- оцінка ступеня загрози реалізації ризику ВК/ФТ;
- оцінка ступеня вразливості відносно актуальних загроз ВК/ФТ;
- співвіднесення ступеня загрози реалізації ризику та потенційних наслідків його прояву із обсягом ресурсів, які спрямовуються на зниження відповідного ризику;
- мінімізація наслідків за умови реалізації ризику ВК/ФТ. У керівництві FATF по

застосуванню підходу на основі оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ, а також у ряді інших документів FATF, ризик розглядається як похідна від трьох чинників: загрози, вразливості та наслідків.

Під **загрозою** розуміється особа або група осіб, діяльність яких потенційно може нанести шкоду державі, суспільству, економіці. Інакше кажучи, терористичні групи і особи, які їх підтримують, грошові кошти цих осіб, минула, теперішня і майбутня їхня діяльність у сфері ВК/ФТ.

Вразливість – сфери, в яких загроза може реалізуватися, або фактори, які можуть сприяти реалізації загрози. Це можуть бути структурні компоненти фінансової системи, механізми, послуги або продукти, які використовуються для переміщення і зберігання грошових коштів. При розгляді вразливостей враховуються чинники, які генерують ризики у заходах контрольно-наглядової діяльності з питань ПВК/ФТ, а також характеристики та особливості конкретного сектору, фінансового продукту або виду послуг, привабливих для цілей ВК/ФТ.

Наслідки – вплив або шкода від злочинної діяльності, нанесена фінансовій системі і/або установам, економіці в цілому, населенню, діловому середовищу, національним і міжнародним інтересам, репутації і привабливості фінансового сектору країни для інвесторів.

Оцінка ризиків – судження щодо загроз, вразливості і наслідків, яке базується на поєднанні кількісних (статистичних) і якісних (експертних) методів.

Національна оцінка ризиків – організована систематична діяльність, яка здійснюється суб'єктами державного та первинного фінансового моніторингу, а також іншими уповноваженими органами державної влади, спрямована на виявлення і вивчення загроз, вразливостей, ризиків та наслідків їх прояву у сфері ПВК/ФТ. Результатом НОР є Звіт про характер і масштаби ВК/ФТ в Україні.

Звіт, який формується за результатами проведення НОР, є необхідною передумовою для компетентних органів держави в контексті розробки і запровадження ефективного **Плану дій у сфері ПВК/ФТ**. Відповідний План дій носить характер **стратегічного документу**, оскільки передбачає визначення пріоритетів політики у сфері ПВК/ФТ та ризик-орієнтовану пріоритезацію щодо розподілу ресурсів.

Система оцінювання ризиків представляє інформацію для правоохоронних органів, підрозділу фінансової розвідки, фінансово-кредитних установ, дозволяє зрозуміти, чи відповідає чинне законодавство цілям запобігання новим загрозам і чи достатніми є методи моніторингу, правозастосування і судового захисту.

У Керівництві FATF щодо застосування підходу на основі оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ: принципи високого рівня і процедури, містяться **п'ять принципів РОП**:

1. розуміння загроз і вразливих місць, оцінка національних ризиків;
2. наявність правової основи і правового регулювання для реалізації підходу;
3. розроблення базових механізмів нагляду за застосуванням підходу, що базується на оцінці ризиків у середовищі СПФМ;
4. ефективний розподіл обов'язків між суб'єктами моніторингу і забезпечення взаємодії між ними;

5. обмін інформацією між державним і приватним сектором в частині оцінки ризику країни, типологій та оцінки способів протиправного використання фінансової системи особами, причетними до ВК/ФТ. Аналіз документів FATF (у першу чергу, настанов щодо оцінки ризиків ВК/ФТ на національному рівні і Стратегій оцінки ризиків ВК) дозволяє виявити і сформулювати ряд принципів НОР у сфері ПВК/ФТ, які розкривають і доповнюють п'ять перелічених вище принципів РОП.

Ранжування **принципів НОР** здійснюється наступним чином:

1. узгодження цілей і масштабів НОР;
2. комплексність НОР;
3. політична воля, зобов'язання вищих керівництва держави щодо НОР;
4. організація взаємодії органів, залучених до проведення НОР, насамперед щодо збору, обробки і узагальнення комплексної адміністративної звітності (статистичних даних) у сфері ПВК/ФТ, результати аналізу яких мають бути покладені в основу НОР і слугувати об'єктивними критеріями коригування політики антилегалізаційного стримування;
5. наявність координуючого органу з питань проведення НОР;
6. гнучкість (актуалізація, розвиток) системи НОР;
7. поєднання кількісної і якісної вхідної інформації, її достатність і різнобічність;
8. документальне оформлення інструментарію і результатів НОР. Детальний огляд наведених вище принципів нижче.

1. Узгодження цілей і масштабів НОР

У якості цілей оцінки ризиків можуть виступати:

- оцінка характеру і масштабів ВК і ФТ та пов'язаних з ВК предикатних злочинів, тобто загроз. Вказана оцінка полягає у виявленні потенційного обсягу доходів, які відмиваються в країні, а також в установленні способів ВК/ФТ з урахуванням результатів діяльності національного ПФР, результатів розслідувань правоохоронних органів, а також з урахуванням притягнення до відповідальності і винесення судових вироків;
- визначення конкретних продуктів, видів діяльності, сфер, галузей, які є найбільш вразливими до ризиків ВК/ФТ;
- виявлення слабких сторін системи ПВК/ФТ, а також інших особливостей юрисдикції, які роблять її привабливою для злочинців, які займаються ВК, тобто вразливості;
- розробка національної Стратегії ПВК/ФТ та Плану дій на її виконання;
- розподіл ресурсів між окремими ланками національної системи ПВК/ФТ, наприклад між правоохоронними органами, СДФМ та ПФР.

Цілі і масштаби НОР можуть відрізнятися і залежати від багатьох вхідних управлінських рішень. На масштаби оцінки, зокрема, може вплинути рішення про те, чи проводиться НОР диференційовано для ВК і ФТ, чи в комплексі. З іншого боку, цілі і масштаби НОР залежать від потреб користувачів (політиків, регулюючих, наглядових і оперативних органів, фінансових установ, визначених нефінансових установ і

професій, громадськості, науково-експертних кіл) і тому мають бути узгодженими із зацікавленими сторонами, виконавцями і користувачами результатів НОР.

Помітно, що керівництва і звіти FATF та MONEYVAL розробляються диференційовано, з урахуванням наступних ознак:

- напрямів злочинної діяльності;
- способів ВК/ФТ;
- видів діяльності органів, які входять у систему ПВК/ФТ;
- видів організацій і осіб, які здійснюють операції з грішми;
- способів здійснення грошових операцій;
- регіональної специфіки.

Від цілей і масштабів НОР залежать:

- її характер;
- перелік питань, на які необхідно одержати відповідь;
- критерії відповідей, методи;
- учасники;
- необхідна інформація для проведення достовірної оцінки;
- рішення, які приймаються з урахуванням результатів НОР.

2. Комплексність НОР

Оцінка ризиків на національному рівні нерозривно зв'язана з їхньою оцінкою на наднаціональному рівні, а також на рівні конкретних національних секторів, галузей, комплексів, видів економічної діяльності, продуктів і послуг, регіонів країни. Вказане обумовлює реалізацію принципу комплексності оцінки. Таку комплексність можна визначити як можливість зведення (узагальнення) результатів всіх окремих оцінок і формування цілісної картини національних ризиків.

Комплексність передбачає наявність єдиного підходу до НОР, використання єдиної інформаційної бази (єдиної бази статистичних показників), системний підхід до збору кількісних даних у сфері ПВК/ФТ. Оцінки, одержані різними видами економічної діяльності, різними секторами, галузями, комплексами, напрямами, продуктами і послугами, у сумі повинні давати загальну оцінку ризиків в країні. Оцінки ПФР, різних наглядових, правоохоронних та судових органів у сфері ПВК/ФТ мають бути співставними. У той же час, при здійсненні НОР, основні зусилля слід зосередити на оцінці тих ризиків, які впливають на всю систему ПВК/ФТ.

3. Політична воля, зобов'язання вищого керівництва держави щодо НОР

У керівництвах FATF, політична воля визначена як наявність чітких зобов'язань вищих посадових осіб держави щодо проведення НОР, а також розуміння такими особами наявності відповідних ризиків. НОР не повинна залежати від конкретного політичного курсу і законодавчих реформ, а також від лобіювання з боку зацікавлених осіб.

4. Організація взаємодії органів, залучених до проведення НОР у сфері ПВК/ФТ

У процесі виявлення і оцінки ризиків приймають участь:

- міністерства,відомства, органи державної влади;
- правоохоронні органи і органи прокуратури;
- спецслужби і ПФР;

- органи регулювання і нагляду;
- міжнародні партнери;
- представники приватного сектору, фінансових установ і ВНУП;
- галузеві асоціації ісаморегулівні організації, представники науково-експертного дослідницького середовища.

Важливу роль в оцінці ризиків відіграють фінансово-кредитні установи, насамперед банки, які мають справу із значною кількістю фінансових операцій і клієнтів. Банки виявляють клієнтів, які відносяться до групи підвищеного ризику, а також транзакції відповідних клієнтів, пов'язаних з відповідними ризиками. Органи регулювання і нагляду, а також ПФР та правоохоронні органи розробляють систему статистичних показників – критерії для оцінювання ризиків, забезпечують координацію у процесі виконання стратегічного Плану дій у сфері ПВК/ФТ.

У виявленні і оцінці ризиків надзвичайно важливою є міжнародна взаємодія в контексті обміну інформацією і використання набутого досвіду. Наприклад, цінним джерелом інформації є дані про транскордонні фінансові потоки, а також врахування наднаціональних підходів до оцінки ризиківу сфері ПВК/ФТ.

Держфінмоніторинг здійснює міжнародне співробітництво, спираючись як на двосторонню, так і з багатосторонню взаємодію.

Двостороння взаємодія реалізується виходячи із міжвідомчих, міжурядових та міждержавних угод.

Багатостороння взаємодія спрямована на:
- розроблення та удосконалення міжнародних стандартів ПВК/ФТ (у т.ч. і у сфері застосування РОП);
- на імплементацію цих стандартів у національні правові системи.

Багатостороння взаємодія реалізується в рамках FATF, MONEYVAL, Групи підрозділів фінансової розвідки «Егмонт».

5. Наявність координуючого органу з питань проведення НОР

Значна кількість учасників, які залучаються до проведення НОР, передбачає наявність координуючого органу для управління збором і аналізом інформації, а також для підготовки кінцевого документу про оцінку ризиків.

В керівництвах FATF відзначено, що ризики у різних країнах оцінюють, використовуючи різні моделі:
- шляхом залучення декількох контролюючих органів або однієї конкретної організації;
- шляхом реалізації одноразового науково-дослідного проекту з питань вивчення ситуації у сфері ПВК/ФТ.

Координуючі функції у різних країнах виконують різні структури: Рада з досліджень у сфері кримінології (Австралія), Підрозділ з обробки фінансової інформації (Бельгія), Робоча група по збору розвідувальних даних (Канада), Національне агентство поліції (Японія), Служба фінансової розвідки (Китай), Національна поліцейська служба (Нідерланди), Розвідувальний центр по боротьбі з організованою злочинністю (Іспанія), Агентство по боротьбі з особливо небезпечною організованою злочинністю (Великобританія). Використовується і модель за участі кількох органів (Польща, Сполучені Штати Америки).

В Україні, відповідальною за проведення НОР є Державна служба фінансового моніторингу України.

6. Гнучкість (актуалізація, розвиток) системи НОР

Гнучкість системи передбачає можливість її коригування і розвитку з урахуванням нових загроз та вразливостей, які виникають. Розвиток пов'язаний насамперед із постійним удосконаленням методики оцінки ризиків, ізвключенням у вхідну інформаційну базу нових джерел статистичних даних, всебічним аналізом результатів НОР в динаміці, виявленням тенденцій, які виникають а також множинних регресійних взаємозв'язків між сукупністю статистичних даних на яких базуються емпіричні висновки НОР.

Паралельно слід враховувати ті зміни, які відбуваються у міжнародних стандартах, у політичній та економічній структурі країни. В керівництвах FATF рекомендується актуалізувати оцінку ризиків з періодичністю у 3 – 5 років.

7. Поєднання кількісної і якісної вхідної інформації, її достатність і різнобічність

В керівництвах FATF відзначено, що якість НОР в значній мірі залежить від виду і якості наявних статистичних даних. Процедури збору даних в рамках національної системи ПВК/ФТ детально описані у Керівництві ОБСЄ від 2012 р., в якому відзначено, що при оцінці ризиків важливими є різноманітні дані: ретроспективні і перспективні, кількісні і якісні, а також комбіновані.

Кількісні оцінки, які базуються на статистичних даних є більш надійними. Часові ретроспективні ряди динаміки дозволяють прогнозувати тенденції і майбутні проблеми. Значущість саме кількісних даних підкреслена у вказаному вище документі ОБСЄ, а також в керівництві FATF на тему: «Дані і статистика у сфері ПВК/ФТ».

Показники, розраховані на основі кількісних даних, дозволяють не тільки підтвердити ідентифіковану експертами якісну оцінку загроз і вразливостей, але й глибше розглянути компоненти національної системи ПВК/ФТ, виміряти їх, порівняти і розставити пріоритети.

Серед інших даних, до кількісних оцінок системи ПВК/ФТ відноситься статистика по кримінальному судочинству і накладенню обмежень на активи, а також дані по ресурсах, які задіяні в системі ПВК/ФТ, про кількість повідомлень про підозрілі фінансові операції та суми коштів, проведених через фінансову систему за допомогою таких операцій тощо.

Інструментарієм збору кількісних даних можуть виступати матриці (шаблони), приклади яких, з урахуванням розбивки на тематичні розділи, наведені у керівництвах FATF та ОБСЄ, а також додаткові критерії, які використовуються у процесі оцінки відповідності рекомендаціям FATF та оцінки ефективності національних систем ПВК/ФТ. Згадані критерії містяться у Методології оцінки Рекомендацій FATF 2013 р. (із змінами 2017 р.).

Важливість врахування вищевказаних критеріїв з Методології FATF полягає у тому, що вона є основним робочим документом, який використовується представниками Комітету MONEYVAL при проведенні взаємних оцінок. У свою чергу, мета взаємних оцінок країн експертами FATF, Комітету, МВФ та Світового банку, полягає у формуванні в державах ефективних систем ПВК/ФТ.

Комітет проводить взаємні оцінки держав щодо всіх відповідних міжнародних

стандартів в правовій, фінансовій та правоохоронній сферах. Звіти MONEYVAL містять докладні рекомендації з питань збільшення ефективності національних режимів по боротьбі з ВК та ФТ, а також з питань спроможності держав здійснювати ефективне міжнародне співробітництво в цих сферах.

У своєму керівництві ОБСЄ виділяє наступні тематичні розділи для формування матриць (шаблонів) збору кількісних характеристик (статистичних даних):

- повідомлення, які одержує національний ПФР;
- правоохоронні органи і система кримінального правосуддя;
- блокування активів;
- ресурси ПВК/ФТ і нагляд;
- міжнародне співробітництво;
- регульовані сектори;
- доходи від злочинів і засоби ФТ.

Кожна матриця є набором кількісних показників у розрізі категорій предикатних злочинів або підзвітних організацій.

Разом з тим, не всі ризики можна виміряти, а статистична база потребує тривалого періоду нагромадження даних. У зв'язку з цим, виникає необхідність у якісних даних, зокрема у:

- інформації розвідувальних органів;
- науково-експертних і тематичних оцінках;
- результатах ситуаційних і типологічних досліджень.

Експертні оцінки отримують за допомогою досліджень, листів-запитальників, семінарів, інтерв'ю.

З метою економії часу і полегшення подальшої обробки інформації, опитування (запитальники) слід розсилати в електронній формі.

До основних запитань, відповіді на які доцільно збирати у формі заповнення формулярів електронних **запитальників**, можна рекомендувати віднести наступні:

- визначити основні загрози, які виникають в контексті залучення фінансових установ у схеми пов'язані із ВК/ФТ;
- оцінити існуючі ризики використання фінансових продуктів і послуг з метою ВК/ФТ, виявити їх динаміку у порівнянні з минулим часовим періодом (рік, три роки);
- ранжувати (пріоритезувати) фінансові продукти і послуги з урахуванням рівня їх потенційного ризику бути використаними в операціях ВК/ФТ;
- дати характеристику осіб, зацікавлених у створенні та використанні схем ВК/ФТ, базуючись на аналізі проведених через фінансову установу незвичних (підозрілих) фінансових операцій;
- отримати рекомендації фінансових установ щодо бажаних напрямів розвитку системи ПВК/ФТ.

Важливим питанням, якому необхідно приділити увагу у процесі планування дій за результатами НОР, є концентрація уваги і ресурсів на тих секторах та видах економічної діяльності, які в найбільшій мірі є вразливими до ризиків ВК/ФТ: зовнішньоекономічна діяльність, будівництво, ринок землі і операції, пов'язані із нерухомим майном, житлово-комунальне господарство, банківська діяльність, макрофінансова

діяльність, ринок цінних паперів, сфера торгівлі, військово-промисловий комплекс, консалтингові послуги тощо.

Окремим блоком питань, що мають бути охоплені НОР є ті, які стосуються зовнішніх чинників виникнення ризиків у національній системі ПВК/ФТ. Серед вказаних чинників окремої уваги заслуговують наступні: економічні, законодавчі, політичні, соціальні, релігійні.

За даними Групи фінансової розвідки Європол[21], а також з урахуванням Звіту України про проведення першого НОР, до фінансових операцій, які відносяться до групи найбільш ризикових в контексті ВК/ФТ відносяться: внесення готівкових коштів для зарахування на рахунок ініціатора; отримання та/або переказ коштів готівкою; отримання коштів особами щодо яких встановлено високий ризик (насамперед, національними публічними діячами); переказ готівкових коштів без відкриття рахунку та/або без використання рахунку ініціатора; переказ коштів за кордон за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), які не передбачають фактичне постачання товарів на митну територію України; проведення операцій з коштами, легальні джерела походження яких неможливо обґрунтувати, тощо. Оскільки зоною особливого ризику є потоки грошових коштів, які циркулюють між країнами, особливо цінними є: інформація про транскордонні фінансові потоки; міжнародна інформація про кримінальну діяльність, пов'язану із ВК; про транскордонну організовану злочинність.

8. Документальне оформлення інструментарію і результатів НОР

Документальне оформлення методики, методів, процедур НОР, інформації, яка містить результати аналізу та висновки, необхідне для інформованості всіх учасників процесу оцінки про свої повноваження і зобов'язання, для забезпечення прозорості процедур, виявлення динаміки і тенденцій в оцінці ризиків. Документальна інформація є базою для прийняття рішень експертами-оцінювачами у сфері ПВК/ФТ.

21 From suspicion to action – Converting financial intelligence into greater operational impact. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.europol.europa.eu/publications-documents/suspicion-to-action-converting-financial-intelligence-greater-operational-impact

1.3. Огляд найпоширеніших методологій НОР

1.3.1. Методологія Міжнародного Валютного Фонду

Даний підрозділ підсумовує головні компоненти структури, яку спеціалісти МВФ розвивають для того, щоб мати змогу провести національну оцінку ризиків ВК та ФТ. Незважаючи на те, що FATF наголошує на необхідності застосування РОП для ПВК/ФТ, на практиці виникає чимало проблем у процесі чіткого застосування концепції ризик-менеджменту у антилегалізаційній сфері. Реалізація РОП ускладнена тим фактом, що процеси ВК і ФТ є дуже багатоваріантні, зазвичай умисно замасковані і з огляду на вказане, дані **процеси є важко документованими і важко квантифікованими**. Крім того, різні зацікавлені особи в системі ПВК/ФТ розглядають **ризики ВК і ФТ з різних точок зору**: СПФМ занепокоєні правовим, операційним і репутаційним ризиками, які генеруються їхніми клієнтами, продуктами і послугами; СДФМ занепокоєні тим, щоб піднаглядні СПФМ не були використані (свідомо чи несвідомо) у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом; правоохоронні та безпекові органи державної влади занепокоєні ризиком того, що суб'єкти суспільно небезпечних і протиправних діянь зможуть уникати виявлення та покарання, використовуючи доходи, одержані внаслідок скоєння злочину; вищі посадові особи держави занепокоєні суспільно-політичними та соціально-економічними наслідками прояву будь-яких з вище окреслених ризиків.

З точки зору МВФ, застосування традиційної концепції ризик-менеджменту до проблематики ВК/ФТ слугує відразу декільком цілям. По-перше, РОП дозволяє працівникам МВФ зосередити обмежені ресурси на тих країнах, які генерують або постають перед суттєвими ризиками ВК/ФТ. По-друге, виходячи з оцінки конкретної країни, РОП дозволяє концентрувати увагу на тих аспектах фінансового сектору, а також на тих правових та інституційних (організаційних) структурах, які є найслабшими (найбільш уразливими) ланками системи ПВК/ФТ. По-третє, через технічну допомогу МВФ може допомогти державам-членам зрозуміти, оцінити і пом'якшити ризики ВК і ФТ з якими вони зіштовхуються. По-четверте, вище окреслена діяльність МВФ може допомогти міжнародному співтовариству більш ефективно і чітко сформулювати та зосередитись на основних цілях режимів ПВК/ФТ, а також оцінювати ефективність заходів у сфері ПВК/ФТ відносно досягнення сформульованих на попередніх етапах цілей.

СПФМ та СДФМ за суттю своєї діяльності є обмеженими тими проблемами, які окреслені вище, а також труднощами, які є наслідком застосування як загальних (словесних) критеріїв ризику, так і кількісних критеріїв, які можуть коливатися у дуже широких діапазонах нормальності.

Незважаючи на весь каскад існуючої критики недосконалості пропонованих на сьогоднішній день інструментів оцінки багатоваріантного ризику ВК/ФТ, існує чітке переконання в необхідності продовження вказаної роботи, оскільки окреслені принципи її організації є правильними. Беззаперечною вигодою від запровадження продуманої НОР у сфері ПВК/ФТ є концентрація уваги на дисциплінованому і чітко регламентованому процесі збору, обробки та узагальнення необхідних даних для вироблення поінформованих суджень і прийняття ефективних рішень в системі ПВК/ФТ як на мікро-, так і на макрорівні.

ВК є процесом перетворення незаконних «входів» в уявно законні «виходи», який супроводжується зловживанням фінансовими інституціями у якості посередників у даному процесі. ВК охоплює широкий діапазон діянь, метою яких є маскування злочинного джерела походження коштів.[22] Таким чином, злочинні доходи відображають «входи» у процес ВК, у той час як «виходами» є сукупність активів з аурою законності джерела їх походження. Процес ВК може охоплювати серію транзакцій, які проводяться як у формальних, так і в неформальних секторах. Кожний постачальник продукту чи послуги, які можуть бути використані для збереження або трансферту цінності, стає потенційною жертвою зловживання його діяльністю в якості посередницької у процесі ВК. ВК, з огляду на вказане, зазвичай асоціюється з установами основного фінансового сектору (банками, небанківськими депозитно-кредитними установами, торгівцями цінними паперами та страховиками), а також з іншими фінансовими установами (наприклад – небанківськими платіжними системами), видами економічної діяльності і професіями, які працюють у тісному взаємозв'язку з фінансовим сектором (адвокати, бухгалтери, аудитори, нотаріуси, правники) та іншими інституційними одиницями реального сектору економіки (казино, ріелторський, антикварний, ювелірний та готельно-ресторанний бізнеси тощо).

ФТ охоплює діяльність, пов'язану із створенням і передачею фінансових ресурсів для постачання ними терористів з метою проведення останніми цільових терористичних атак. Вказана діяльність охоплює зловживання аналогічними видами фінансових та нефінансових посередників, як і у випадку з ВК, однак відрізняється від нього одним головним аспектом. Суть різниці полягає у тому, що у випадку ВК, кошти, які відмиваються мають завжди злочинне джерело походження (ціллю ВК є надання їм видимості легального походження), тоді як у випадку з ФТ, кошти можуть походити як з легальних, так і з нелегальних джерел.

Методологія МВФ окреслює основні компоненти НОР та описує відповідні процеси та інструменти. За станом на початок 2018 р., різні аспекти методології були застосовані у більш ніж 50 країнах. **Методологія пропонує до розгляду три ключі до оцінки ризику ВК і ФТ:** загрози, вразливості і наслідки.

Міжнародні стандарти ризик-менеджменту визначають **ризик як функцію ймовірності виникнення негативних подій**.[23] Ймовірність виникнення вказаних подій єфункцією співіснування загрози і вразливості до цієї загрози. Іншими словами, ризикові події настають тоді, коли загроза використовує вразливість. Формально, R – національний рівень ризику ВК і ФТ може бути виражений як:

$$\boldsymbol{R} = \boldsymbol{f}[(\boldsymbol{T}), (\boldsymbol{V})] \times \boldsymbol{C} \quad (1.1.), \text{ де}$$

T – загроза; V – вразливість; C – наслідки прояву ризику ВК і ФТ. Відповідно, рівень ризику може бути пом'якшений шляхом зменшення загроз, вразливостей (слабких місць), або ж потенційних наслідків прояву ризику. Наприклад, імовірність витратити доходи наркодиллера (загроза - T), експлуатуючи слабкі місця торгівців автотранспортними засобами є, очевидно, досить високою у багатьох юрисдикціях,

22 International Monetary Fund (IMF) (2001), 'Financial system abuse, financial crime and money laundering', Background Paper (SM/01/46), February 12, 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/021201.htm

23 Eide, E. (2000), 'Economics of criminal behaviour', in B. Bouckaertand G. De Geest (eds), Encyclopedia of Law and Economics, Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://encyclo.findlaw.com/8100book.pdf

однак негативні наслідки цієї окремо взятої оборудки є відносно незначними. З огляду на вказане, даній події було б присвоєно більш низький рівень ризику (R) ВК і ФТ з точки зору наслідків її прояву, у порівнянні з рівнем ризику, який асоціюється з організацією незаконного обігу наркотиків у промислових масштабах, з подальшим відмиванням наркодоходів через придбання об'єктів комерційної нерухомості, або ж суттєвого обсягу державних облігацій (вразливе місце - V), що мало б незрівнянно більші негативні наслідки з точки зору зростання можливостей такої злочинної організації впливати на суспільно-політичну і соціально-економічну сферу у відповідній юрисдикції, а отже й вищий рівень ризику ВК і ФТ.

Розглянемо основні компоненти формули (1.1) більш детально.

R: Рівень ризику ВК і ФТ характеризує чистий ризик – враховує вплив управління (контролю) на мінімізацію рівня прояву загального (звичайного, невіддільного) ризику, притаманного будь-якій сфері діяльності. Іншими словами, контролюючі (наглядові) заходи здатні зменшити рівень загального ризику, однак брак відповідних заходів не призводить до збільшення рівня звичайного ризику. Нагляд у сфері ВК і ФТ поділяється на дві категорії: перша – здійснення загального нагляду та вироблення факторів зниження ризику (загальні регуляторні вимоги); друга – здійснення спеціалізованого нагляду у сфері ВК/ФТ, який враховує вимоги 40 Рекомендацій FATF. Оскільки однією з найважливіших цілей ризик-менеджменту є ефективний розподіл ресурсів з метою пом'якшення найважливіших ризиків, МВФ рекомендує **зосередитись на ризиках від суттєвих для певної країни операцій ВК і ФТ.** Суттєвою операцією ВК/ФТ вважається така, яка генерує найвищий обсяг ВК відносно ВВП, або ж відносно сумарного обсягу операцій, проведених у певному сегменті фінансового сектору за певний проміжок часу. Крім того до суттєвих операцій ВК слід відносити ті операції, негативні наслідки прояву яких є особливо значними. Суттєва операція ВК може відноситись до окремої (однієї) транзакції або ж до серії транзакцій, які уможливлюють відмивання суттєвого обсягу коштів упродовж 12-ти місячного періоду часу. До суттєвої операції ВК може бути віднесена та, яка є частиною окремої схеми ВК, або ж складовою цілої серії непов'язаних між собою схем ВК. *(Довідка: пілотні тести фахівців МВФ, пропонують відносити до суттєвих операцій ВК ті, сумарні значення яких упродовж року становлять від 100 млн. USD в річному вираженні для окремого продукту, послуги або сектору в межах даної юрисдикції та від 1 млрд. USD в глобальному вимірі)*.

На відміну від операцій із ВК, формалізувати оцінку ризику ФТ значно важче, якщо взагалі можливо, з огляду на специфіку операцій з ФТ, окреслену вище. *(Довідка: розрахунки, проведені фахівцями МВФ стверджують, що адекватним орієнтиром віднесення типових транзакцій до таких, що можуть бути пов'язані із фінансуванням тероризму є сума від 10 млн. USD в рік. Вказана сума базується на оцінці середніх збитків, які настають внаслідок вчинення одного терористичного акту, а також враховує суми щорічних експлуатаційних витрат, необхідних для підтримування у функціонуючому стані відомих на сьогоднішній день терористичних організацій)*. Однак, загальний РОП в контексті ризик-менеджменту у сфері ПВК/ФТ має бути збережений і для ФТ, принаймні на базі якісних критеріїв ідентифікації та виявлення осіб, організацій та операцій, які можуть бути пов'язані із ФТ.

T: З точки зору оцінки ризику ВК, **загроза** у значній мірі **пов'язана із сутністю і обсягом потенційного попиту на операції із ВК.** Даний попит генерується зі сто-

рони суб'єктів, які володіють загальним фондом нелегально одержаних активів, які потребують легалізації (відмивання). З точки зору оцінки ризику ФТ, загроза, головним чином, пов'язана із сутністю і обсягом фондів, призначених для ФТ, а також із тією юрисдикцією через яку здійснюється транзит відповідних фондів. **Стосовно ВК**, існує два компоненти, які визначають обсяг доходів, одержаних злочинним шляхом (ДОЗШ), які потребують відмивання у будь-якій юрисдикції: 1) сутність і типи національних (внутрішніх) кримінально караних діянь, які віднесені до категорії предикатних злочинів та масштаби злочинних доходів, які генеруються відповідними предикатними злочинами у певній країні; 2) сутність і обсяг ДОЗШ, які генеруються за межами національної юрисдикції та вводяться в національну юрисдикцію з метою легалізації (відмивання). **Стосовно ФТ**, існує два подібних компоненти: 1) сутність і способи акумулювання фондів для ФТ на рівні національної юрисдикції; 2) обсяг фондів, акумульованих за межами національної юрисдикції, які ймовірно надійдуть в національну юрисдикцію з метою їх подальшого транзиту, або ж з метою їх використання для вчинення терористичних актів у межах національної юрисдикції. Таким чином, для належної оцінки ризиків ВК/ФТ необхідно зібрати дані у розрізі двох вище окреслених компонентів з метою вироблення індикаторів ймовірності ВК/ФТ, зробивши їх невід'ємною складовою загальної НОР у сфері ПВК/ФТ. Вироблення вказаних індикаторів потребує досягнення чіткого розуміння сутності, форм прояву і обсягу потенційних нелегальних доходів, які генеруються кожним видом предикатного злочину в країні, а також чіткого розуміння середовища ФТ в даній країні (його існуючих і потенційних джерел та способів транзиту фондів, призначених для ФТ). Вказана робота сприятиме визначенню (квантифікації) чіткого рівня ризику ВК/ФТ, який вважатиметься суттєвим для вжиття всіх необхідних заходів в рамках національної системи запобігання та протидії ВК/ФТ.

V: Вразливість в оцінці ризику ВК/ФТ пов'язана із сутнісними характеристиками продуктів, послуг, каналів розподілу продуктів і послуг, клієнтської бази, інституцій, систем, організаційних структур і юрисдикцій (включаючи слабкі місця в національній системі ПВК/ФТ, у механізмах регулювання і нагляду), які уможливлюють зловживання ними для ВК/ФТ. Першочергове завдання в оцінці вразливості полягає в оцінці тих факторів, які сприяють успішному проведенню операцій із ВК/ФТ у розрізі відповідних продуктів, послуг, категорій клієнтів, способів здійснення фінансових транзакцій, тощо. Результатом такої оцінки має стати розроблення відповідних індикаторів вразливості. Індикатори вразливості є багаточисельними, однак їх можна згрупувати у наступні категорії: географічне розташування; фінансові продукти і послуги; рівень неформальності (тінізації) відповідного сектору економіки (виду економічної діяльності); упущення в системах ПВК/ФТ і адекватність існуючих механізмів регулювання і нагляду у сфері ПВК/ФТ; рівень корумпованості відповідного сектору економіки (виду економічної діяльності); ефективність правоохоронних органів і системи кримінального правосуддя; інші характеристики національної юрисдикції, які полегшують проведення операцій із ВК/ФТ (наприклад: рівень організованої злочинності). Індикатори вразливості мають бути співставлені і поєднані з індикаторами загроз для проведення всеохоплюючого аналізу ймовірності суттєвого та успішного ВК/ФТ.

C: Наслідки стосуються результатів, які виникають внаслідок настання ризикових подій. Наслідки можуть проявлятися як завдані збитки, втрати активів, підрив репутації фінансової установи, втрата довіри клієнтів, втрати в доходах ділових одиниць і

держави в цілому. Узагальнено можна стверджувати, що процеси ВК і ФТ генерують **два типи наслідків:** перший – асоціюється безпосередньо із здійсненням операцій, пов'язаних із ВК та ФТ (наприклад: скоєння предикатних злочинів; залучення фінансових установ до відмивання; скоєння терористичних актів); другий – асоціюється з використанням активів після того, як вони були легалізовані (відмиті).

Однією із найбільш вживаних на сьогоднішній день є система оцінки ризику ВК і ФТ, яка характеризується **поєднанням якісно-скорингових (бальних) показників**. Вказана система фокусується на головних ризикових подіях, пов'язаних із процесом ВК або ФТ, які в свою чергу впливають на формування профілю ризику ВК і ФТ. Вказаний підхід дозволяє краще зрозуміти, змоделювати і проаналізувати процеси ВК і ФТ, шляхом розмежування та ідентифікації найважливіших складових подій, які збільшують ймовірність успішного ВК або ФТ. Присвоюючи бали цілому ряду об'єктивних і суб'єктивних індикаторів, які використовуються для ідентифікації рівня загроз, вразливості і наслідків, пов'язаних із операціями з ВК та ФТ, ризик-менеджери виходять на оцінку загального ризику суттєвості операцій з ВК і ФТ, їх суті, обсягу та наслідків. Такий **якісно-скоринговий аналіз** використовується для створення двох приблизних змінних величин для кожного випадку ВК чи ФТ, який оцінюється: перша змінна – **ймовірність суттєвого ВК та/або ФТ**; друга – **наслідки ВК та/або ФТ**. Вказані дві змінні величини поєднуються в загальній системі національної оцінки ризиків ВК та ФТ.

Наступна частина даного розділу більш детально характеризує систему аналізу ризику ВК і ФТ, покладену в основу Методології МВФ, основну увагу зосереджуючи на аналізі та оцінці процесів ВК.

До найважливіших компонентів НОР у сфері ПВК/ФТ відносяться:

1. підхід до одержання непрямих індикаторів ймовірності успішного ВК і ФТ в суттєвих обсягах, який базується на оцінці головних подій (операцій), пов'язаних із ВК/ФТ, а також на використанні аналітичних факторних модулів та пов'язаних з цими модулями індикаторів для здійснення якісно-скорингового аналізу ймовірності настання основних ризикових подій;
2. підхід до одержання непрямих індикаторів відповідних наслідків, які генеруються успішними операціями із ВК/ФТ в суттєвих обсягах;
3. підхід до оцінки загального рівня ризику ВК або ФТ.

Для операціоналізації ризику (R), ризикова подія має бути ідентифікована у взаємозв'язку із загрозами (T) і вразливостями (V). Головні ризикові події витікають із обставин, які співіснують для заохочення вчинення операцій із ВК і ФТ. Вказані обставини, які виникають на перетині загроз і вразливостітворять основу для оцінки ризику ВК і ФТ та для аналізу ймовірності успішного проведення операцій із ВК/ФТ в суттєвих обсягах. Ризикові події завжди пов'язані із динамікою процесу ВК/ФТ. По-перше, мова йде **про одержання та утримання певного обсягу нелегальних доходів суб'єктом їх відмивання** (головним бенефіціаром), або володіння законними чи незаконними доходами тим суб'єктом, який фінансує терористичні діяння (T - загроза). По-друге, **суб'єкт** відмивання або суб'єкт, який фінансує тероризм **віднаходять ті продукти, послуги, активи чи інші обставини, які можуть бути використані для проведення операцій із ВК/ФТ** (вразливість). По-третє, **суб'єкти ВК чи ФТ оцінюють ймовірність бути виявленими, санкціонованими та позбавле-**

ними відповідних активів правоохоронною системою у процесі ПВК/ФТ (з огляду на вразливі місця в самих операціях із ВК/ФТ). Таким чином, успішне проведення операцій із ВК/ФТ в суттєвих обсягах уможливлюється лише у випадку настання наступних взаємопов'язаних подій:

1. **Здійснення операцій із ВК чи ФТ:**
   1.1. існування значного обсягу доходів, одержаних злочинним шляхом або існування терористичних фондів, які потребують передачі до терористичних організацій;
   1.2. існування продуктів, послуг активів та інших обставин, які можуть бути використаними для успішного проведення операцій із ВК/ФТ.
2. **Суб'єкти ВК чи ФТ (включаючи партнерів-спільників і радників) не виявляються:**
   2.1. злочин ВК/ФТ не виявляється правоохоронними органами. Неадекватно реагує пряма і опосередкована (через повідомлення СПФМ про підозрілі фінансові операції) система стримування ВК/ФТ. Процес кримінального правосуддя є неефективним;
   2.2. злочин ВК/ФТ виявляється, однак неадекватно розслідується правоохоронними органами;
   2.3. злочин ВК/ФТ виявляється, адекватно розслідується, однак суб'єкт злочину не переслідується у кримінальному і судовому порядку;
   2.4. злочин ВК/ФТ виявляється, адекватно розслідується, переслідується у кримінальному і судовому порядку, однак злочинець не притягається до судової відповідальності (не засуджується).
3. **Суб'єкти ВК чи ФТ не адекватно санкціонуються**
   3.1. у випадку засудження, суб'єкти ВК/ФТ несуть неадекватне покарання;
   3.2. у випадку покарання шляхом позбавлення волі, суб'єкти ВК/ФТ не позбавляються своїх активів.

Вірогідність виникнення перелічених вище подій формує пов'язані модулі аналізу ризику (МАР), що містять фактори, під-фактори та їх індикатори. Кожен МАР виявляє унікальні фактори ризику, пов'язані з відповідними загрозами та вразливостями, які впливають на ймовірність виникнення події(й) ризику. Організація та групування подій, пов'язаних із ризиком ВК, а також аналітичні модулі, які використовуються для одержання непрямих (орієнтуючих) індикаторів ймовірності ВК, наведені у таблиці 1.1.

Табл. 1.1. Структура аналізу ризику ВК: ризикові події та їх аналітичні модулі

Чинники виникнення ризикових подій	Загрози (T), вразливості (V), які збільшують ймовірність виникнення ризикової події (R):		Сфери аналізу (модулі факторів ризику)	Допоміжні фактори (під-фактори) та індикатори
1	2		3	4
Ризикова подія: 1) Здійснення операцій із ВК чи ФТ				
(1a) Внутрішні злочинні доходи: створені або доступні	(t) Наявність внутрішніх доходів, одержаних злочинним шляхом (v) Неадекватне стримування внутрішніх предикатних злочинів		(A) Обсяг внутрішніх злочинних доходів: створених або доступних (1) (B1) Правоохоронні органи (стримування злочинності) (2)	Види злочинів, які генерують доходи: фіктивне підприємництво; ухилення від сплати податків; розтрата майна; зловживання службовим становищем та ін. Повноваження, ресурси, ефективність (3)
(1b) Закордонні злочинні доходи, які входять у національну юрисдикцію	(t) Наявність злочинних доходів іноземного походження (v) Існування транскордонних потоків товарів, послуг, активів, а також обставин, які можуть бути використаними для здійснення ВК у сфері зовнішньоекономічної діяльності. (v) Транскордонний контроль недостатній для стримування транскордонних операцій із ВК.		(C) Обсяг зовнішніх злочинних доходів, які входять у національну юрисдикцію (1) (D) Транскордонні продукти, послуги, активи і обставини (4) (E) Заходи транскордонного контролю (ретельної перевірки)	Юрисдикція походження злочинних доходів та фактори (види злочинів), які сприяють одержанню злочинних доходів у юрисдикції їх походження Специфічні транскордонні аспекти, які потребують всебічного аналізу (5) Переміщення валюти, фізичних активів, людей та здійснення фінансових транзакцій
(1c) Зловживання продуктами, послугами, активами чи іншими обставинами даної юрисдикції для здійснення операцій із ВК	(v) Юрисдикція та її інституції, що генерують товари, послуги, активи та інші обставини, які можуть бути використані з метою ВК		(F) Характеристика загального середовища юрисдикції (G) Характеристика пропонованих продуктів, послуг, активів та наявних обставин їх використання (6)	Характеристика економіки, правової системи (верховенства права), бізнес клімату, якості регуляторної політики, політичного середовища, культури і доброчесності, зобов'язань у сфері ПВК/ФТ. Сектори, типи інституцій, масштаб, клієнтська база, канали збуту, загальні фактори стримування
1(d) Корупційні діяння, які полегшують ВК	(v) Корупція в системі правоохоронних органів, транскордонна корупція (митна), корупція в інших інституціях		(H1) Корупція (7)	
Ризикова подія: 2) Суб'єкти ВК (включаючи партнерів-спільників і радників) не виявляються (не санкціонуються)				
(2a) Вчинені операції із ВД не виявляються відповідними суб'єктами взаємодії (СПФМ, СДФМ та правоохоронними органами)	(v) Правоохоронні органи не виявляють операції із ВК прямо (у процесі здійснення власних розслідувань) (v) Правоохоронні та інші уповноважені на виявлення	(v) Правоохоронні органи розслідують лише предикатні злочини (v) Правоохоронні органи не подають запитів до міжнародних ПФР чи не відповідають на запити міжнародних ПФР щодо ВК (v) Національний ПФР не одержує якісних повідомлень від СПФМ та СДФМ про операції із ВК через: (v) недостатність, неповноту, несвоєчасність та невідповідність повідомлень; (v) низьку якість повідомлень, включаючи надмірне (безпідставне) інформування; (v) неадекватний моніторинг транзакції; (v) неадекватну інформацію про клієнтів; (v) інституційна неспроможність СПФМ та СДФМ; (v) неадекватний регуляторний нагляд за СПФМ; (v) неефективний процес надання повідомлень до національного ПФР.	(B2) Правоохоронні органи (пряме виявлення ВК) (I) Система інформування про підозрілі фінансові операції (J) Моніторинг транзакцій та рахунків (K) Ідентифікація та профілювання клієнтів, подальші та посилені заходи обачності (L) Спроможність та компетенція інституцій (M) Регуляторний нагляд (N) ПФР	Ефективність стримування ВК та внутрішньої взаємодії Вимоги, кількісні та якісні ознаки, сектори, типи інституцій (СПФМ, СДФМ) (8) Вимоги, ефективність (9) Вимоги, ефективність Системи контролю, ресурси, методичне забезпечення Ефективність, особливо за умови виявлення недоліків Ефективність аналізу, надання інформації (Узагальнені памеріали/додаткові узагальнені матеріали)

Чинники виникнення ризикових подій	Загрози (T), вразливості (V), які збільшують ймовірність виникнення ризикової події (R):		Сфери аналізу (модулі факторів ризику)	Допоміжні фактори (під-фактори) та індикатори
1	2		3	4
2(b) Виявлені операції із ВК не розслідують правоохоронними органами	(v) Неефективність правоохоронних органів у розслідуванні предикатних злочинів та пов'язаних з ними операцій із ВК (v) Нездатність правоохоронних органів одержати необхідні докази при розслідуванні предикатів та ВК	(v) Обмежений доступ до інформації про підозрілі фінансові операції, які подаються СПФМ до ПФР (v) Неможливість одержання інформації про кінцевого вигодоодержувача (бенефіціара) (v) Неможливість одержання інформації та доказів з іноземної юрисдикції	(B3) правоохоронні органи (стримування ВК) (10) (O) Ведення реєстрів, обмеженість доступу до них і професійні таємниці (P) Прозорість структури власності (11) (E2) Транскордонна взаємодія	Ефективність антилегалізаційних розслідувань Вимоги, ефективність, таємність Типи юридичних осіб і активів, вимоги до їх реєстрації, повноваження щодо одержання інформації про структуру власності Ефективність адміністративної взаємодії, взаємної правової допомоги та екстрадиції в контексті одержання доказів та осіб
(2c) Злочин ВК розслідується, однак суб'єкт ВД не переслідується у кримінальному і судовому порядку	(v) Злочинець знаходиться за межами національної юрисдикції (v) Органи обвинувачення не заявляють обвинувачень у ВК (v) Органи обвинувачення не заявляють жодних обвинувачень (v) Неефективна і нерезультативна система кримінального правосуддя чи судова система	(v) Неможливість екстрадиції чи переслідування злочинця за його відсутності	(R1) Система кримінального правосуддя (обвинувачення і судова влада)	Судове переслідування і визнання підсудного винним у вчиненні як предикатного злочину, так і ВК, система кримінального правосуддя, пріоритети, конституція, закон та юриспруденція
2(d) Злочин ВД виявляється, розслідується, переслідується у кримінальному і судовому порядку, однак злочинець не притягається до судової відповідальності (не засуджується)	(v) Неефективне переслідування у кримінальному і судовому порядку (v) Некомпетентна судова влада (v) Неадекватно виписані (сформульовані) кримінальні закони (статті кримінального кодексу)	(v) Неможливість екстрадиції чи переслідування злочинця за його відсутності	(R2) Система кримінального правосуддя (закони; статті кримінального кодексу)	Адекватність законів (статей кримінального кодексу)
2(e) Корупційні діяння, які полегшують ВК	(v) Корупція у правоохоронних органах, національному ПФР, системі кримінального правосуддя, в системі СПФМ та СДФМ	(v) Неможливість екстрадиції чи переслідування злочинця за його відсутності	(H2) Корупція (7)	
Ризикова подія: 3) Суб'єкти ВД неадекватно санкціонуються				
3(a) У випадку засудження, суб'єкти ВК не позбавляються своїх активів	(v) Неадекватні санкції (v) Неефективна система імплементації санкцій	(v) Неадекватні терміни ув'язнення (v) Неадекватні штрафні (фінансово-майнові) санкції (v) Неефективна система ув'язнення (v) Неефективна система стягнення штрафних (фінансово-майнових) санкцій	(R3) Система кримінального правосуддя (винесення вироку та призначення покарання за вироком) (R4) Система кримінального правосуддя (стягнення санкцій)	Повноваження, накладені санкції (12) Мінімальна / максимальна тривалість ув'язнення та середній термін відбування покарання Мінімальна / максимальна величина санкцій та середній розмір стягнення штрафних (фінансово-майнових) санкцій
3(b) У випадку покарання шляхом позбавлення волі, суб'єкти ВК не позбавляються своїх активів	(v) Застосування неадекватних конфіскаційних процедур (v) Неадекватні процедури повернення активів	(v) Неадекватні ресурси повернення активів (v) Нездатність повернути активи з іноземних юрисдикцій (v) Неефективне використання диспозитивних заходів (процесуальних прав) правоохоронними органами в рамках судочинства	(R5) Система кримінального правосуддя (конфіскація активів) (E3) Транскордонне повернення активів (B4) Правоохоронні органи (процесуальні права)	Повноваження, політика, накладені санкції, зосередження на ефективності конфіскації активів (12) Ефективність адміністративної взаємодії та взаємної правової допомоги для повернення активів Конфіскація чи замороження активів
3(c) Корупційні діяння, які полегшують ВК	(v) Корупція у правоохоронних органах, національному ПФР, системі кримінального правосуддя, в системі СПФМ та СДФМ		(H3) Корупція (7)	

Модулі, які перелічені у третій колонці таблиці мають назву «Сфери аналізу» (модулі факторів ризику). Кожен модуль третьої колонки таблиці ідентифікує унікальні фактори ризику, які пов'язані із загрозами і вразливостями (слабкими місцями) та впливають на ймовірність виникнення ризикової події в межах наступного 12-ти місячного періоду часу з урахуванням ефективності існуючих заходів контролю. Кожному факторові ризику відповідає перелік індикаторів. Фактори ризику і їхні індикатори організовані в рамках аналітичних модулів за принципом вкладеної ієрархічності. До найвищого рівня ієрархії відносяться ті фактори, які прямо впливають на ймовірність відповідного прояву ризику ВК чи ФТ. Наступний (нижчий) ієрархічний рівень відповідної групи факторів включає ті під-фактори, які впливають на фактори вищого ієрархічного рівня і т.д. Остання колонка таблиці 1.1. підсумовує головні індикатори найвищого рівня для кожного аналітичного модуля.

Аналітичні модулі оцінки ризику ВК використовують як кількісні, так і якісні індикатори, виходячи з даних, одержаних як з відкритих, так і з приватних (комерційних) джерел інформації (МВФ, Світовий банк, ООН, бази даних з взаємної оцінки країн та опубліковані документи, непублічні дані (внутрівідомча статистика органів державної влади)).

В межах кожного аналітичного модуля, кожен фактор ризику має бути проаналізований з урахуванням тих індикаторів, які йому відповідають і лише після цього даний фактор підлягає **скорингу (якісній оцінці у балах)**, що у свою чергу уможливлює наперед визначене встановлення критеріїв прийняття рішення, пов'язаного з оцінкою ймовірності здійснення суттєвого ВК. Для кожного індикатора, якому відповідають наведені у таблиці фактори ризику ВК, мають бути визначені його власні критерії прийняття рішень (групи бальних оцінок), залежно від яких збільшується чи зменшується ризик ВК. Вказані критерії мають бути максимально типовими (наближеними) для подібних типів індикаторів. Критерії для прийняття рішення є описовими. Вони відповідають якісній порядковій шкалі вимірювання, яка формується, виходячи із скорингових оцінок факторів та відповідних індикаторів, та складається з семи рівнів ризику (табл. 1.2.):

Табл. 1.2. Оцінки рівня ризику

Оцінка рівня ризику	Опис рівня ризику	Пріоритет пом'якшення ризику
≤ 6-7	Дуже високий ризик	Дуже високий пріоритет
≤ 5-6	Значно вищий ризик	Значно вищий пріоритет
≤ 4-5	Вищий ризик	Вищий пріоритет
≤ 3-4	Середній ризик	Середній пріоритет
≤ 2-3	Нижчий ризик	Нижчий пріоритет
≤ 1-2	Значно нижчий ризик	Значно нижчий пріоритет
≤ 0-1	Дуже низький ризик	Дуже низький пріоритет

Скоринг кожного індикатора розроблений таким чином, що між балами, наведеними у якісній порядковій шкалі існує істотна різниця. Деякі оціночні бали в шкалі оцінки ризиків ВК, базуються на розрахунку ефективності, виходячи із наявних статистичних даних, які збираються та узагальнюються в рамках періодичних звітів про проведення взаємних оцінок. Скоринг базується на концепції використання найбільш доступних даних для оцінки відповідних індикаторів. Вказані дані можуть слугувати для непрямих оцінок пов'язаних факторів відносно основного. Скоринг не потребує щоб кожен індикатор основного чи допоміжного фактору ризику був оціненим. Тим індикаторам, для оцінки яких неможливо одержати дані, слід присвоювати бал за замовчуванням на рівні «5» («Висока ймовірність ризику»).

Аналіз використовується для визначення значень двох змінних: однієї – для оцінки ймовірності виникнення істотного ВК чи ФТ, та другої – для оцінки відповідних наслідків. Вказані змінні поєднуються для оцінки національного рівня ризику ВК чи ФТ. Організація та групування подій ризику ВК та ФТ та модулі аналізу, використовуються для отримання орієнтовного показника ймовірності. Подібна матриця може бути використана для отримання орієнтовних показників наслідків, але вона буде варіюватися в залежності від відповідних наслідків, які будуть обрані для конкретного дослідження. Показники, що використовуються для аналізу, також будуть як кількісними, так і якісними.

Більш високий рівень (скоринговий бал) вказує на вищу ймовірність настання події, пов'язаної із суттєвим ВК та на ймовірність настання більш важких наслідків. Таблиці 1.4. – 1.7. демонструють цей підхід з деякими прикладами наперед визначених критеріїв прийняття рішення та оціночною шкалою, яка використовується для аналізу ймовірності з урахуванням: властивостей продуктів, послуг, особливостей юрисдикції й т.д.; дієвості загального контролю та пом'якшувальних заходів; спеціальних заходів з контролю у сфері ПВК/ФТ. Використовувані індикатори дозволяють оцінити орієнтовну, а не фактичну ймовірність ризику ВК. Запропонована система оцінювання приводить до відносної оцінки ймовірності (тобто, оцінки є значущими лише відносно інших подібних оцінок у розрізі модулів, секторів, факторів, продуктів,регіонів, і т.д.).

Бали індикаторам відповідних аналітичних модулів, присвоюються шляхом **знаходження геометричної середньої** для всіх індикаторів в межах вкладеної ієрархії. Скорингові бали зводяться починаючи від оцінок під-факторів (індикаторів найнижчого рівня у межах кожної ієрархії індикаторів), факторів, модулів і насамкінець – оцінюється загальний рівень ймовірністі настання ризикової події. Зведення здійснюється шляхом використання кореня n-го степеня , **де «n» - кількість індикаторів, факторів чи ризикових подій; «А» - їхній добуток**. Для тих аналітичних модулів, які аналізують індикатори, розбиті за типами СПФМ, рекомендується проводити попереднє зведення скорингових оцінок з урахуванням коефіцієнта пропорційності, значення якого залежатиме від частки операцій кожного типу СПФМ у загальній сукупності операцій, здійснених (наданих до національного ПФР) всіма типами СПФМ.

Окреслений вище метод зведення бальних оцінок має три наступні переваги. По-перше, вказаний метод враховує відповідні взаємозв'язки між аналітичними модулями оцінки ризику ВК (у розрізі факторів та індикаторів), наведених у табл. 1.1. Комбінуючи оцінки факторів шляхом використання запропонованого методу зведення, вплив будь-якого окремого фактору обмежується його основною сферою прикладання. По-друге, геометрична середня дає змогу одержати більш відповідний результат

у порівнянні з простою середньою, оскільки вона згладжує більш віддалені в часі значення індикатора, що є бажаним на даному етапі розвитку НОР, оскільки чимало індикаторів ще потребують перевірки часом на їх придатність для оцінки фактичної діяльності, пов'язаної із ВК. По-третє, вказаний підхід завжди приводить до оцінки за семибальною шкалою, роблячи результат таким, який легко інтерпретувати.

Скорингові оцінки у розрізі кожного аналітичного модулю зводяться для уможливлення оцінки загальної ймовірності здійснення суттєвого ВК чи ФТ у кожній юрисдикції світу. Для зведеної оцінки загальної ймовірності ризику ВК, розраховується геометрична середня у розрізі кожного аналітичного модуля, переліченого у третій колонці табл. 1.1. Нижченаведене рівняння відображає структуру головних ризикових подій у вказаній таблиці і вираховує геометричні середні у межах оціночних балів, які відповідають факторам, наведеним у кожній круглій дужці, після того – у кожній квадратній дужці, і насамкінець – у загальній квадратній дужці:

$$\text{Ймовірність ВК} = \text{геом. середня з } [[(\boldsymbol{A}, \boldsymbol{B1}), (\boldsymbol{C}, \boldsymbol{D}, \boldsymbol{E}), (\boldsymbol{F}, \boldsymbol{G})], [\boldsymbol{H}],$$

$$\big[(\boldsymbol{B2}, ((\boldsymbol{I}, \boldsymbol{J}, \boldsymbol{K}, \boldsymbol{L}, \boldsymbol{M}), \boldsymbol{N})), (\boldsymbol{B3}, (\boldsymbol{O}, \boldsymbol{P}, \boldsymbol{E2})), \boldsymbol{R1}, \boldsymbol{R2}], [(\boldsymbol{R3}, \boldsymbol{R4}), (\boldsymbol{R5}, \boldsymbol{E3}, \boldsymbol{B3})]]$$

Для скорингу наслідків ВК слід використовувати аналогічний підхід до того, що використовується для скорингу факторів ризику (див. табл.1.9.). Скоринг наслідків слід проводити у розрізі структури факторів і під-факторів ризику та їхніх індикаторів. Критерії прийняття рішення, шкала вимірювання і скорингові бали для факторів та їхніх індикаторів базуються на семирівневій напів-якісній порядковій шкалі вимірювання (табл. 1.4.). Чим вищий скоринговий бал – тим більшою є ймовірність проведення успішних операцій із суттєвого ВК, тим більш негативними є наслідки відповідних операцій.

Насамкінець, методом геометричної середньої (аналогічно до того, який використовується для показників ймовірності ВК) агрегується показник наслідків ВК від усіх успішних операцій.

Вибір управлінських пріоритетів за результатами проведення НОР, має враховувати різні рівні наслідків ВК та ФТ. У першу чергу, для мінімізації кількості успішних випадків ВК чи ФТ, необхідно зосередитися на загальній цілі, що є найбільш вагомою для більшості режимів ПВК/ФТ. Ієрархія пріоритетів має бути корельовано з результатами, одержаними у розрізі розглянутих вище аналітичних модулів.

Показники для наслідків походять здебільшого з уявлень залучених посадових осіб органів державної влади, використовуючи структурований підхід для вироблення обґрунтованих суджень. Процес складається з інформування посадових осіб про результати аналізу ймовірності, надання їм загальної інформації про потенційний вплив успішного використання ВК чи ФТ, та пропонуючи їм обрати, який, на їхню думку, рівеньнаслідків ВК чи ФТ щодо кожної цілі є найбільш адекватним.

Загальний рівень національного ризику ВК чи ФТ одержується шляхом поєднання оцінок рівня ймовірності ВК/ФТ у юрисдикції та оцінки рівня відповідних наслідків, а також оцінювання, чи результат потрапляє до прийнятних меж. Поєднання може бути виконано двома шляхами для кращого розуміння:

1. перший – двакритерії оцінки можуть бути поєднані із використанням їх геометричних середніх. Вказане, в кінцевому результаті,дасть об'ємну оцінку, яка може бути порівняна з наперед визначеним масштабом у табл. 1.4. для оцінки того, чи загальний ризик ВК/ФТ потрапляє до прийнятних меж, або ж чи вка-

зує він на те, що мають бути вжиті дієві пом'якшувальні заходи для зменшення його рівня;

2. другий – два критерії оцінки можуть бути поєднані та представлені через наперед визначену матрицю (табл. 1.3.). Вказана матриця дозволяє оцінити чи допустимим є рівень ризику і водночас, вона дає змогу оцінити додаткову складову – відносний вплив вразливості та наслідків.

Табл. 1.3. Матриця рівня ризику ВК чи ФТ

Дуже високий							Дуже високий
Значно вищий						Значно вищий	
Вищий					Вищий Ризик		
Середній				Середній			
Нижчий			Нижчий				
Значно нижчий		Значно нижчий					
Дуже низький	Дуже низький						
Рівень Вразливості ↑ / Рівень Наслідків →	Дуже низький	Значно нижчий	Нижчий	Середній	Високий	Значно вищий	Дуже високий

Таким чином, можливо представити матрицю ризику чи графік, який покаже оцінку ймовірності у співвідношенні з оцінкою наслідку настання відповідної ризикової події. Необхідно зазначити, що наслідки можуть сильно різнитись у залежності від того чи є контекст національним чи міжнародним. Підхід до НОР, запропонований Методологією МВФ дозволяє також оцінити деякі наслідки як в абсолютних масштабах, так і відносно валового внутрішнього продукту країни.

Табл. 1.4. Приклади оцінок для показників ймовірності, що пов'язані з внутрішніми властивостями або продуктами, послугами, юрисдикціями і т.д.

Опис ймовірності	Шкала оцінювання економічної діяльності	Надання продуктів, послуг, активів чи інші умови	Ймовірність події або діяльності, що виникає щорічно – опис	Ймовірність події або діяльності, що виникає щорічно – потенційна можливість	Ймовірність події чи діяльності, що виникає щорічно – орієнтовна частота	Показник оцінки
Надзвичайно висока ймоврінсть	1трлн. +	Надзвичайно широкий перелік та обсяг	Майже точно	Більше ніж 95 % шанс	Виникає раз на рік	7
Дуже висока ймовірність	100 млрд. – 1 трлн.	Екстенсивний перелік та обсяг	Дуже ймовірно	Більше ніж 75% шанс	Виникає раз на два роки	6
Висока ймовірність	10 – 100 млрд.	Привабливий перелік та обсяг	Ймовірно	Більше ніж 50% шанс	Виникає раз на 3-4 роки	5
Середня ймовірність	1 – 10 млрд.	Нормальний перелік та обсяг	Можливо	Більше ніж 30% шанс	Виникає приблизно кожні 3 роки	4
Нижча ймовірність	100 млн. – 1 млрд.	Не особливо привабливий перелік та обсяг	Навряд чи	Менше ніж 30% шанс	Має виникати кожні 5 років або близько того	3
Значно нижча ймовірність	10 – 100 млн.	Дуже обмежений перелік та обсяг	Не часто	Менше ніж 10% шанс	Може виникати кожні 10 років	2
Надзвичайно низька ймовірність	0 – 10 млн.	Майже немає	Майже неможливо	Менше ніж 5% шанс	Може виникати менше ніж раз на 20 років.	1

Табл. 1.5. Приклади оцінки для індикаторів ймовірності, пов'язаних з загальним контролем або заходами з пом'якшення

Опис ймовірності	Пом'якшення запроваджено у:	Спроможність нерезидентів щось зробити	Кількість поліцейських на 100 тис. населення	Показник оцінки
Надзвичайно висока ймовірність	< 10% ділової діяльності або вимоги відсутні	Необмежена, плюс можуть мати особливі привілеї	< 30	7
Дуже висока ймовірність	≥ 10-25% ділової діяльності	Необмежена, щонайменше такі ж права як у резидентів	≥ 30	6
Висока ймовірність	≥ 25-50% ділової діяльності	Майже необмежена, але з певними додатковими адміністративними вимогами	≥ 62,5	5
Середня ймовірність	≥ 50-70% ділової діяльності	Обмежена, з невеликими обмеженнями та умовами	≥ 125	4
Нижча ймовірність	≥ 70-85% ділової діяльності	Дуже обмежена, зазвичай вимагається затвердження або авторизація від чиновника	≥ 250	3
Значно нижча ймовірність	≥ 85-95% ділової діяльності	Значно обмежена, існують певні заборони, або завжди необхідне затвердження з боку чиновників	≥ 500	2
Надзвичайно низька ймовірність	≥ 95% ділової діяльності	Неможливо. Ефективно забороняється.	≥ 1,000	1

Табл. 1.6. Приклади оцінок для показників ймовірності для вразливості, пов'язаної зі слабкістю контролю з ПВК/ФТ

Опис вірогідності	Кількість підзвітних підприємств на члена персоналу наглядового органу з ПВК/ФТ	Для уявлення показників якості та контролю	Щорічні звинувачення у ВК відносно обсягу злочинних доходів (якщо відомо) чи ВВП	Відповідність Рекомендаціям FATF	Показник оцінки
Надзвичайно висока ймовірність	Жодного нагляду	Жахливі	Відсутні	NC або не проходили оцінку методології 2004	7
Дуже висока ймовірність	≥ 100	Дуже слабкі	< 0,06	PC (неефективна імплементація)	6
Висока ймовірність	≥ 52	Слабкі	≥ 0,06	PC (або ніколи не оцінювалась, але буде проведена оцінка методології 2004)	5
Середня ймовірність	≥ 26	Належні	≥ 0,12	Була оцінена раніше, але не за методологією 2004, буде проведена оцінка методології 2004	4
Нижча ймовірність	≥ 13	Гарні	≥ 0,24	LC (неефективна імплементація)	3
Значно нижча ймовірність	≥ 6	Відмінні	≥ 0,48	LC (ефективна імплементація)	2
Надзвичайно низька ймовірність	6 або менше	Найкращі	≥ 0,96	C	1

Табл. 1.7. Приклади певних наперед визначених масштабів оцінки наслідків

Опис наслідків	Опис діяльність з ВК чи ФТ	Оціночний масштаб діяльності з ВК	Оціночний масштаб діяльності з ВК у % до ВВП	Оціночний масштаб діяльності з ФТ	Оціночний масштаб географічного охоплення	Оціночний масштаб впливу на «систему» чи «цілі»	Показник оцінки
Великі або жорсткі	Великезний обсяг	>$100 млрд.	> 20%	>$10 млн.	Більше, ніж 1 континент або на світовому рівні	Дуже серйозний, довготермінове погіршення функцій системи (знищена або майже знищена функціональність системи) АБО досягнення цілей	7
Дуже істотні	Високий обсяг	> $50–100 млрд.	10 –19,99%	>$5 –10 млн.	Регіональні країни АБО на всьому континенті	Серйозний середньостроковий вплив, який починає погіршення функціональності системи (або який знищує чи майже знищує окрему частину системи) АБО який починає пгіршення досягнення цілей	6
Істотні	Істотний обсяг	>$10 – 50 млрд.	5 - 9,99%	>$1 – 5 млн.	Тільки поміж прикордонними країнами	Суттєвий, середньостроковий вплив з потенціалом загрожувати функціям системи АБО досягненням цілей	5
Помірні	Помірний обсяг	>$1 – 10 млрд.	2,5 – 4,99%	> $100 тис. – 1 млн.	Національний	Помірний, короткостроковий вплив, що не впливає на функції системи АБО досягнення цілей	4
Неістотні	Середній обсяг	> $100 млн. – 1 млрд.	1,25 – 2,49%	> $10 – 100 тис.	Регіональний (в середині країни або її окремих областях)	Мінімальний короткотерміновий вплив на усю систему АБО на досягнення цілей	3
Дуже неістотні	Низький обсяг	≥ $10 – 100 млн.	0,625 – 1,249%	≥ $1 – 10 тис	Місцевий (в межах міста)	Мінімальний, короткотерміновий вплив на окрему частину системи АБО на досягнення частини цілей	2
Незначні	Незначний обсяг	<$10 млн.	< 0,625%	<$ 1 тис.	Незначний АБО в межах району міста, його передмістя або маленького міста	Жодної шкоди, вартої уваги – ділова діяльність проводиться як зазвичай	1

Таким чином, повноцінний процес НОР, згідно з Методологією МВФ, містить 7 етапів та покладається на спроможність органів влади збирати та подавати статистичні дані, якісні експертні судження, а також використовувати інструменти збору даних з відкритих інтернет-джерел. Загальний процес є циклічним, що спирається на зворотній зв'язок від учасників, які беруть участь у робочих групах. Етапами та завданнями кожної фази є:

1. **Попередній етап та підготовка аналізу загроз:** Погоджуються загальні цілі дослідження, встановлюється координаційний механізм НОР, проводяться дослідження середовища та індикаторів загроз у сфері ПВК/ФТ, а також у заповненні чотирьох опитувальників органами влади (два щодо доступних даних та два щодо національних та транснаціональних загроз ВК/ФТ);
2. **Загроза ВК/ФТ:** Персонал МВФ проводить робочі засідання з органами влади для погодження фінальних оглядів національних та транснаціональних загроз ВК/ФТ, включаючи оцінки величини та природи національних та транскордонних потоків злочинних доходів;
3. **Підготовка до оцінки вразливості:** Органи влади готують чотири шаблони для збору статистичних даних (профілі секторів та фірм; міжнародна співпраця; система кримінальної юстиції; а також ПФР та звітування) та три опитувальники (сектори та фірми; ПФР та правоохоронні органи; система кримінальної юстиції).Персонал МВФ збирає загально доступну інформацію щодо вразливості та складає усю інформацію про вразливості та загрози для створення поперенього аналізу ймовірності, у тому числі й на секторальному рівні;
4. **Вразливість ВК/ФТ та оцінка ймовірності**: Персонал МВФ проводить робочі засідання з органами влади для погодження фінальних поглядів щодо вразливості до ВК/ФТ, включно з переліком головних факторів, що збільшують та зменшують ймовірність. Результати поєднуються з аналогічними результатами про загрозу для досягнення попередніх поглядів на загальну йзмовірність різних подій ризику ВК/ФТ, в тому числі й секторальних ризиків.
5. **Наслідки та загальна підготовка оцінки ризику**: органи влади заповнюють два опитування щодо наслідків ВК та ФТ, персонал МВФ збирає публічно доступну інформацію, пов'язану з наслідками ВК/ФТ та додає усю інформацію щодо наслідків до створеного попереднього аналізу наслідків й поєднує це з результатами ймовірності для створення попередніх теплових карт подій ризику, в тому числі на секторальному рівні.
6. **Наслідки ВК/ФТ та аналіз ризику**: Персонал МВФ проводить робочі засідання з органами влади для погодження фінальних поглядів щодо наслідків ВК/ФТ. Переглянуті теплові карти показують рівень ризиків для кожної загальної події ризику, а для секторів, що представлені в окремих робочих групах, обговорюються та погоджуються загальні рівні ризику та пріоритетів для їх пом'якшення.
7. **Завершальний етап**: персонал МВФ надає попередню національну оцінку ризику, яка надсилається до органів влади для перегляду та затвердження до публікації.

Методологія НОР надає ряд стандартизованих висновків для допомоги органам влади зрозуміти ризики ВК/ФТ у країні. Це включає таблицю, що оцінює

національні злочинні доходи за категоріями злочину, підсумовуючу матрицю ризику головних факторів, що збільшують та зменшують ризики, теплові мапи для подій ризику, секторів та підприємств, підсумкові таблиці щодо секторів та підприємств, та документ національної оцінки ризиків:

a. **підсумкова таблиця національних злочинних доходів** показує оціночний рівень доходів, що генеруються, а також підбиває середні оцінки для надання загальної оцінки величини злочинних доходів, що генеруються у країні. Медіани та загальна оцінка також відображені у якості відсоткового співвідношення до ВВП країни. Ця інформація може бути доповнена оцінками, що пов'язані з природою та джерелами походження доходів з точки зору пропорції генерації у готівці, фінансових і фізичних активах та пов'язаними до внутрішніх й транснаціональних організованих злочинних груп та інших злочинців.

b. **підсумкова матриця ризику** встановлює оцінки ймовірності для кожного аналітичного модуля ризику та пов'язаних з ним подій ризику і оцінками наслідків для цих подій. Матриця також встановлює перелік головних факторів, що збільшують та зменшують оцінку ризику (тобто, сильні та слабкі сторони), таким чином надаючи органам влади деталізовані настанови щодо вирішення окремих факторів для пом'якшення головних ризиків.

c. **теплові карти** показують рівень ризику для усіх загальних подій ризику та будь-яких додаткових виявлених подій органами влади, шляхом відсилання до рівнів ймовірності та наслідків кожної події ВК/ФТ. Теплові карти також створюються для того, аби показати рівень ризику ВК/ФТ для секторів та типів підприємств, що знаходяться у секторі.

d. **підсумкові таблиці** для секторів та підприємств показують таку інформацію, як: кількість підприємств (підзвітних СПФМ); загальні та середні активи СПФМ; оцінка притаманної СПФМймовірності бути використаними в операціях із ВК/ФТ; оцінка належності контролю у сфері ПВК/ФТ та чистого ризику ВК/ФТ. Підсумок щодо СПФМ може бути відфільтровано для створення окремих результатів таких як, наприклад, 10 підприємств з найвищою ймовірністю бути використаними для транскордонного ВК чи ФТ.

e. **Документ НОР** достатньо деталізовано описує для цільової аудиторії головні ризики та їх фактори, а також процес, що використовувався для досягнення таких висновків.

1.3.2. Методологія Світового Банку

Група Світового Банку розробила аналітичний інструмент оцінки ризику для допомоги країнам у проведенні їх оцінок ризику ВК/ФТ на національному рівні. Розробку Інструменту НОР Групи Світового Банку («інструменту») було розпочато командою з Цілісності Фінансових Ринків (Financial Markets Integrity Team) у 2007 р. із врахуванням інтелектуального внеску широкого кола експертів, а також досвіду у наданні допомоги у проведенні НОР ризиків у багатьох країнах.

Інструмент містить декілька взаємопов'язаних модулів на основі таблиць Excel, що надають змогу країнам оцінювати їх загрози та вразливості ВК/ФТ. Тут «**загрози**» відносяться до масштабів і характеристик доходів від злочинної діяльності або фінансування тероризму у юрисдикції. «**Вразливості**» відносяться до слабких місць або прогалин у захисті юрисдикції від ВК та ФТ. Загрози або вразливості можуть існувати на національному або секторальному рівні, і разом визначають рівень ризику ВК/ФТ у юрисдикції.

Цілі інструменту є наступними:

- допомагати юрисдикціям у проведенні оцінки їх ризиків ВК/ФТ, з метою допомогти їм використовувати отриману інформацію для розробки більш ефективного ризик-орієнтованого режиму з ПВК/ФТ;
- сприяти нарощуванню спроможності у країні, не тільки для оцінки ризиків ВК/ФТ, але також для покращення структури та практики зі збору даних та інформації;
- для збільшення обізнаності та запуску взаємодії і співпраці поміж зацікавленими сторонами з державного та приватного секторів.

Хоча інструмент бере вказані вище фактори до уваги, він не націлений на:

- кількісну оцінку розміру тіньової економіки або фінансових потоків у країні;
- оцінки ризиків предикатних злочинів (ризик наркотрафіку, ризик шахрайства, ризик корупції і т.д.);
- проведення порівняння ризиків ВК/ФТ поміж країнами.

Загальна структура Інструменту

Інструмент складається з 9 модулів, що дає змогу оцінити ризики ВК та ФТ. Інструмент зосереджений довкола 7 модулів, що фокусуються на оцінці ризику ВК. Більш того, інструмент включає один модуль для оцінки ризику ФТ та ще один модуль для оцінки ризиків продуктів фінансових установ.

Модуль національної вразливості (Модуль 2) та модулі для оцінки секторальної вразливості (Модулі 3 – 7) мають унікальну і відносно складну логіку, яка використовує середньозважені значення, вбудовані передумови та формули. Проте, модулі для оцінки ризику ВК, оцінки ризику ФТ та ризику продуктів фінансових установ залежать від відносно простих матричних структур.

Під час проведення НОР, країна створює національну Робочу Групу (РГ) для здійснення оцінки ризику. Вказана РГ розділяється на декілька команд, кожна з яких зосереджується на одному з модулів. Таблиця 1.8. представляє три основні частини інструменту та перераховує модулі у кожній з частин.

Табл. 1.8. Основні частини Інструменту НОР

ВК Оцінка Ризику	ФТ Оцінка ризику	Оцінка ризику фінансових продуктів
Модуль 1 - Оцінка загрози Модуль 2 - Національна вразливість Модуль 3 - Вразливість банківського сектору Модуль 4 - Вразливість сектору цінних паперів Модуль 5 - Вразливість сектору страхування Модуль 6 - Вразливість інших фінансових установ Модуль 7 - Вразливість секторів ВНУП	Модуль 8 - Національна загроза та вразливість ФТ	Модуль 9 - Оцінка ризику фінансових продуктів

Рисунок 1.4. (наведений далі) зображає структуру інструменту.

Оцінка ризику ВК (модулі 1-7)

Сім модулів, що допомагають оцінювати національний ризик ВК тісно взаємопов'язані. Практично, загальний національний ризик ВК визначається шляхом оцінки: (1) національної загрози ВК; та (2) національної вразливості до ВК.

Модуль оцінки загрози ВК

Модуль оцінки загрози допомагає визначити національний «рівень загрози» ВК, що ранжується від «низького» до «високого» за п'ятибальною шкалою. У модулі оцінки загрози, РГ виявляє головні предикатні злочини, походження та потоки злочинних доходів, а також методи та тенденції ВК у юрисдикції. Модуль також сприяє систематичному збору даних щодо загроз ВК та аналізу транскордонних загроз ВК. Чим вища загроза ВК, тим вищий національний ризик ВК.

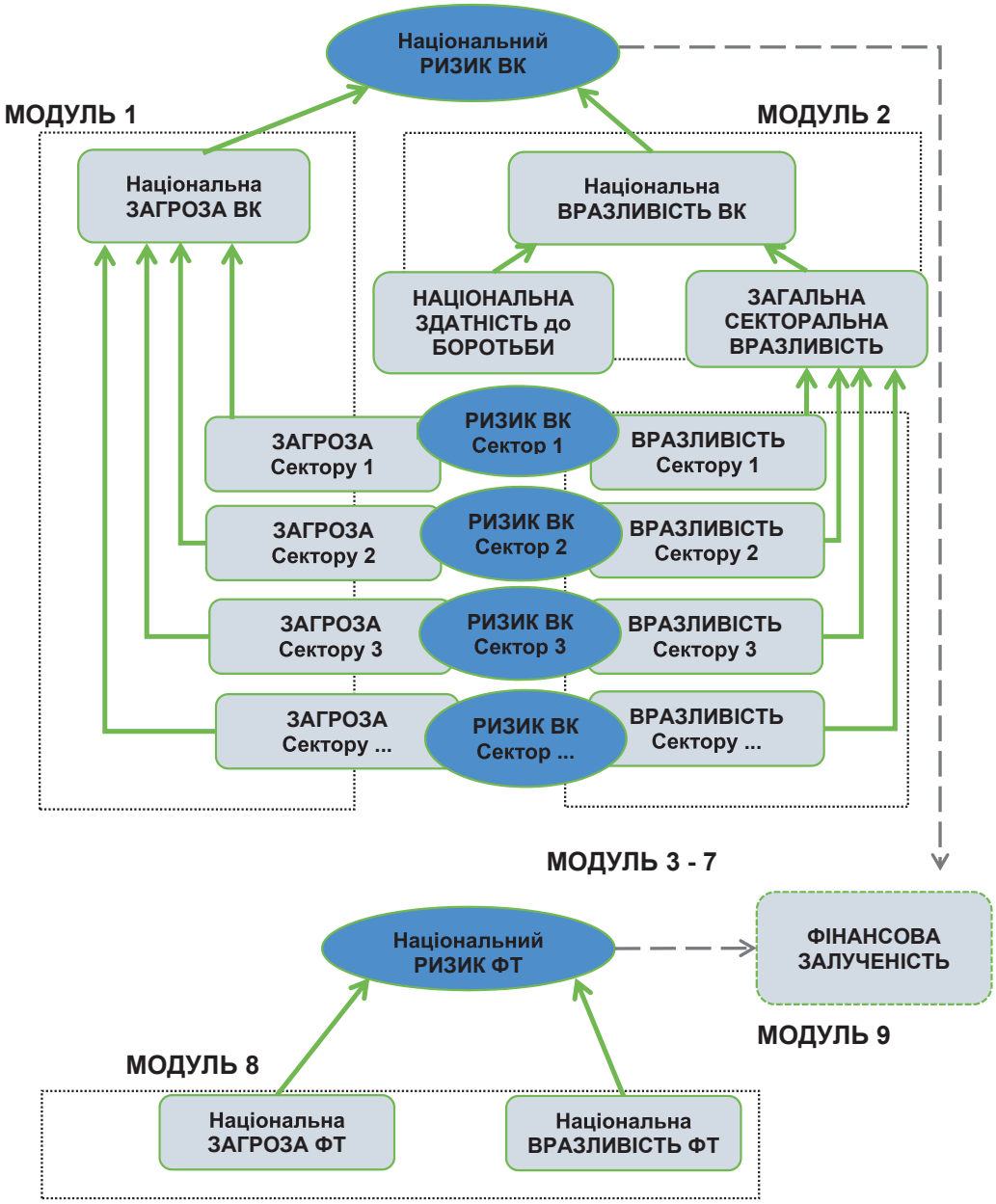

Рис. 1.4. Загальна структура Інструменту НОР

Модулі оцінки вразливості до ВК

З іншого боку, оцінка національної вразливості базується на аналізі національної спроможності до запобігання та протидії ВК, а також вразливості різних секторів до

ВК. Поєднуючи вразливості відповідних секторів та враховуючи недоліки у національній спроможності до до запобігання та протидії ВК, модуль національної вразливості надає «оцінку вразливості» (що ранжується від 0.0 до 1.0, та відповідає одному з п'яти рівнів від «низького» до «високого»).

Загальний рівень ризику ВК встановлюється на рівні, де результати оцінки загрози та вразливості перетинаються (див. рисунок 1.7). Наприклад, якщо загроза була оцінена як «середня», а вразливість як «вища середньої», ризик відмивання коштів буде «вище середнього».

Це означає, що хоча рівень загрози в юрисдикції, що оцінюється, на середньому рівні, загальний ризик ВК вище від середнього, враховуючи вищий рівень вразливості (слабкі сторони у захисних механізмах країни). На рис. 1.5. загальні рівні ризику закодовані у кольорах, найнижчі рівні – зеленим, середні рівні – жовтим, високі – червоним.

ЗАГАЛЬНИЙ РИЗИК ВК У ЮРИСДИКЦІЇ

ЗАГАЛЬНА ЗАГРОЗА	L	ML	M	MH	H
H	M	M	MH	H	H
MH	M	M	MH	MH	H
M	ML	M	M	MH	MH
ML	ML	ML	M	M	M
L	L	ML	ML	M	M

ЗАГАЛЬНА ВРАЗЛИВІСТЬ

Довідково: L = low (низький); ML = medium-low (нище середнього); MH = medium-high (вище середнього); H = high (високий).

Рис. 1.5. Загальний ризик ВК у юрисдикції

Проведення оцінки: деталізація модуля національної вразливості до ВК

Для того, щоб краще продемонструвати, як працює Інструмент НОР, розглянемо більш детально один з модулів – модуль національної вразливості.

Модуль національної вразливості забезпечує методологічний процес, базуючись на розумінні причинно-наслідкових зв'язків між факторами вразливості (змінними), що відносяться до нормативного, інституційного та економічного середовища у юрисдикції. Рис. 1.6. показує структуру модуля національної вразливості.

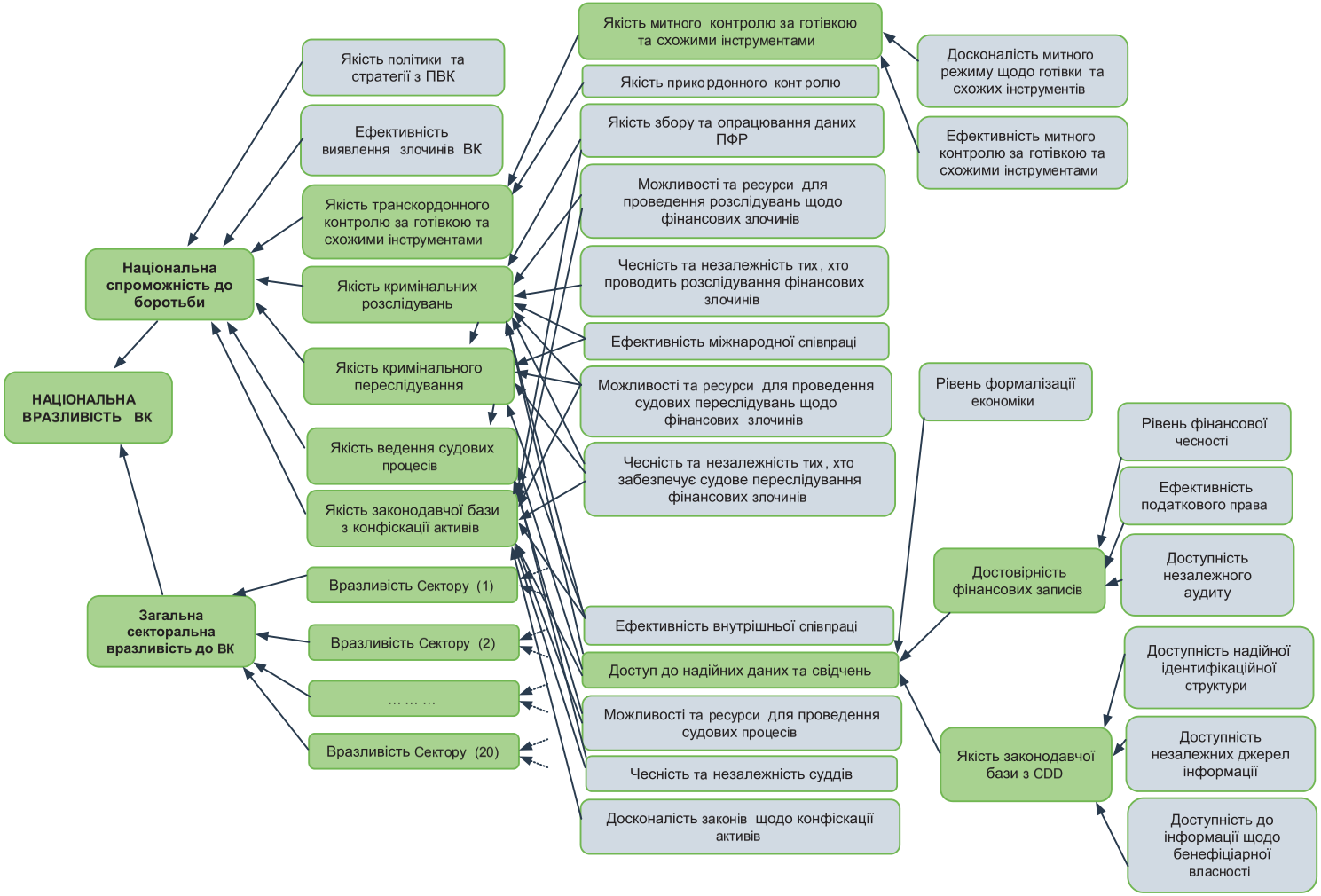

Рис. 1.6. Структура модулю національної вразливості до ВК

Загальний модуль національної вразливості складається з двох головних частин: загальної секторальної вразливості, що визначається результатами оцінок вразливості різних секторів, та національної спроможності до боротьби (запобігання та протидії ВК). Національна спроможність до боротьби – це всебічна оцінка, що базується на 22 вхідних змінних, що оцінюються РГ. Ці змінні намагаються зафіксувати фактори високого рівня, такі як якість ведення судових процесів, ефективність правозастосування, внутрішня та міжнародна співпраця. Рейтинги, що надаються цим вхідним змінним оцінювачами, а також вбудовані припущення та властивості інструменту, такі як вплив та передумови, взяті разом, створюють загальну оцінку національної спроможності до боротьби. Інструмент також містить певні проміжні змінні, що оцінюються автоматично, базуючись на початкових даних для вхідних змінних. Співвідношення між змінними можна побачити на рис. 1.6., який фіксує структуру модуля національної вразливості. Кольори використовуються для того, аби розрізнити вхідні данні від проміжних. Сірі клітинки – це вхідні змінні, зелені – проміжні.

Рисунок 1.7. (нижче) показує структуру через частковий знімок нижньої секції діаграми модулю національної вразливості. Ефективність податкового права (друга змінна вгорі стовпця на рис. 1.8.) розглядається як приклад вхідної змінної. Якщо режим податкового права у країні ефективний, це природньо матиме позитивний ефект на спроможність країни до протидії ВК. Втім, це непрямий ефект, що можна побачити, прослідковуючи різні зв'язки через діаграму. Ефективне та дієве податкове право покращує достовірність фінансових записів, що у свою чергу допомагає відслідковувати потоки злочинних доходів у справах з ВК. Доступність достовірних фінансових та ідентифікаційних даних дозволить авторизованим установам мати доступ до достовірної інформації та свідчень, і таким чином досягати більшого успіху у їх розслідуванні щодо злочинів. Таким чином, ефективність податкового права може мати відчутний ефект та спроможність країни боротися із ВК.

Ефективність податкового права лише одна з трьох вхідних змінних, що поєднанні для впливу на надійність фінансових документів у країні. Іншими є рівень фінансової доброчесності та доступність незалежного аудиту. Шляхом оцінки усіх цих трьох вхідних змінних та поєднання результатів в інтуїтивно зрозумілий та реалістичний спосіб, можна зробити висновок про надійність фінансових документів. Для цього не обов'язково проводити окрему оцінку проміжної змінної щодо надійності фінансових документів. Це чітко відображає різницю між вхідними змінними, що вимагають певного внеску від РГ, та проміжними змінними, які не вимагають такого внеску, а є лише проміжним результатом оцінки вхідних змінних.

Як приклад, наступні чотири кроки пояснюють використання модулю національної вразливості для кращого уявлення про Частину 1 інструменту НОР (оцінка ризику ВК).

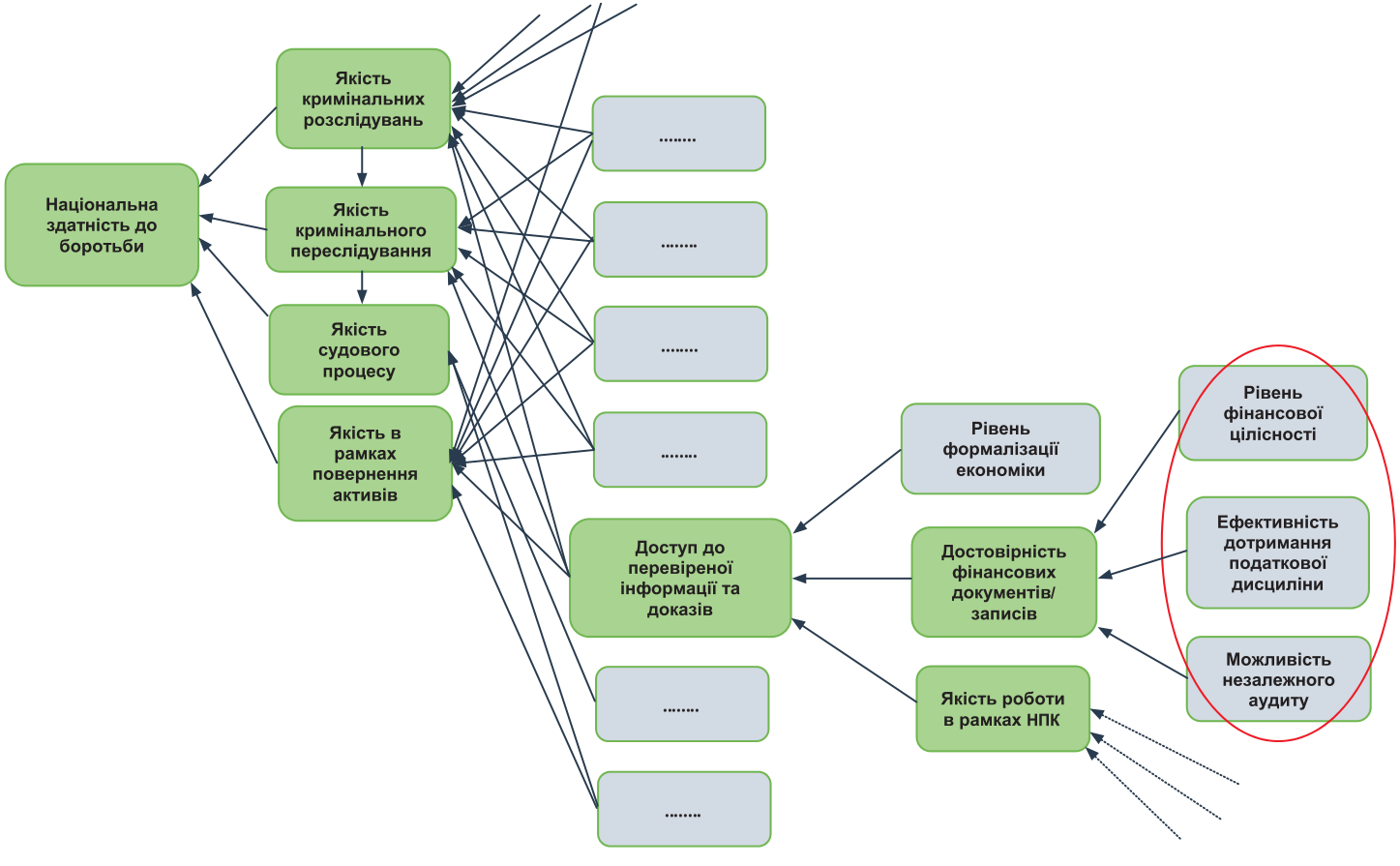

Рис.1.7. Деталізована структура модулю оцінки національної вразливості до ВК (суть вхідних і проміжних змінних)

Крок 1. Оцінка вхідних змінних у модулі національної вразливості

РГ оцінює вхідні змінні, використовуючи керівні інструкції, які є частиною пакету Інструменту НОР. Для кожного модулю існує окремий документ керівних інструкцій. Керівні інструкції пояснюють мету оцінки змінної, надаючи критерії, які можуть бути використані для проведення оцінки, та пропонуючи джерела інформації, які можуть допомогти обґрунтувати рейтинг оцінки. Після розгляду критерію оцінки, РГ має встановити оцінку від 0.0 до 1.0. Наприклад, оцінка 0.3 відноситься до низького рівня. Таблиця 1.9. демонструє витяг з керівної інструкції для оцінки ефективності внутрішньої співпраці для Модуля 2 – національна вразливість.

Табл. 1.9. Критерій для оцінки ефективності внутрішньої співпраці

Опис змінної
Ця змінна оцінює чи, за необхідності, відповідні агентства з ПВК у країні ефективно взаємодіють та співпрацюють один з одним для ПВК.
Критерій оцінки
Відповідні агентства залучені до ПВК, спроможні співпрацювати та взаємодіяти ефективно, якщо: • ПФР, служби розвідки, слідчі з фінансових злочинів та конфіскації майна, регулятори, митні та податкові органи та, за необхідності, прокурори з фінансових злочинів регулярно зустрічаються для розповсюдження інформації та обговорення спільних ініціатив, особливо коли вони мають об'єднані комітети та структури, що проводять регулярні зустрічі для обміну розвідданими та іншою інформацією. • Існує законодавча база, яка дозволяє проведення спільних слідчих дій відповідними підрозділами з розслідування, коли це необхідно. • Існує ефективна співпраця між відповідними агентствами з ПВК та підзвітними суб'єктами. • Існує повністю функціонуючий комітет міжвідомчої координації або комітет схожого рівня у сфері ПВК, такий як Комітет Національної Координації у сфері ПВК/ФТ.
Можливі джерела інформації та даних
• Досвід відповідних внутрішніх агентств у сфері ПВК. • Інформація про будь-які питання координації та співпраці поміж правоохоронними органами, ПФР, прокурорами, представниками судової влади та наглядовими установами. • Інформація щодо співпраці поміж відповідними установами з ПВК та установами, що звітують. • Інформація щодо комітету міжвідомчої співпраці чи комітету схожого рівня у сфері ПВК, такого як Комітет Національної Координації у сфері ПВК/ФТ. Які агентства представлені у цьому комітеті? Як часто проводяться робочі зустрічі цього комітету? Наскільки ефективно він працює? Які результати діяльності комітету вже існують? • Як багато спільних розслідувань було проведено? Будь-ласка, надайте деталі.

Оцінка										
Базуючись на критеріях оцінки та зібраній інформації/даних, було встановлено наступну оцінк1у для цієї змінної.										
Відмінна	Майже відмінна	Дуже висока	Висока	Вища середньої	Середня	Нища середньої	Низька	Дуже низька	Майже відсутня	Не існує
1.0 ☐	0.9 ☐	0.8 ☐	0.7 ☐	0.6 ☐	0.5 ☐	0.4 ☐	0.3 ☐	0.2 ☐	0.1 ☐	0.0 ☐

Важливо зазначити, що Інструмент НОР використовується як частина процесу, що включає широкий спектр зацікавлених сторін. Ключовим елементом в оцінці є обговорення, що відбувається під час оцінки змінної. Як тільки рейтинг змінної стає погодженим, РГ рекомендується записати обговорення, обґрунтування та документальні джерела, що визначили остаточне присвоєння рейтингу. Це має вирішальне значення, адже в процесі необхідно зафіксувати доступні дані та статистику, що підтверджують оцінку. Вчасно зроблені записи матимуть свій внесок у звіті про оцінку, який країнам рекомендується підготувати в результаті процесу НОР. Робоча таблиця для записів була включена до керівних інструкцій для того, щоб допомогти РГ структурувати їх документацію.

Крок 2. Внесення записів до файлу Excel щодо національної вразливості

Як тільки буде проведена оцінка кожної вхідної змінної (з 22-ох) й буде встановлений для них відповідний рейтинг, результати оцінки можуть бути внесені до файлу Excel Інструменту НОР. Кожен Модуль має свій власний файл Excel.

Як тільки рейтинги будуть внесені, запису автоматично буде присвоєно колір, для того аби показати як рейтинг впливатиме на національну вразливість до ВК. Високі оцінки, що пов'язані зі здатністю до боротьби мають позитивний вплив на національну вразливість, й будуть виділені зеленим кольором.

Оцінки вразливості для різних секторів (банківського, страхового, цінних паперів, грошових переказів, адвокатської діяльності і т.д.) також мають бути внесені до файлу Excel модулю національної вразливості (рис. 1.8.). Для цих оцінок варто зазначити, що вища оцінка вразливості сектору негативно впливає на загальний результат національної вразливості. РГ встановлює певну вагу для сектора, в залежності від його важливості для економіки країни, що також впливає на оцінку вразливості сектору.

На рис. 1.9. показані оцінки, що введені у файл Excel модуля національної вразливості для першого року або сценарію. Інструмент НОР призначений для розміщення записів для 10 років або 10 різних сценаріїв, що дозволяє проводити аналіз записів оцінок за різні роки або для різних сценаріїв.

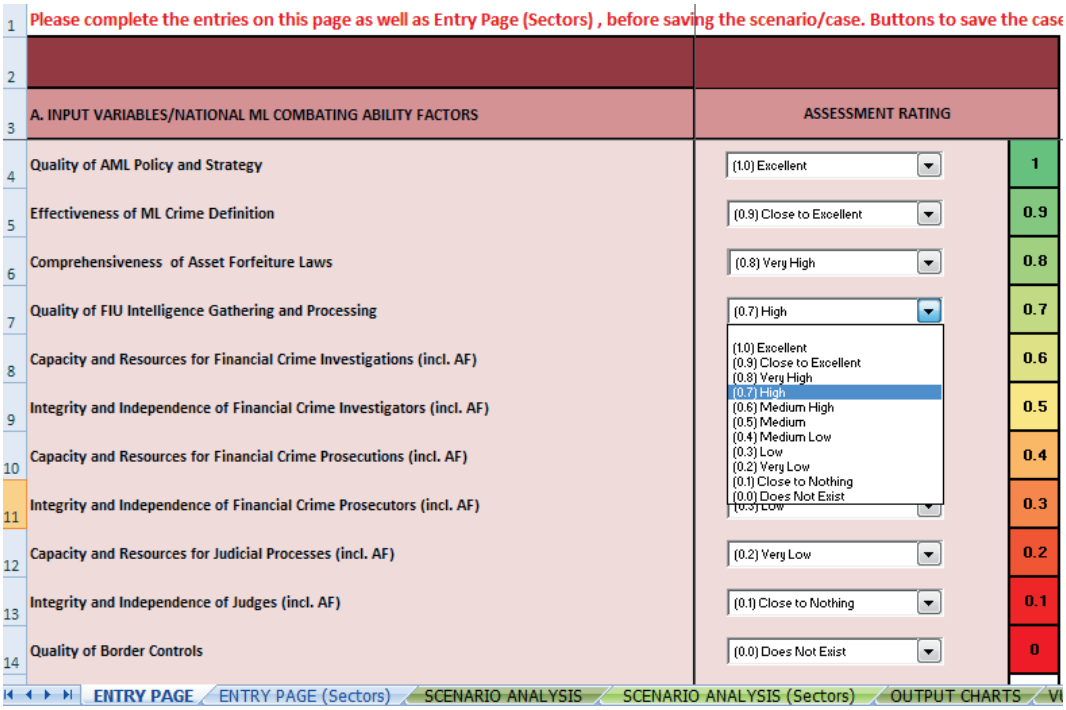

Please complete the entries on this page as well as Entry Page (Sectors) , before saving the scenario/case. Buttons to save the case

A. INPUT VARIABLES/NATIONAL ML COMBATING ABILITY FACTORS	ASSESSMENT RATING	
Quality of AML Policy and Strategy	(1.0) Excellent	1
Effectiveness of ML Crime Definition	(0.9) Close to Excellent	0.9
Comprehensiveness of Asset Forfeiture Laws	(0.8) Very High	0.8
Quality of FIU Intelligence Gathering and Processing	(0.7) High	0.7
Capacity and Resources for Financial Crime Investigations (incl. AF)		0.6
Integrity and Independence of Financial Crime Investigators (incl. AF)		0.5
Capacity and Resources for Financial Crime Prosecutions (incl. AF)		0.4
Integrity and Independence of Financial Crime Prosecutors (incl. AF)		0.3
Capacity and Resources for Judicial Processes (incl. AF)	(0.2) Very Low	0.2
Integrity and Independence of Judges (incl. AF)	(0.1) Close to Nothing	0.1
Quality of Border Controls	(0.0) Does Not Exist	0

(1.0) Excellent
(0.9) Close to Excellent
(0.8) Very High
(0.7) High
(0.6) Medium High
(0.5) Medium
(0.4) Medium Low
(0.3) Low
(0.2) Very Low
(0.1) Close to Nothing
(0.0) Does Not Exist

ENTRY PAGE | ENTRY PAGE (Sectors) | SCENARIO ANALYSIS | SCENARIO ANALYSIS (Sectors) | OUTPUT CHARTS

Рис. 1.8. Введення оцінок вхідних змінних до файлу Excel

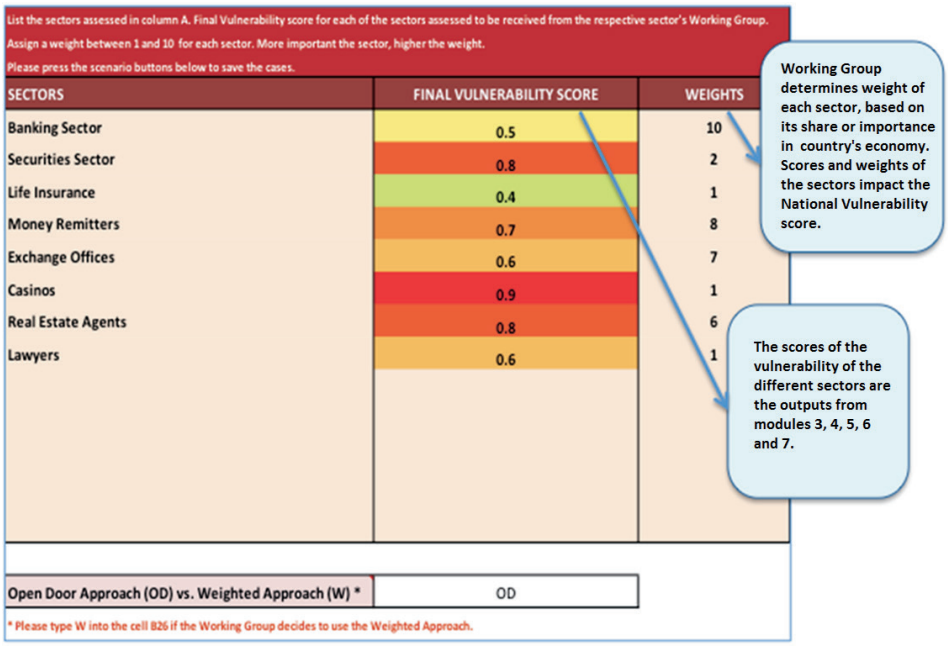

List the sectors assessed in column A. Final Vulnerability score for each of the sectors assessed to be received from the respective sector's Working Group.
Assign a weight between 1 and 10 for each sector. More important the sector, higher the weight.
Please press the scenario buttons below to save the cases.

SECTORS	FINAL VULNERABILITY SCORE	WEIGHTS
Banking Sector	0.5	10
Securities Sector	0.8	2
Life Insurance	0.4	1
Money Remitters	0.7	8
Exchange Offices	0.6	7
Casinos	0.9	1
Real Estate Agents	0.8	6
Lawyers	0.6	1

Open Door Approach (OD) vs. Weighted Approach (W) * | OD

* Please type W into the cell B26 if the Working Group decides to use the Weighted Approach.

Working Group determines weight of each sector, based on its share or importance in country's economy. Scores and weights of the sectors impact the National Vulnerability score.

The scores of the vulnerability of the different sectors are the outputs from modules 3, 4, 5, 6 and 7.

Рис. 1.9. Оцінки вразливості різних секторів, що впливають на загальний рейтинг національної вразливості

Крок 3. Визначення результатів оцінки національної вразливості

Як тільки рейтинги для всіх вхідних змінних буде введено, інструмент розрахує рейтинги для проміжних змінних (таких як якість політики та стратегії з ПВК, якість кримінальних розслідувань або якість кримінального переслідування), базуючись на оцінці рейтингів вхідних змінних, мережевої структури, зважених середніх та визначених умов.

Далі проводяться схожі розрахунки для встановлення оцінки національної спроможності до боротьби. Після цього вона поєднується з результатами оцінки вразливості модулів різних секторів для отримання загального рівня національної вразливості, як це вказано на рис. 1.10.

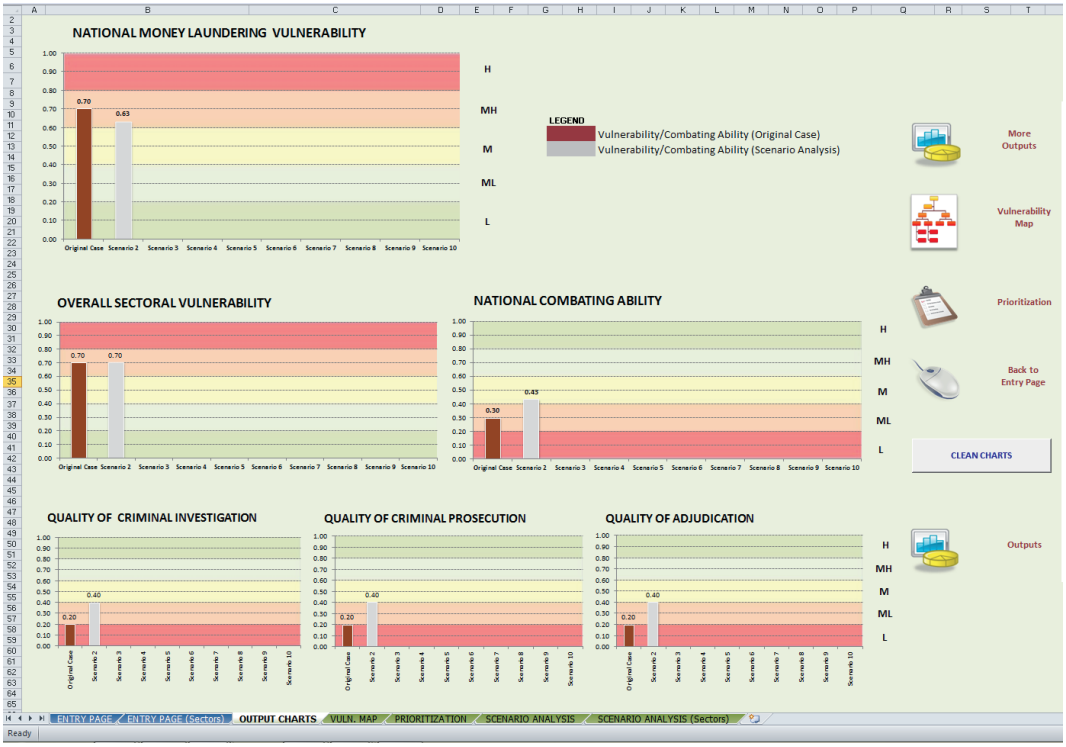

Рис. 1.10. Приклад результатів оцінки національної вразливості до ВК

Результати оцінки презентуються на двох сторінках. На одній сторінці подано графіки, які показують рівні національної вразливості та інші головні результати оцінки, а також дозволяють порівнювати результати оцінки за 10 років (або для 10 різних сценаріїв) (див. рис. 1.10.). Інша сторінка містить карту вразливості, що надає швидкий візуальний підсумок у розрізі всіх результатів оцінки (див. рис. 1.11.). Ця карта з кольоровими кодами висвітлює рівень вразливостей, що походять від різних компонентів антилегалізаційного середовища, та показує зв'язки поміж різними вузлами.

Крок 4. Встановлення пріоритетів/послідовності потенційних дій та розробка плану дій

Інструмент НОР створює рейтинг пріоритетів для того щоб допомогти відповідним органам влади визначити пріоритетні заходи для посилення національних фак-

торів спроможності у боротьбі з ВК та контролю у сфері ПВК/ФТ у країні. Це допоможе відповідним органам влади вирішити, що саме має бути зроблено у першу чергу для посилення національної спроможності до ПВК/ФТ. Рис. 1.12. показує подібний рейтинг пріоритетів.

Чим нижчий рейтинг отримує змінна, тим вищий пріоритет має бути встановлено у відповідній сфері. Іншими словами, якщо змінна має рейтинг – 1 (що має найтемніший червоний колір), пов'язані з нею елементи мають бути вирішені першими для покращення ситуації з вразливістю країни до ВК. Рейтинг розраховується за допомогою формул у таблиці Excel, що у свою чергу базуються на потенційному впливі кожного елементу на національну вразливість (з урахуванням поточного стану елемента). Як приклад, на скріншоті з інструменту, на рис. 1.12, змінна якості політики та стратегії з ПВК має найвищий пріоритет у вдосконаленні національної спроможності до боротьби.

Рейтинги пріоритетів не обов'язково пов'язані з рейтингами, що були присвоєні змінним під час проведення оцінки. Змінна, яка отримує більш сприятливий рейтинг ніж інша вхідна змінна, може мати вищий пріоритет, а тому потребувати більшої уваги. Це пов'язано з тим, що рейтинг, який присвоюється РГ, хоча і є важливим, не є єдиним визначальним фактором рівня національної вразливості та рейтингу пріоритетів. Інші фактори, такі як мережева структура з її вхідними (первинними) і проміжними (похідними) змінними, також впливатимуть на кінцевий рівень вразливості та рейтинги пріоритетів. Як було зазначено, ці фактори можуть розглядатись РГ.

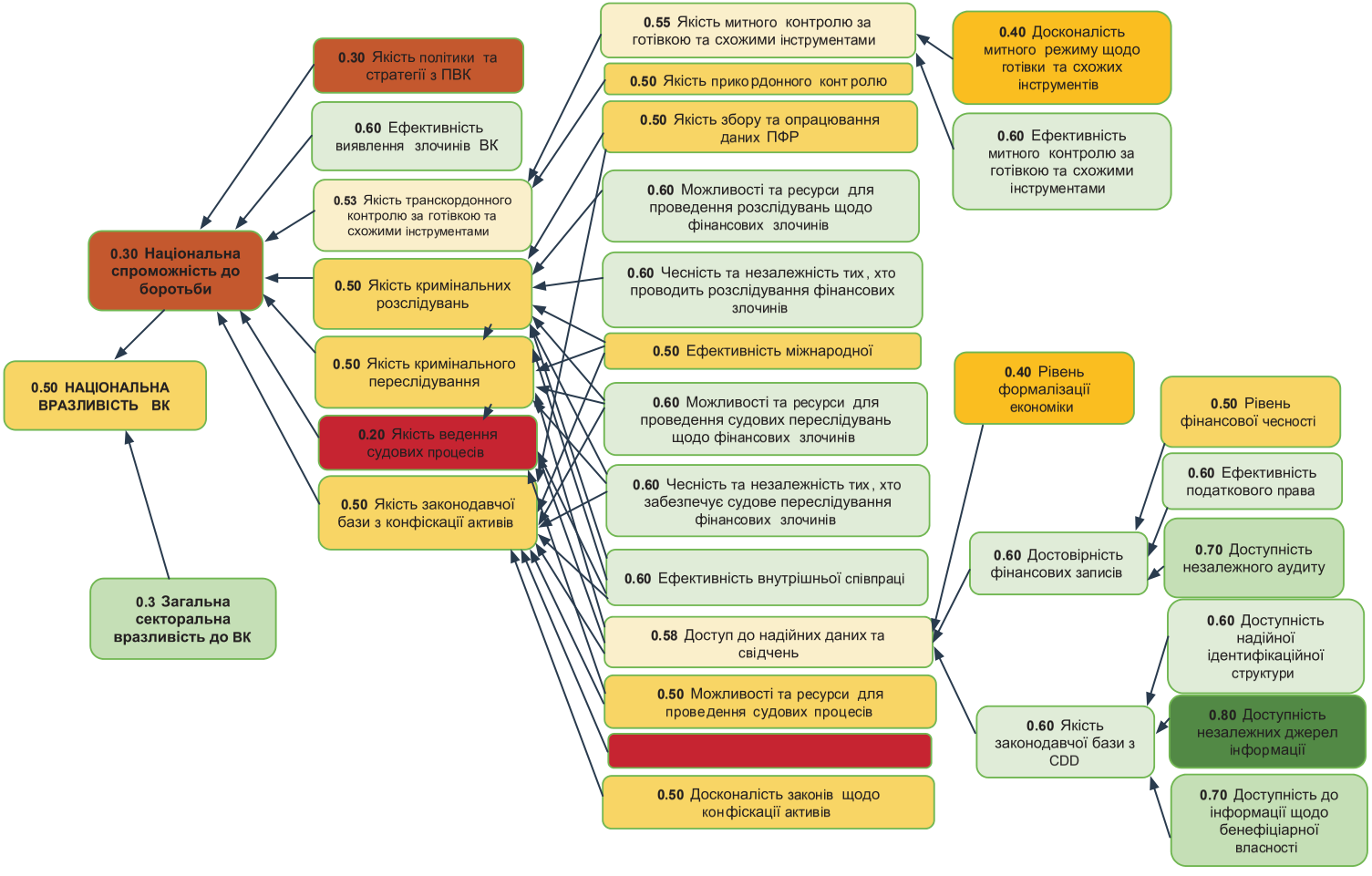

Рис. 1.11. Приклад карти національної вразливості

	A	D
81	PRIORITY RANKING FOR INPUT VARIABLES/NATIONAL ML COMBATING ABILITY FACTORS - LAST CASE/SCENARIO*	PRIORITY RANKING**
82	Quality of AML Policy and Strategy	1
83	Effectiveness of ML Crime Definition	2
84	Comprehensiveness of Asset Forfeiture Laws	10
85	Quality of FIU Intelligence Gathering and Processing	11
86	Capacity and Resources for Financial Crime Investigations (incl. AF)	3
87	Integrity and Independence of Financial Crime Investigators (incl. AF)	5
88	Capacity and Resources for Financial Crime Prosecutions (incl. AF)	6
89	Integrity and Independence of Financial Crime Prosecutors (incl. AF)	7
90	Capacity and Resources for Judicial Processes (incl. AF)	8
91	Integrity and Independence of Judges (incl. AF)	4
92	Quality of Border Controls	18
93	Comprehensiveness of Customs Regime on Cash and Similar Instruments	17
94	Effectiveness of Customs Controls on Cash and Similar Instruments	15
95	Effectiveness of Domestic Cooperation	14
96	Effectiveness of International Cooperation	12
97	Formalization Level of Economy	9
98	Level of Financial Integrity	19
99	Effectiveness of Tax Enforcement	16
.00	Availability of Independent Audit	
.01	Availability of Reliable Identification Infrastructure	13
.02	Availability of Independent Information Sources	
.03	Availability and Access to Beneficial Ownership Information	
.04		
.05		

ENTRY PAGE | ENTRY PAGE (Sectors) | OUTPUT CHARTS | VULN. MAP | PRIORITIZATION | SCENARIO ANALYSIS | SCENARIO A

Рис. 1.12. Приклад рейтингу пріоритетів для модуля національної вразливості

Модуль оцінки ризику ФТ (модуль 8)

Модуль оцінки ризику ФТ здебільшого використовує таку ж логіку, що й модулі оцінки ризику ВК, з точки зору проведення інтуїтивного та методичного аналізів. Структура модуля показана на рис. 1.13.

Рис. 1.13. Структура модуля оцінки ризику ФТ

Модуль складається з трьох наступних сфер аналізу:

1. Перша, рівень загрози тероризму для юрисдикції оцінюється через розгляд кількісної та якісної інформації щодо терористичних актів у юрисдикції, такі як дані правоохоронних органів, розвідувальні джерела та дослідження тероризму. Підставою для проведення цієї оцінки є те, що рівень загрози тероризму впливає на рівень ФТ. Слід підкреслити, що це не є головною частиною модуля.
2. Друга, аналізуються напрям переміщення коштів, якими фінансується тероризм, а також їх джерела та канали постачання:
   2.1. *Напрям*. Шляхом визначення спрямування коштів, РГ оцінює чи генеруються кошти всередині юрисдикції, але використовуються для терористичних операцій в іншому місці, або ж навпаки. Інший варіант, коли кошти просто проходять через юрисдикцію транзитом;
   2.2. *Джерела*. Далі оцінка звертається до джерел ФТ. Фінансування може надходити з законних джерел (такі як неприбуткові організації, або ділова діяльність, пов'язана з експортом/імпортом) або від злочинної діяльності (такі як крадіжка природніх ресурсів або наркотрафік).
   2.3. *Канали*. Згодом, РГ повинна вивчити, які канали використовувались для переміщення терористичних коштів. На додаток, до використання даних правоохоронних та розвідувальних органів, необхідно провести оцінку невиявлених терористичних коштів, базуючись на якісних індикаторах.
3. Остання частина модуля підтримує оцінку міцності захисних механізмів юрисдикції: контроль, який було прийнято для виявлення та протидії ФТ.

Базуючись на проведеному у модулі аналізі, РГ має зробити загальну оцінку ризику ФТ у юрисдикції.

Модуль оцінки ризику продуктів фінансових установ (Модуль 9)

Модуль оцінки ризику продуктів фінансових установ націлений на допомогу національним органам влади, шляхом надання логічної та зручної системи для оцінки ризику ВК та ФТ у їх юрисдикції, що генерується продуктами фінансових установ (поточними, новими чи тими, що виникають). Модуль також може використовуватись регуляторами для створення фінансових продуктів або послуг з низьким ризиком ВК/ФТ, чи для оцінки того, чи існуючі фінансові продукти можуть бути класифіковані як низько-ризиковані. Загальна структура модуля зображена на рис. 1.14.

У першому розділі інструмента регулятори відповідають на ключові питання щодо особливих характеристик продуктів фінансових установ. У другому розділі, регулятори відповідають на ключові питання щодо загального середовища ризику ВК та ФТ у країні, враховуючи потенційні загрози ВК/ФТ та пов'язані із цим чинні заходи з контролю за продуктами фінансових установ. Враховуючи отримані органами влади вхідні дані з цих двох розділів, третій розділ надає їм початковий рівень ризику ВК/ФТ щодо кожної конкретної функції продукту. Слідуючи цій оцінці ризику, інструмент пропонує запитальник органам влади щодо того, як вони можуть пом'якшувати будь-які потенційні високі ризики.

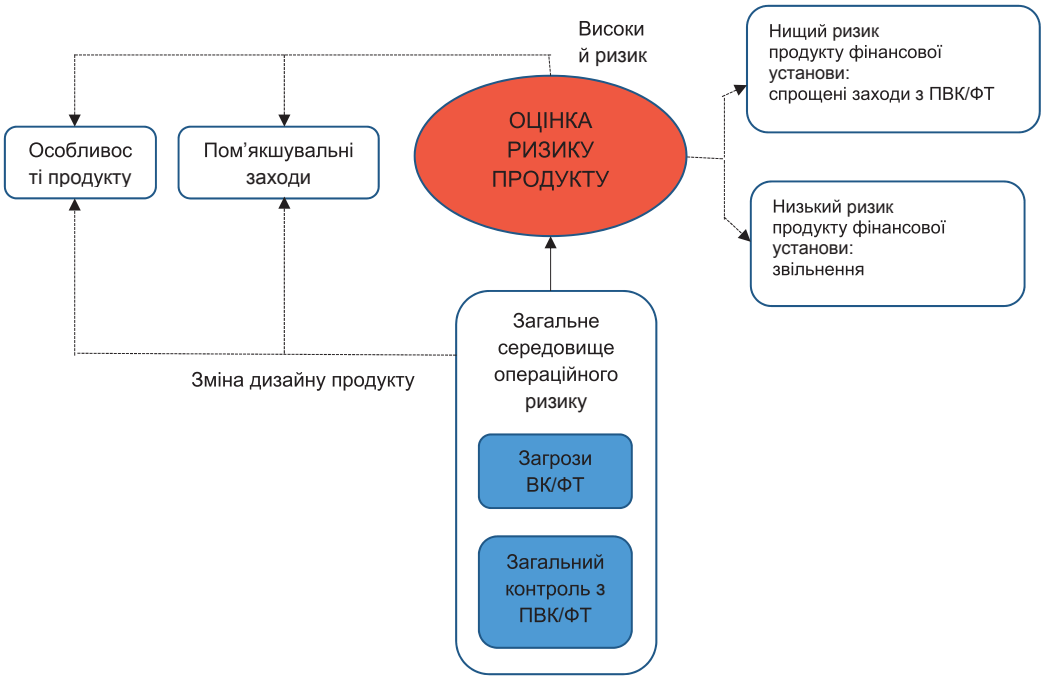

Рис. 1.14. Структура оцінки ризику продукту фінансової установи

Процес оцінювання ризику продуктів фінансових установ запропонований інструментом, не є статичним. Радше, це динамічний процес за допомогою якого характеристики продукту та заходи з пом'якшення співвіднесених з ним ризиків можуть бути відрегульовані, в залежності від результатів оцінки ризику.

Структура модулю оцінки ризику продукту фінансової установи відрізняється від інших модулів інструменту НОР. Оцінка у цьому модулі радше використовує висновки та оцінки інших модулів, аніж надає дані для НОР. Продукти фінансових установ також мають оцінюватись окремо у відповідних секторальних модулях для того, аби відобразити їх вплив на національну вразливість.

1.3.3. Методологія оцінки ризиків на рівні ЄС

Ризик означає можливість загрози використати вразливість сектору в цілях ВК або ФТ. Ризик підпадає під сферу дії наднаціональної оцінки якщо він впливає на внутрішній ринок ЄС через свої характеристики – незалежно від кількості залучених країн-членів (тобто, навіть якщо він відноситься тільки до однієї країни-члена). Масштабом оцінювання охоплено як відомі ризики, так і ті, що раніше не проявлялися.

FATF рекомендує країнам розглядати можливість та досвід кожного сектору у сфері ПВК/ФТ при проведенні НОР. Ризики ВК та ФТ мають бути виявлені, оцінені та зрозумілі, а також мають бути розроблені заходи для попередження ВК/ФТ відповідно до виявлених ризиків.

На основі цих рекомендацій, Директива (ЄС) 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму» визнає важливість наднаціонального підходу у виявленні ризиків. Вона покладає завдання на Комісію, провести огляд специфічних ризиків, які можуть виникнути на європейському рівні та вплинути на внутрішній ринок («наднаціональний ризик»). Тому Комісії було доручено провести наднаціональну оцінку ризиків щодо ВК та ФТ (SNRA).

Ідентифікація ризиків також проводиться на другому (національному) рівні кожною країною-членом для забезпечення належного виявлення національних ризиків та їх зниження. Третій рівень ідентифікації ризику проводиться самим сектором, беручи до уваги фактори ризику, що пов'язані з їх клієнтами, країнами, продуктами, послугами, операціями та каналами поставок.

Ці три рівні оцінки ризику (та зниження, за необхідності) дозволяють побудувати комплексний аналіз та обізнаність про ризики ВК/ФТ у Європейському Союзі. Вони є взаємодоповнюючими й мають однаковий рівень важливості для, відповідно, секторального, національного та наднаціонального підходу до оцінки ризиків.

Хоча національна та секторальна оцінка ризиків, на рівні з іншими джерелами, можуть стати важливими будівельними блоками SNRA, що проводиться Комісією, наднаціональна оцінка не може розглядатися як просте поєднання цих одиниць. Проведення SNRA має розумітися як окремий робочий напрям. Вказане є необхідною передумовою ефективного здійснення покладеного на Комісію Директивою (ЄС) 2015/849 мандату, особливо враховуючи, що Комісія повинна розробитии рекомендації країнам-членам щодо прийняття заходів для вирішення виявлених у Європі ризиків ВК/ФТ. **При проведенні НОР, країни-члени мають також використовувати висновки звіту SNRA**.

Мета SNRA – визначити методичні рекомендації, регулювання, робочі домовленості та «дорожню карту» для підтримки проведення оцінки ризиків та взаємодії з відповідними зацікавленими сторонами у питаннях вкладу, досвіду та консультацій.

Ціль та сфера застосування оцінки ризиків визначені у ст. 6 Директиви (ЄС) 2015/849.

«Аналіз» виявлених та оцінених ризиків (висновки оцінки ризиків) не входять до сфери дії цих методологічних рекомендацій та має розглядатися в рамках загального процесу управління ризиками, що веде до вироблення заходів пом'якшення для зменшення виявлених залишкових ризиків.

Ролі та відповідальність щодо наднаціональної оцінки ризиків в ЄС

Роль Комісії

Відповідно до мандату наданого ст. 6 Директиви (ЄС) 2015/849, Комісія відповідальна за складання звіту SNRA та визначення пом'якшувальних заходів.

Комісія буде проводити оцінку шляхом:

- організації роботи на європейському рівні та залучення відповідних експертів;
- роблячи спільні висновки європейських наглядових органів (ESA), як й сам звіт, доступними для країн-членів та підзвітних суб'єктів;
- визначаючи пом'якшувальні заходи, роблячи рекомендації країнам-членам щодо заходів, придатних для вирішення виявлених ризиків.

У цьому контексті, хоч Комісія й буде покладатися на досвід певних зацікавлених сторін, вона буде мати вирішальне право ратифікації висновків обговорень SNRA.

Міжвідомча група Комісії діє як керівний комітет.

Роль спеціальної робочої групи

Для розроблення методології оцінки ризиків, із волонтерів з країн-членів, у лютому 2014 року була утворена спеціальна робоча група (СРГ). Роль СРГ – підтримувати розробку методології для проведення ідентифікації, оцінки та аналізу наднаціональних ризиків ВК/ФТ, як це зазначено у Директиві (ЄС) 2015/849. СРГ буде слідувати підходу, визначеному FATF у її керівних вказівках «Оцінка ризиків відмивання коштів і фінансування тероризму на національному рівні», опублікованих у лютому 2013 р. Після завершення розробки методології, СРГ буде консультувати з питань імплементації методології та змін до неї, у випадку необхідності.

Роль інших зацікавлених сторін

Під час кожного етапу процесу НОР, Комісія буде залучати відповідних експертів з країн-членів[24] та Європейських органів, як це визначено у Директиві. За необхідності, Комісія буде також залучати до процесу представників приватного сектору, неурядових організацій та вчених. Внесок та відповідна інформація можуть бути затребувані від вказаних зацікавлених сторін через спеціальні процеси (громадські консультації, запитальники, підготовка довідкових документів, двосторонні зустрічі, тощо).

Група експертів з ВК та ФТ (ГЕВКФТ): ГЕВКФТ – тимчасова експертна група Комісії, що складається з національних адміністрацій із повноваженнями допомагати Комісії, наприклад, у підготовці визначень політики та наданні експертизи для Комісії при підготовці імплементаційних заходів. ГЕВКФТ має спроможність використовувати досвід, наявний на національному рівні.

⇨ ГЕВКФТ може надавати дані, що стосуються національної оцінки ризиків та більш загальну інформацію щодо ризиків, загроз та вразливостей. Роль ГЕВКФТ у SNRA також полягає у призначенні національних експертів для різних робочих груп.

Європейські наглядові органи (ESA): ESA (Європейська банківська організація, Європейська організація з цінних паперів та ринків, Європейська організація стра-

24 У цьому документі пояснення про склад експертних груп країн-членів, призначених для виявлення ризиків та їх оцінки, надається для інформації. Проте, призначення більшості відповідних експертів, залишається на розсуд кожної країни-члена, виходячи з особливих експертних вимог для кожного конкретного етапу ідентифікації та оцінки ризиків. Вони можуть включати представників наглядових органів влади, підрозділів фінансових розвідок, митників, сектори азартних ігор, центральних органи виконавчої влади влади, правоохоронних органів і т.п.

хування та пенсійного забезпечення) відповідно до ст. 6(5) Директиви (ЄС) 2015/849, несуть відповідальність за публікацію спільної думки щодо ризиків ВК/ФТ, що впливають на фінансовий сектор Союзу.

Враховуючи ключову роль ESA у виявлені ризиків, пов'язаних з фінансовим сектором, вони безпосередньо беруть участь в обговореннях, що проводяться СРГ. Більш того, організовуються постійні контакти між службами Комісії, відповідальними за проведення SNRA, та робочою групою ESA, яка відповідальна за спільну думку.

- ⇨ ESA можуть надавати інформацію щодо особливостей прояву ризиків ВК/ФТ з точки зору органів регулювання і нагляду, щодо ризиків ВК пов'язаних з системами контролю фінансового сектору, беручи до уваги різні галузеві бізнес-моделі, стратегії.

Інші фінансові наглядові органи, що не представлені у ESA: враховуючи широкий спектр суб'єктів, відповідальних за фінансовий нагляд, зв'язок буде проводитись й з іншими наглядовими органами, не представленими у ESA.

Підрозділи фінансової розвідки ЄС (ПФР ЄС): ПФР співпрацюють на рівні ЄС через спеціальну групу – Платформу ПФР (**FIU Platform**), головним завданням якої є полегшення співпраці між ПФР у ЄС. Робота Платформи ПФР та ГЕВКФТ має бути координованою

- ⇨ Платформа ПФР може надавати дані, пов'язані з оцінкою національних ризиків, особливих характеристик ризиків ВК/ФТ з точки зору ПФР (щорічні звіти), узагальнену інформацію щодо звітів про підозрілі операції.

Спеціальні секторальні групи експертів: Комісія управляє декількома групами експертів країн-членів, що охоплюють різні сектори, які можуть бути уражені ризиками ВК/ФТ. Ці групи можуть надавати корисну інформацію та дані щодо своїх секторів.

- ⇨ Подібні групи експертів можуть консультувати з приводу підготовки оцінки вразливості сектору.

Європол: Європол – агентство ЄС, яке підтримує правоохоронні органи збираючи, аналізуючи та розповсюджуючи інформацію.

- ⇨ Європол може надавати дані, пов'язані з оцінкою загрози організованої злочинності (напр., «звіт оцінки загрози організованої злочинності (Organised crime threat assessment report)», який включає аналіз щодо загрози ВК). Він також може надавати аналіз та розвідувальні дані щодо ПВК/ФТ з точки зору правоохоронних органів.

Євростат: Євростат – Генеральна Дирекція Європейської Комісії, яка надає статистику на європейському рівні, яка дозволяє проводити порівняння між країнами та регіонами.

- ⇨ Євростат може надати дані, пов'язані із серією показників різних етапів процесу ПВК, від направлення звіту про підозрілу операцію до обвинувачення (Звіт ВК 2013 – ML report 2013). Він також може надавати інформацію щодо економічних, секторальних та продуктових показників.

FATF та регіональні органи, створені за зразком FATF (РО-FATF): FATF – міжурядовий орган, який встановлює стандарти та просуває ефективну імплементацію правових, регуляторних та операційних заходів для боротьби з ВК, ФТ та іншими пов'язаними загрозами цілісності міжнародної фінансової системи. РО-FATF були засновані для розповсюдження рекомендацій FATF у світі. Головне завдання РО-FATF полягає в розробці систем боротьби з ризиками ВК/ФТ у своїх відповідних регіонах.

- ⇨ FATF та PO-FATF проводять оцінку систем країн-членів з ПВК/ФТ та розробляють типології – найбільш розповсюджені схеми, які використовуються злочинцями для ВК/ФТ – що надасть корисну інформацію для наповнення SNRA.

Інші зацікавлені сторони: такі як недержавні організації (НДО), представницькі органи приватного сектору на європейському рівні (ВНУП, установи фінансового сектору і т.п.) та інші громадські організації або організації приватного сектору, які також можуть надати корисну інформацію.

Концептуальна структура методології SNRA показана на рис. 1.15.

Через свої специфічні особливості, ризики ВК та ФТ в рамках методології SNRA розглядаються та оцінюються двома окремими блоками.

Пропонована методологія заснована на наступних послідовних діях:

1. Ідентифікація механізмів ВК та ФТ, які можуть становити ризики ВК/ФТ на рівні ЄС. Вони визначаються як механізми ВК/ФТ, що виходять за межі особливостей національних юрисдикцій, незалежно від того чи виникають вони в одній чи декількох країнах-членах, і які можуть представляти ризик з точки зору всього внутрішнього ринку ЄС.

2. Оцінка рівня загроз – чіткий підхід до оцінки у розрізі секторів та сценаріїв у межах кожного сектору, зазначеного у ст. 2 та 4 Директиви (ЄС) 2015/849. У цьому випадку, оцінка зосереджена на передбачених намірах та можливостях злочинців використовувати існуючі або інноваційні механізми для ВК та ФТ. Оцінка базується на висновках експертів країн-членів та інших відповідних зацікавлених сторін, створених на основі доступних розвідувальних даних (якісних та кількісних показниках) та у світлі затвердженого підходу до оцінки загроз (метод узгодження оцінки загрози). Комісія, яка має вирішальне право у затвердженні висновків обговорень SNRA, оцінює стратегічний рівень загрози наступним чином:

1) Низький (1-ий рівень)

2) Помірний (2-ий рівень)

3) Істотний (3-ій рівень)

4) Дуже істотний (4-ий рівень)

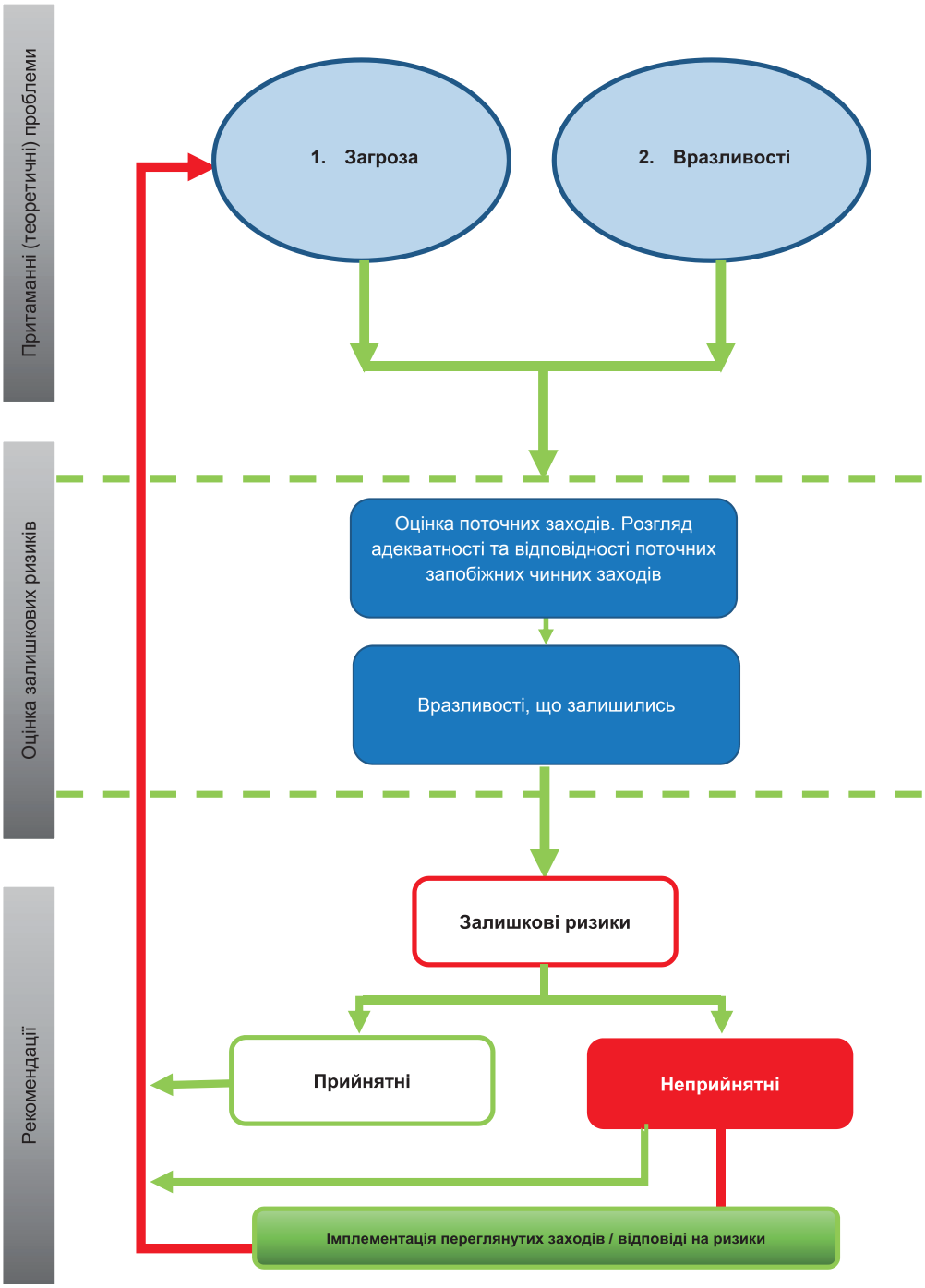

Рис. 1.15. Концептуальна структура методології SNRA

3. Оцінка рівня вразливості – до механізмів ВК/ФТ за секторами. Оцінка вразливості фокусується на оцінці існуючих заходів безпеки. Базуючись на висновках експертів країн-членів та інших відповідних зацікавлених сторін, створених на основі доступних розвідувальних даних (якісних та кількісних показниках) та у світлі затвердженого підходу до оцінки вразливості (метод узгодження оцінки вразливості), Комісія, яка має вирішальне право у затвердженні висновків обговорень SNRA, оцінює стратегічний рівень вразливості наступним чином:

1) Низький (1-ий рівень)

2) Помірний (2-ий рівень)

3) Істотний (3-ій рівень)

4) Дуже істотний (4-ий рівень)

4. Визначення залишкового ризику на базі поєднання оцінених загроз та вразливостей для кожного механізму ВК/ФТ. Оцінка здійснюється з урахуванням ризик-орієнтованого секторального підходу. Для кожного сектору сукупність заздалегідь визначених механізмів ВК/ФТ оцінюється з точки зору ризику, що є поєднанням визначеного рівня секторальних загроз та вразливостей.

При проведенні першого раунду SNRA, компонент «впливу/наслідків» розглядався як постійний істотний, а тому окремо не оцінювався.

Отже, запропонована методологія розглядає тільки компоненти загрози та вразливості. Разом з тим, дуже важливо розуміти наслідки, пов'язані з діяльністю ВК/ФТ, однак, з методологічної точки зору, виміряти їх в кількісному вираженні – надзвичайно важко. Тому, в цілях оцінки ризиків, припущено, що діяльність ВК/ФТ генерує постійний істотний негативний ефект на прозорість, управління та відповідальність державних та приватних установ ЄС, створює значну шкоду національній безпеці країн ЄС, а також має прямий та опосередкований вплив на економіку ЄС. З методологічної точки зору, оскільки компонент впливу/наслідків вважається постійно негативно високим, для особливих потреб цієї оцінки ризиків, визначення залишкового ризику для кожного сценарію, буде проводитись шляхом поєднання виявленого рівня загрози та вразливості.

Опис процесу SNRA

Процес можна підсумувати наступними етапами:

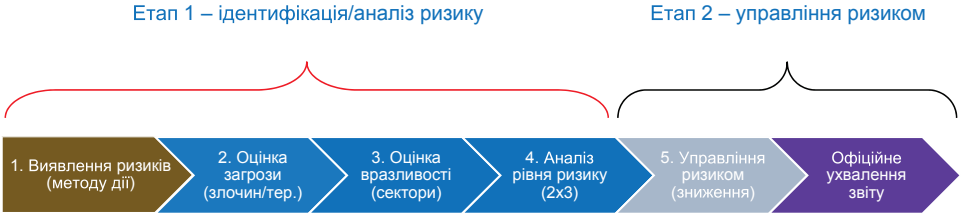

Рис. 1.16. Етапи провадження SRNA

«Дорожня карта» для етапу 1 «ідентифікація/аналіз ризику» передбачає наступну послідовність дій:

Крок 1: ідентифікація (виявлення) ризику.

Перший крок складається з виявлення конкретної вибірки ризиків ВК/ФТ, які будуть оцінені на більш пізніх етапах процесу оцінки ризиків. В особливих цілях SNRA, як визначено у Директиві (ЄС) 2015/849, ідентифікація ризиків має бути направлена на визначення переліку відомих та можливих загроз ВК/ФТ, а також відповідних секторів, що використовуються злочинцями для успішного здійснення заходів з ВК та/або ФТ. Ризик ВК та ФТ не однаковий у кожному випадку. Відповідно, має бути застосовано цілісний ризик-орієнтований підхід. Хоча процес ідентифікації ризиків буде здебільшого покладатися на відомі загрози, важливо врахувати інноваційні чи нові загрози, для яких є сенс припустити брак консолідованого захисту. На цьому етапі, ціль – виявити природу сценаріїв ризику і ті з них, які найбільш актуальні, з урахування сфери охоплення оцінки ризиків. На даному етапі не оцінюється рівень виявлених ризиків.

Крок 2: компонент загрози

Другий крок полягає в оцінці рівня загрози (низький (1), помірний (2), істотний (3), дуже істотний (4)) для кожного сценарію, визначеного під час першого кроку[25]. Оцінка буде базуватись на комбінованій оцінці намірів та можливостей злочинців обміняти або переказати незаконні або законні кошти (у випадку із ФТ). Оцінка рівня загрози для кожного виявленого ризику має вести до спільного рівня оцінки загрози для ЄС в цілому. У зв'язку з цим, пропонується оцінити стратегічний рівень загрози для кожного ризику відповідно до методу узгодження оцінки загрози. Комісія затверджує результати погодженого методу оцінки загрози[26].

Компонент «Наміру» загрози покладається на відомі успішні або зірвані наміри (конкретне виникнення загрози[27]) та сприймання привабливості для ВК/ФТ спеціальних механізмів. У той час як загальні наміри ВК/ФТ оцінюються як постійно високі, схильність до використання особливих методів дії (механізмів ВК/ФТ) різниться в залежності від їхньої привабливості та наявності заходів безпеки з ПВК/ФТ.

Компонент «Можливості» загрози розуміється як можливість злочинців успішно обміняти або переказати злочинні доходи в операціях із ВК та успішно переказати незаконні або законні кошти для фінансової підтримки терористичної мережі. Оцінка компоненту можливості буде розглядати легкість використання конкретного методу дії ВК/ФТ (вимог технічної експертизи та підтримки), доступність та відповідні витрати на використання конкретного методу дії.

---

25 Аналіз загроз та вразливостей побудований за шкалою чотирьох оцінок. Можуть розглядатися різні рейтинги, але цей надає перевагу (у порівнянні зі шкалою 2 чи 3 оцінок) для кращого відображення якісних відмінностей між ризиками. Отриманий рівень ризику також базується на шкалі з чотирьох оцінок.

26 Метод погодження доказав свою ефективність у структурі декількох оцінок ризиків ЄС у сфері авіаційної безпеки. Для тих оцінок ризику, що вимагають загальної позиції ЄС, якою є наднаціональна оцінка ризиків ВК/ФТ, метод погодження довів свою ефективність у наданні необхідних робочих домовленостей, що полегшують досягнення спільної позиції.

27 Він оцінює конкретне виникнення загрози на території. Використані дані походять від свідчень доступних щодо предмету звіту, конкретного злочину або класу правопорушень.

Крок 3: вразливість

Третій крок полягає в оцінці рівня вразливості (низький (1), помірний (2), істотний (3), дуже істотний (4)) для кожного сценарію, визначених на першому кроці.

Для кожного сценарію, виявленому на першому кроці, оцінка вразливості буде **фокусуватися на існуванні та ефективності** запобіжних **заходів.** Чим більше ефективних запобіжних заходів, тим нижча вразливість та ризик.

Оцінка вразливості буде представлена для сфер/секторів що пов'язані з механізмами ВК/ФТ, виявленими на першому кроці, які вимагають застосування законодавства з ПВК/ФТ.

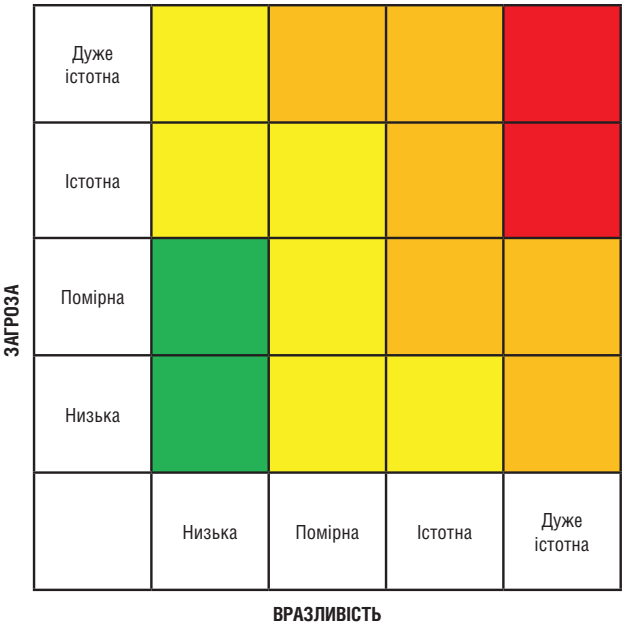

Спеціально в цілях SNRA, оцінка вразливості має розглядати існування національного, міжнародного законодавства та законодавства ЄС, а також ефективність імплементації відповідних положень на національному рівні. Враховуючи широкий спектр ризиків ВК/ФТ, які розглядаються в SNRA, особлива увага має бути приділена й іншим критеріям, таким як ефективність розповсюдження інформації між ПФР, координація з іншими органами влади з ПВК та міжнародна співпраця, в тому числі й між наглядовими органами з ПВК.

Оцінка вразливості системи до ВК/ФТ в цілому, буде заснована на даних, зібраних та проаналізованих відповідними наглядовими органами, ПФР та національними органами влади.

Крок 4: залишковий ризик

Результати кроків 2А/В (оцінка загрози ВК/ФТ) та 3А/В (оцінка вразливості ВК/ФТ) визначать рівень ризику для кожного виявленого ризику (крок 1А/В), як поєднання (матричний підхід) оцінок рівня загрози та вразливості.

Матриця ризику визначає рівень ризику, базуючись на зважуванні **40% (загроза) / 60% (вразливість)** – припускаючи, що компонент вразливості має більшу вагу у визначенні рівня ризику. Припущено, що рівень вразливості може збільшити привабливість, а отже й схильність злочинців/терористів до використання цього методу дії – таким чином впливаючи на рівень загрози.

ЗАГРОЗА				
Дуже істотна	2,2	2,8	3,4	4
Істотна	1,8	2,4	3	3,6
Помірна	1,4	2	2,6	3,2
Низька	1	1,6	2,2	2,8
	Низька	Помірна	Істотна	Дуже істотна

ВРАЗЛИВІСТЬ

РИЗИК	
1 – 1,5	НИЗЬКИЙ
1,6 – 2,5	ПОМІРНИЙ
2,6 – 3,5	ІСТОТНИЙ
3,5 – 4,0	ДУЖЕ ІСТОТНИЙ

Залучення приватного сектору та громадськості

Комісія буде консультуватись з приватним сектором та громадськістю під час процесу. Вона буде організовувати спеціальні семінари з чотирма головними групами зацікавлених сторін приватного сектору (фінансовий сектор, правники, інші підзвітні суб'єкти, недержавні організації). Комісія буде організовувати такі семінари у два етапи:

- за результатами ідентифікації ризику: консультації на основі вже виявлених ризиків та збір фідбеку щодо цих ризиків;
- за результатами закінчення оцінки ризиків: консультація щодо результатів та можливих заходів з пом'якшення.

Переоцінка / оновлена національна оцінка ризику у сфері ПВК/ФТ

Базуючись на доступній інформації та розвідувальних даних, Комісія запропонує подальші раунди оцінки ризиків для переоцінки ситуації із загрозами, що розвиваються або через нові загрози, що виникають. Комісія забезпечує оновлення оцінки ризиків кожні 2 роки або частіше, за необхідності.

Якщо не буде виняткових обставин, перше оновлення SNRA відбудеться за два роки, після публікації початкового звіту SNRA (тобто, червень 2019 р.). Перше оновлення відбудеться за спрощеною процедурою. Це спрощення означатиме збір інформації за письмовою процедурою (запитальники) і сфокусується на імплементації рекомендацій Комісії, щодо заходів пом'якшення, а також на оцінці ризиків після запровадження цих заходів.

Комісія оцінить отриманий досвід та, якщо буде потрібно, адаптує свій методологічний підхід. Друге оновлення (червень 2021 р.), скоріш за все, пройде за стандартною методологією для більш повного оцінювання. Вона буде складатися з оцінки відповідних ризиків з першого звіту, а також нових ризиків, що виникли.

1.4. Підходи до оцінки коротко- та довгострокових наслідків ВК

Наслідки ВК можуть проявлятися у короткострокових викривленнях попиту на різноманітні продукти, послуги чи активи, як реального, так і фінансового сектору економіки. Використання успішно відмитих активів має значно ширші і більш довгострокові негативні соціальні, економічні та політичні наслідки, які зачіпають громадян, бізнес, національні і міжнародні інтереси, включаючи сприяння подальшій кримінальній діяльності і, таким чином, подальшому нарощуванню обсягів доходів, які відмиваються.[28] На сьогоднішній день, за результатами аналізу спеціальної літератури і світової практики, широкий спектр наслідків ВК зведений у 24 категорії (таблиці 1.10. та 1.11.).[29]

Усі 24 наслідки ВК, які наведені в табл. 1.10. та 1.11. не обов'язково мають **миттєвий (короткостроковий) вплив**, а можуть бути проявленими з певним часовим лагом **(у довгостроковому періоді часу)**. З огляду на що, доцільно концентрувати увагу на почерговому деталізованому розгляді коротко та довгострокових наслідків відмивання коштів для економіки, соціуму та політичної сфери. Щодо наслідків прояву фінансування тероризму, то вони є різними для різних юрисдикцій і найбільш негативно проявляються у тих країнах, які стають об'єктами терористичних діянь.

У контексті наслідків для економіки, ВК негативно впливає на: реальний сектор (сферу виробництва і споживання); ділову активність; відносні ціни; заощадження; продуктивність; зайнятість і зростання. Негативно ВК впливає і на фінансовий сектор – його ліквідність, репутацію, цілісність і стабільність. Державний сектор відчуває на собі негативний вплив ВК через несплачені податки а також через загрози у сфері іллегальних приватизаційних процесів. Монетарний сектор може бути уражений через значні та неконтрольовані потоки капіталу, а також через збільшення волатильності відсоткових ставок та валютних курсів.

З точки зору соціальних деструкцій, спричинених ВК, то до них належать: зростання рівня злочинності; зростання рівня корупції та хабарництва; забруднення легального бізнесу зв'язками з нелегальними суб'єктами підприємництва.

Політичний сектор відчуває підрив (скуповування) політичних інституцій (органів влади, державних установ, організацій) та інститутів (правових норм, «правил гри»).

28 Masciandaro D. Money Laundering: The Economics of Regulation / D. Masciandaro // European Journal of Law and Economics, 1999. – № 7 (3). – P. 225–240.

29 Unger B. The Scale and Impacts of Money Laundering / B. Unger. – Cheltenham, UK; Massachusetts, USA: Edward Elgar Publishing, 2007. – 228 p.

Табл. 1.10. Характеристика короткострокових наслідків ВК

Короткострокові наслідки впливу	Непрямі			Реальний сектор	Фінансовий сектор	Державний і монетарний сектор
	Економічні	Соціальні	Політичні			
1. Втрати для жертви (предикатного злочину) і вигоди для злочинця				x		
2. Спотворення споживання і заощадження	x			x		
3. Спотворення інвестицій	x			x		
4. Штучне зростання цін	x			x		
5. Недобросовісна конкуренція	x			x		
6. Зміни в імпорті та експорті	x			x		
7. Зміни у виробництві, доходах і зайнятості	x			x		
8. Зменшення доходів державного сектору	x					x
9. Зміни попиту на гроші, валютних курсів та відсоткових ставок	x					x
10. Зростання волатильності відсоткових ставок та валютних курсів	x					x
11. Краща доступність кредитів	x			x		
12. Більший притік капіталу	x				x	x
13. Спотворення економічної статистики			x			x

Узагальнення міжнародного науково-практичного досвіду оцінки ризиків ВК на національному рівні, дає змогу конкретизувати характеристику короткострокових наслідків їх прояву у розрізі тих, які наведені у табл. 1.10.

Втрати для жертви (предикатного злочину) і вигоди для злочинця. ВК є похідним злочином і слідує за вчиненням предикату (наркоторгівля, привласнення, шахрайство, ухилення від сплати податків тощо). Це означає, що ресурси, одержані внаслідок вчинення предикату, незаконно трансформуються, переходячи від жертви до злочинця. Нелегальне джерело походження доходів обумовлює необхідність їхнього відмивання з метою надання цим доходам видимості легального походження і в

такий спосіб убезпечення злочинців від майбутнього переслідування з боку правоохоронних органів. Таким чином, ВК робить злочин результативним (винагороджує злочинців). Воно уможливлює легітимізацію і навіть респектабелізацію та наділяє важелями фінансово-економічного впливу (влади) найбільш девіантних (з поведінкової точки зору) членів соціуму.

Табл. 1.11. Характеристика довгострокових наслідків ВК

Довгострокові наслідки впливу	Непрямі			Реальний сектор	Фінансовий сектор	Державний і монетарний сектор
	Економічні	Соціальні	Політичні			
1. Загрози приватизаційним процесам	X		X			X
2. Зміни у прямих іноземних інвестиціях	x			x		X
3. Ризики для безпеки фінансового сектору, ліквідності	x	X			X	
4. Прибутки фінансового сектору	x				X	
5. Репутація фінансового сектору		X		x	X	
6. Забруднення нелегальним бізнесом легального	x		X	x	X	
7. Зростання корупції і хабарництва		X	X	x	X	
8. Негативний / позитивний вплив на темпи зростання	x			X		
9. Підривання політичних інституцій та інститутів			X			x
10. Підривання цілей зовнішньої політики			X			x
11. Зростання рівня злочинності		X	X			x

Переважна більшість предикатних злочинів мають прямий негативний вплив на суб'єктів реального сектору економіки. Для прикладу, такий предикат, як наркоторгівля має наслідком прямий негативний вплив на обсяг ВВП з огляду на: падіння продуктивності праці наркозалежних; передчасну їх смертність; мінімізацію споживання інших (окрім наркотиків) товарів, робіт і послуг, що виробляються в реальному секторі економіки; додаткові витрати на правоохоронну, судову та пенітенціарну системи; суттєве зростання злочинних проявів з боку наркозалежних; збитки страхових компаній, які відшкодовують наслідки злочинів, учинених наркозалежними; додаткові витрати компаній та індивідів на встановлення зовнішніх систем безпеки; значно

нижчий рівень освіти в наркозалежних; менший рівень шлюбності та народжуваності; вищий рівень корупції (для прикриття незаконної діяльності наркоторгівлі і наркотрафіку).

Спотворення споживання та заощаджень. З огляду на те, що за результатами вчинення предикатного злочину кошти переходять від жертви до злочинця, використання цих коштів злочинцем відрізняється від тих напрямів, в яких відповідні доходи могли б бути використані справжнім їх власником. Йдеться про наявність певних поведінкових переваг у витрачанні коштів злочинцями, а також про те, що вказані переваги суттєво відрізняються від переваг звичайних громадян (легальних ділових одиниць).

Насамперед слід вказати на те, що діяльність із ВК тісно пов'язана з придбанням таких активів, як нерухоме майно, діаманти, дорогі автомобілі, антикварні речі та іншіпредмети розкоші. Саме предмети розкоші дають змогу приховувати значні обсяги нелегальних коштів. У той час, коли звичайні громадяни витрачали б вкрадені у них кошти на щоденні витрати, на заплановані інвестиції або ж на заощадження. Загалом, чистий результат для економіки від операцій із ВК є збитковим через порушення структури споживчого попиту та величини заощаджень[30].

Бріджит Унгер, за результатами аналізу 52 резонансних кримінальних справ на суму понад 400 тис. EUR кожна, виділяє чотири поведінкових групи злочинців за ознакою витрачання ними коштів, одержаних внаслідок вчинення предикатних злочинів (рис. 1.17.):

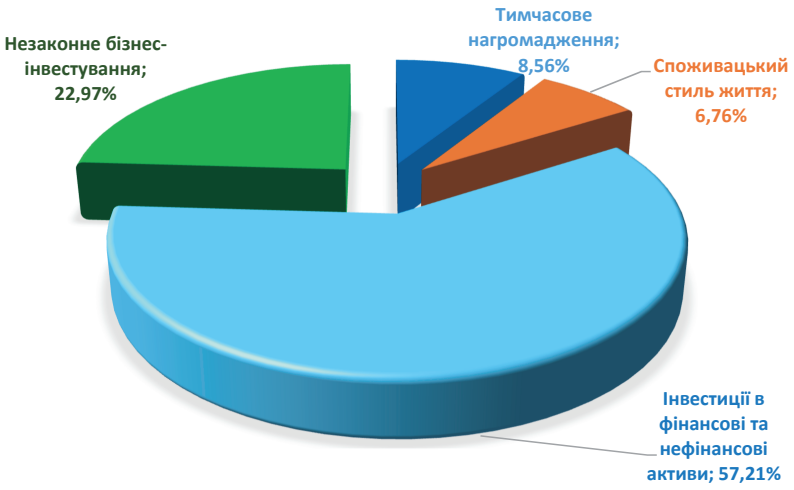

Рис. 1.17. Напрями витрачання злочинних доходів

30 Walker, J. Estimates of the Extent of Money Laundering in and through Australia in 1995. Paper prepared for the Australian Transaction Reports and Analysis Centre, September 1995, Queanbeyan: John Walker Consulting Services. - P. 61.

При здійсненні фінансових інвестицій, ВК є обов'язковою умовою, оскільки перед інвестуванням суб'єкт зобов'язаний підтвердити легальність походження коштів (з урахуванням правил регулювання фінансових ринків, установлених у всіх країнах світу з розвинутою біржовою інфраструктурою). ВК необхідне й при незаконному бізнес-інвестуванні, оскільки заснування бізнесу, входження в склад акціонерів з істотною участю в капіталі потребує наявності чистих грошей. Таким чином, можна визначити, що принаймні для розвинутих країн 80 % злочинних доходів потребують відмивання, виходячи з поведінкових преференцій злочинців. Крім того, ВК є набагато важливішим для організованої злочинності, ніж для окремих злочинців, насамперед з огляду на масштаби нелегальних доходів, якими вони оперують.

Попередньо можна констатувати, що злочинці (у контексті споживання та/або заощаджень) поводять себе подібно до звичайних людей. Організовані злочинні групи, подібно до багатих легальних членів соціуму, більшу частку своїх коштів заощаджують та інвестують, у той час як неорганізовані злочинці, подібно до бідніших верств населення, схильні витрачати свої доходи на поточне споживання. Для точної оцінки того, як відмивання злочинних доходів змінює структуру споживання та заощаджень, потрібні постатейні порівняння поведінки злочинців і легальних домогосподарств (господарюючих суб'єктів). На сьогодні таке порівняння ні в Україні, ні в глобальному масштабі (на рівні міжнародних організацій) не здійснювалось. Тому будь-які висновки з цього питання є попередніми, неповними (насамперед через латентність даних) і такими, що потребують подальших досліджень.

Спотворення інвестицій. Негативний вплив ВК на інвестування логічно виводиться з того, що у своїх інвестиційних перевагах, особи, які відмивають кошти, керуються швидше бажанням уникнути контролю і виявлення, ніж ефективністю інвестицій у довгостроковому періоді часу. Переваги злочинців у процесі інвестування значних обсягів коштів можуть мати руйнівний вплив на економіку з огляду на те, що вони мають наслідком перерозподіл коштів на користь тих активів, які генерують незначну ділову активність, зайнятість і валову додану вартість[31].

Коли бажання приховати джерело походження коштів починає домінувати над бажанням одержати довгостроковий дохід від інвестування, це відволікає доходи від довгострокових інвестицій у реальний сектор економіки й переводить у спекулятивні, ризикові і низькоякісні інвестиції («сміттєві» активи).

ВК спричинює нераціональне використання легальних ресурсів, унаслідок спотворення у відносних цінах на активи, які стають інструментом легалізації «брудних» коштів. Необґрунтоване, спекулятивне зростання цін на об'єкти нерухомого майна є одним з найбільш яскравих прикладів. Сектор нерухомого майна є одним з найпривабливіших для операцій із ВК через його непрозорість, оскільки вартість об'єкту нерухомості зазвичай важко оцінити. З огляду на зазначене, інвестування в нерухомість є одним з найефективніших методів розміщення (перша стадія ВК) значних сум коштів нелегального походження, оскільки між ціною придбання і наступного продажу нерухомості (після косметичного її ремонту) трапляються «астрономічні» різниці. Додатково можна виокремити такі характеристики ринку нерухомого майна, які роблять його цікавим для ВК: безпечність інвестиції; складність оцінювання об'єк-

31 Bartlett L. Brent. Economic Research Report For The Asian Development Bank: The negative effects of money laundering on economic development. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.u4.no/recommended-reading/the-negative-effects-of-money-laundering-on-economic-development/

тивної вартості майна; традиційна спекулятивна активність на зазначеному ринку; можливість розділити володіння і користування; змога одержувати «чисті» доходи; можливість використання для здійснення злочинної діяльності.

Швидкість обігу злочинних доходів, ліквідність відповідних форм активів за допомогою яких відмиваються кошти стають вирішальними орієнтирами для злочинців. Вказане є основною причиною того, що капітал розміщується не оптимально в порівнянні з ситуацією, за якої розміщення ресурсів здійснюється з урахуванням чинників фундаментального (фінансово-економічного) аналізу об'єктів інвестування.

Злочинці, окрім об'єктів нерухомого майна, також інвестують власні доходи в придбання компаній (юридичних осіб) з метою одержання в подальшому легальних джерел походження коштів і змішування їх з нелегальними в процесі ВК. Значна кількість злочинного інвестування в реальний сектор економіки зосереджена на готівково-орієнтованих видах економічної діяльності: бари, кав'ярні, ресторани, бутіки, борделі (у країнах з легалізованою проституцією), готельний бізнес, гральний бізнес, транспортування. Ще одним вагомим чинником використання легальних юридичних осіб у злочинних цілях є можливість придбання неактивних (раніше зареєстрованих і таких, що одержали основні дозволи, ліцензії) підприємств третіми особами.

Штучне зростання цін. Як було окреслено вище, суб'єкти, які відмивають злочинні доходи, зацікавлені інвестувати їх у ті сфери (активи, товари, роботи, послуги), які дозволяють максимально замаскувати реальне джерело походження коштів. Саме тому за вказані групи активів злочинці погоджуються платити навіть завищену ціну, а також купувати непривабливі об'єкти власності з метою максимально легалізувати свою протиправну діяльність, спираючись на легальні ділові одиниці реального сектору економіки. Вказані поведінкові мотиви є основним чинником штучного зростання цін в окремих секторах економіки на окремі активи (земельні ділянки, будівлі, квартири, акції), товари, роботи, послуги. Завищені ціни вигідні для тих, хто відмиває доходи, оскільки дозволяють розміщувати більшу суму коштів. У той час, коли переважна більшість легального населення зазнає суттєвих втрат у доходах, придбаваючи необхідні активи за ірраціонально-високим (з легальної точки зору) рівнем цін.

Недобросовісна конкуренція. Закон Томаса Грешема, відомий також як закон Миколи Коперника: «погані гроші витісняють хороші гроші» можна повною мірою застосувати й для опису наслідків операцій із ВК, перефразувавши його на кшталт «брудні гроші витісняють чисті гроші». Володіння коштами нелегального походження є небезпечним з точки зору можливості бути виявленим і засудженим за вчинення предикатного злочину. Бажання конвертувати нелегальні доходи в інші активи супроводжується бажанням надати їм видимості легального багатства.

У процесі досягнення окресленої цілі злочинці вступають у недобросовісну конкуренту боротьбу за активи з легальними суб'єктами, перемагаючи їх. Зазвичай сторона, яка відмиває злочинні доходи, керується не фундаментальними чинниками (реальною чи балансовою вартістю активів, рентабельністю, доходністю), а швидше можливістю одержання вигоди з точки зору приховування реального місця знаходження та джерела погодження доходів, за які вказані активи придбаваються. Все це спричинює штучне зростання цін, рівень яких стає недоступним для сторони, яка намагається дотримуватись доброчесності в конкурентній боротьбі.

Зміни в зовнішньому секторі економіки (в імпорті та в експорті). Операції з ВК також спотворюють дані про обсяги імпорту та експорту в країні. З урахуванням

окресленого вище, особи, які відмивають злочинні доходи, схильні до споживання (зазвичай імпортних) товарів розкоші. Результатом таких тенденцій стають проблеми з від'ємним сальдо платіжного балансу. Вказаний імпорт не генерує внутрішньої економічної активності, зайнятості й може спричиняти зниження внутрішніх цін (дефляцію) через відволікання грошової маси в зовнішній товарообіг, що, у свою чергу, стає причиною зменшення продуктивності вітчизняних підприємств, а також причиною нарощування від'ємного сальдо поточного рахунку країни.

Разом з тим, ВК здатне суттєво спотворити експортно-імпортні ціни. Найпоширенішою тактикою, яка використовується в процесі ВК, є придбання імпортних товарів по завищених цінах і експорт вітчизняних товарів по занижених цінах. Для прикладу, імпортер основних виробничих засобів (обладнання, механізмів) може домовитися з продавцем-нерезидентом України про те, що ціна придбання буде на 30 % вищою за звичайну ринкову ціну такого обладнання. При цьому досягають домовленості про те, що ціновий надлишок продавець-нерезидент зараховує на рахунки покупця-резидента, відкриті в іноземних банках на пов'язаних з резидентом осіб. Одночасно, в Україні, резидент отримує право на відшкодування з бюджету більшої суми податку на додану вартість з ціни імпортованих основних виробничих засобів. У тому разі, коли описані операції проводяться рекурентно (мають перманентний характер), це призводить до штучного викривлення експортно-імпортних цін.

Описаний вище механізм належить до проблеми «трансфертного ціноутворення», практика протидії якому в розвинутих країнах налічує не один десяток років[32]. Принагідно зазначимо, що в Україні ця практика набула поширення з перших років її незалежності, однак лише в липні 2013 р. відбулося її законодавче врегулювання шляхом прийняття закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення». Вказані зміни набрали чинності з 1 вересня 2013 року[33].

Зміни у виробництві, доходах і зайнятості. ВК негативно також впливає на випуск (виробництво товарів, робіт і послуг), доходи і зайнятість, шляхом відволікання ресурсів, як було окреслено вище, з секторів, які генерують високий рівень продуктивності (легка, харчова промисловість, машинобудування тощо) у сектори, які «стерилізують» економічну активність (спекуляції на ринку нерухомого майна; торгівля дорогоцінними металами, камінням та виробами з них; торгівля антикваріатом тощо). Мультиплікатори «стерильних» секторів економіки є меншими в термінах випуску, доходу і зайнятості й, таким чином, генерують чисті втрати для економіки в порівнянні з ситуаціями, коли б гроші витрачалися (інвестувалися) у нестерильні сектори.

Зменшення доходів державного сектору. ВК може мати руйнівні наслідки в контексті мобілізації податкових платежів. Доходами, що відмиваються в більшості розвинутих країн, вважаються доходи, одержані внаслідок ухилення від сплати податків шляхом фальсифікації фінансово-господарської звітності та надання фіскальним органам недостовірних даних щодо об'єкту оподаткування. Як було зазначено вище, податкові злочини предикатними до відмивання в Україні на сьогодні не вважаються.

32 Baker W. Raymond, The Biggest Loophole in the Free-Market System // The Washington Quarterly. Autumn 1999, pp. 29-46 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.brookings.edu/~/media/research/files/articles/1999/9/ autumn%-20co-rruption%20baker/baker.pdf

33 Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення : Закон України від 04.07.2013 р. за № 408-VII // Голос України від 07.08.2013 - № 145.

Разом з тим, зростання кількості вчинених предикатних злочинів та пов'язаних із ними фактів ВК потребує зростаючих видатків держави на забезпечення системного запобігання і протидії вказаним явищам, що, у свою чергу, ще більше скорочує доходи, які залишаються в розпорядженні державного сектору.

У 1999 р. Гідеон Янів розробив математичну модель, яка демонструє взаємозв'язки між ВК і податковими режимами.

Висновок з цієї моделі полягає в тому, що мотивація ВК зростає зі зменшенням ставок оподаткування, а також при слабкому режимі фінансового моніторингу в країні[34].

Важливий аспект, який дуже часто опускається в спеціальній літературі, пов'язаний з тим, що ВК може також збільшувати доходи державного сектору. Вказане не суперечить основній інтенції злочинців, які, будучи зацікавленими в легалізації власних доходів, сплачують всі податки з підконтрольних їм легальних одиниць бізнесу. Суть легалізаційної схеми полягає в тому, що податки сплачуються з неіснуючих доходів готівково-орієнтованих легальних господарюючих суб'єктів, підконтрольних злочинцям. Ліберальна система оподаткування парадоксальним чином «провокує» вказаний спосіб легалізації злочинних грошових потоків і спричинює дійсне зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів, однак такого роду бюджетні доходи стають, по суті, квазі-легальними та залежать від рівня кримінальної активності в межах конкретної юрисдикції. Крім того, ліберальний податковий режим, поєднаний із неадекватною системою запобігання та протидії відмиванню злочинних доходів, стають основними чинниками зростаючої аттракторності національної юрисдикції для резидентної й не резидентної (транснаціональної, екстериторіальної) злочинності, що зумовлює лавиноподібний рівень криміналізації всіх сфер життєдіяльності фіскально-ліберальної країни. Вказане відноситься насамперед до офшорних юрисдикцій світу, податкові режими яких є найбільш ліберальними. Саме тому в системі заходів первинного фінансового моніторингу одним із першочергових об'єктів виявлення (ознаками обов'язкового виявлення) є фінансові операції з офшорними контрагентами.

Зміна попиту на гроші, валютних курсів та відсоткових ставок. ВК зумовлює зміни в попиті на гроші. Так, за результатами спеціального дослідження, проведеного наприкінці 1990-х років на замовлення МВФ, встановлено, що 10 % зростання в рівні злочинності спричинює 6 % зменшення загального попиту на гроші в даній країні. Крім того, 10 % рівень зростання злочинності зменшує майже на 10 % рівень попиту на національну валюту, спричиняючи зміни у валюто обмінних курсах та у відсоткових ставках[35].

Окреслені результати Пітер Квек одержав, виходячи з наступного рівняння регресії:

$$M_i = M_i(y, e_p, i_d, L_i)$$

З наведеного рівняння випливає, що попит на гроші перебуває в прямій залежності від доходу (y) та в оберненій залежності від: очікуваної інфляції (e_p), ставки по депозитах (i_d) та від обсягу відмивання злочинних доходів (L_i).

В іншому дослідженні, яке на замовлення МВФ проводив Віто Танзі, наведені ем-

34 Yaniv, G. (1999). 'Tax Evasion, Risky Laundering, and Optimal Deterrence Policy'. International Tax and Public Finance, 1999, vol. 6, issue 1, pages 27-38.

35 Quirk, Peter J. (1997). Money Laundering: Muddying the Macroeconomy, Finance and Development, 34 (1), p. 3.

піричні докази для економіки США, які свідчать про те, що в середині 1980-х років, щорічно, унаслідок відмивання злочинних доходів з американської системи виводилось приблизно 5 млрд. USD готівкової маси (0,1 % ВВП США в грошовому вимірі)[36].

Згаданий Віто Танзі, досліджуючи макрорівневі наслідки ВК, значну увагу приділяв моделюванню параметрів попиту і пропозиції на гроші в розрізі країн, а також дослідженню співвідношень між емітованою грошовою масою та тією, що перебуває в обігу в межах певної країни. На жаль, новіших досліджень, які б опирались на емпіричні дані, немає, а моделі Танзі не можна вважати адекватними в наші дні, оскільки глобалізація фінансових ринків, поява Єврозони, рішучі кроки на шляху глобальної централізації політики в посткризовому реформуванні монетарно-фіскальної сфери країн світу - дедалі більше розмивають поняття незалежного національного монетаризму та незалежності національних монетарних агрегатів.

До зазначеного слід додати появу новітніх цифрових сурогатів грошей (у т.ч. віртуальних валют – децентралізованих криптоодиниць), які через свій екстериторіальний (глобальний) характер уже сьогодні поставили під сумнів спроможність національних монетарно-фіскально-фінансових регуляторів впливати на експоненційний характер їхнього неконтрольованого розвитку.

Іллегальні притоки та відтоки капіталу з економіки конкретної юрисдикції можуть суттєво впливати на кількість грошей в обігу, а отже, і на ціну національної грошової одиниці, її валютний курс та відсоткову ставку центрального банку, якою останній намагається впливати на цінову стабільність у країні.

Краща доступність кредитів. Вливання іллегальних доходів в економіку має наслідком полегшення доступу до кредитних ресурсів для легальних фізичних осіб, підприємців та підприємств. Указане є результатом ВК через банківську систему країни, зростання депозитів (сформованих за рахунок відмитих злочинних доходів), що обумовлює зростання обсягу ліквідності, яку банки можуть позичати своїм клієнтам. Якщо ефект вливання злочинних доходів в економіку є значним, він може спричинити суттєве зниження відсоткових ставок за кредитами навіть тоді, коли облікова ставка центрального банку країни залишається незмінно високою. Особливо актуальною ця проблема є для країн із відсталою економікою та недорозвинутими, неліквідними, рудиментарними ринками фінансових послуг.

Вищий рівень волатильності припливу та відтоку капіталу. Легалізатори злочинних доходів спрямовують свої кошти для відмивання в ті країни, регуляторні антилегалізаційні режими яких є найменш ефективними, що стає основною причиною припливу значних потоків капіталів, справжнім джерелом походження яких є сукупність предикатних злочинів, учинених в інших країнах світу. З огляду на результати аналізу, висвітлені вище, а також з урахуванням основних напрямів інвестування-інтеграції відмитих злочинних доходів, можна зробити висновок про те, що глобальне інвестування відмитих коштів (або ж тих, які відмиваються), є менш корисним для країни-реципієнта у порівнянні з тим, яким чином могли б бути інвестовані потоки чистого (некримінального) капіталу.

Розглядаючи вплив ВК на потоки капіталу, корисно виокремити п’ять основних напрямів, які проілюстровані на рис. 1.18:

36 Tanzi, V. (1997), Macroeconomic Implications of Money Laundering, in E.U. Sanova, Responding to Money Laundering, International Perspectives, Amsterdam: Harwood Academic Publishers, pp. 91-104.

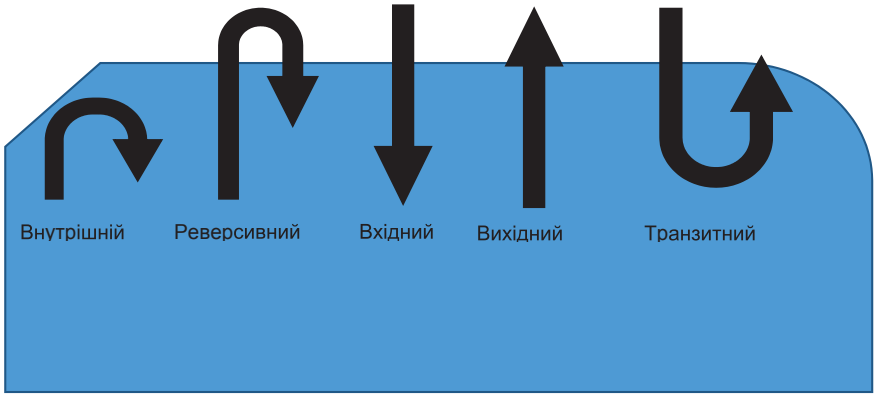

Рис. 1.18. Рух капіталу в контексті ВК

Внутрішні потоки ВК стосуються тих випадків, коли доходи, здобуті злочинним шляхом (унаслідок вчинення предикатного злочину), відмиваються або витрачаються в межах даної країни, а будучи відмитими, інтегруються (інвестуються) у реальні та фінансові активи в межах національної юрисдикції.

Реверсивні потоки ВК стосуються тих випадків, коли злочинні доходи здобуваються в межах національної юрисдикції, далі вказані доходи виводяться за її межі (контрабандою валютних цінностей, схемами трансфертного ціноутворення та іншими способами), відмиваються за межами національної юрисдикції, а будучи відмитими, повертаються в країну для їх подальшої інтеграції (інвестування) у реальні та фінансові активи.

Вхідні потоки ВК, пов'язані із вчиненням предикатного злочину в певній закордонній юрисдикції (антилегалізаційний режим якої є більш ефективним у порівнянні з режимом країни, в яку вливаються потоки злочинних доходів), відмиваються та інтегруються в межах національної економіки.

Вихідні потоки ВК, зазвичай пов'язані зі «втечею» злочинного капіталу за межі національної юрисдикції з метою його подальшого відмивання та інтеграції в інших країнах (насамперед у численних офшорних юрисдикціях світу).

Транзитні потоки ВК, використовують дану країну виключно для проведення в ній операцій із відмивання нелегальних доходів, після завершення яких легалізовані доходи виводяться за межі та інтегруються в інших країнах.

Оцінка впливу кожного з п'яти напрямів потоків капіталу з економічної точки зору буде різною, оскільки більш негативними можна вважати ті напрями, предикатною базою доходів яких є злочини, вчинені в межах національної юрисдикції (внутрішній, реверсивний, вихідний). Проте два з трьох щойно перелічених напрямів (внутрішній та реверсивний) передбачають інтеграцію відмитих доходів у межах національної юрисдикції, а отже, і певні позитивні економічні ефекти, які виникатимуть у тому разі, коли відмиті доходи будуть інвестовані в реальні активи, що матиме наслідком створення додаткових робочих місць, сплату додаткових податків до бюджету тощо. Аналогічно можна прокоментувати наслідки від вхідного потоку нелегальних доходів для національної юрисдикції, які будуть ще більш позитивними з суто економічної точки зору (відірваної від аналізу моральних складових), оскільки не передбачають учинення злочинів у межах даної юрисдикції.

Наведений суто бухгалтерський підхід до оцінки впливу потоків капіталу, пов'язаних зі злочинними джерелами їх походження, є короткозорим, недалекоглядним, саксесс-міопійним. Будь-хто, наділений здоровим глуздом, повинен вивчати будь-яке явище в коротко-, середньо- та довгостроковому періоді часу, з метою адекватної оцінки всього спектру ризиків, пов'язаного з ним. Тому, якщо в короткостроковому періоді часу й можна виводити якісь бухгалтерські позитиви за методом «вигоди-втрати», то в середньо- й тим більше в довгостроковому періоді часу наслідки будуть однозначно негативними, оскільки передбачатимуть приховане (замасковане) кримінальне поглинання реального сектору економіки (реальних і фінансових активів), корупційну ерозію інститутів державної влади на всіх рівнях (кримінальне поглинання центрів ухвалення та виконання державних рішень), кримінально-олігархічну монополізацію найважливіших (а отже, і найбільш ліквідних з фінансової точки зору) сфер життєдіяльності соціуму тощо.

Спотворення даних економічної статистики. Залежно від виду предикатних злочинів, доходи від вчинення яких відмиваються, наслідки легалізаційного феномену для даних економічної статистики будуть відрізнятися. Найбільш небезпечними предикатами з макрорівневої статистичної точки зору є ті злочини, які пов'язані з маскуванням об'єкту оподаткування з метою ухилення від сплати податків в особливо великих розмірах. Цей вид фіскальних предикатів має прямий негативний вплив на достовірність системи національних рахунків, на базі яких приймаються найважливіші управлінські рішення в державі.

Одним з найактуальніших для України прикладів спотворення державної макростатистики є прихована зайнятість населення в нелегальному бізнесі, або ж нелегальна зайнятість у легальному бізнесі. Отримуючи вигоди від такої зайнятості на рівні середньомісячної величини заробітної плати в національній економіці, нелегально зайняте населення поповнює статистичні ряди безробітних, отримуючи за це державну матеріальну допомогу. З описаним рівнем зайнятості також пов'язаний феномен «зарплат у конвертах».

Не менш актуальним є феномен трансфертного ціноутворення (заниження/завищення експортно-імпортних цін), який є основним чинником спотворення статистичних даних у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що у свою чергу спотворює орієнтири для збалансування торгового та платіжного балансу країни, від чого залежать монетарні методи регулювання вартості національної грошової одиниці, неадекватність яких може стати чинником інфляційних або ж дефляційних процесів.

Крім того, необхідно завжди пам'ятати, що суб'єкти ВК керуються у своїй діяльності критеріями мінімізації ймовірності бути виявленим та мінімізації штрафних санкцій, а не рівнем дохідності об'єкту інвестування, не теперішньою та майбутньою вартістю активів і т.п. Все це спричиняє викривлення макроекономічних орієнтирів державної політики, послаблення дієвості основних регуляторних важелів держави (планів, прогнозів, програм, фінансування, тарифів, відсоткових ставок, ставок оподаткування, премій, дисконтів, пільг тощо). Все перелічене має наслідком втрату інституційної спроможності держави впливати на основні параметри економічного розвитку в країні, посилення ентропійних процесів, дезорганізацію, хаотизацію та експоненційно зростаючу соціальну напругу, наслідки прояву якої носять непередбачуваний і неконтрольований ланцюговий характер.

Подолання цієї статистичної проблеми слід починати з **вироблення адекватної**

системи показників державної статистичної звітності у сфері фінансового моніторингу, причому, як на мікро, так і на макрорівні. Лише у випадку адекватної оцінки загроз, які генеруються феноменами ВК/ФТ, можна більш-менш адекватно коригувати державну регуляторну політику та управлінські рішення, з яких ця політика складається.

Короткострокові наслідки ВК зазвичай тривають у межах одного-двох років, тоді як тривалість довгострокових наслідків (табл. 1.11.) вимірюється п'ятирічним і довшим періодом часу. Деякі наслідки (впливи) можуть залишатися латентними (прихованими) більше, ніж десять років, перед тим, як проявлять себе на повну силу. У спеціалізованих інформаційних джерелах у сфері ПВК/ФТ вирізняють **одинадцять довготермінових наслідків ВК**, кожен з яких розглянемо більш детально нижче.

Загрози приватизаційним процесам. ВК може мати руйнівний вплив на приватизаційні процеси в країні з огляду на те, що вказані операції, а точніше – нелегальні доходи, які використовуються у вказаних процесах, спричиняють порушення правил добросовісної конкуренції у сфері зміни кінцевих вигодоодержувачів з об'єктів, які перебували раніше у власності держави[37].

У довгостроковому контексті викривлені та криміналізовані приватизаційні процеси стають причиною зростаючої присутності в реальному секторі економіки осіб, пов'язаних із організованою злочинністю (присутності номінальних директорів, які діють від імені та в інтересах представників організованої злочинності, корупціонерів, які є реальними кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами)).

Репутаційні ризики країни, зміни у прямих іноземних інвестиціях та потоках капіталу. Ушкоджена репутація фінансового сектору країни, який починає загалом асоціюватися з потоками доходів іллегального походження, має наслідком суттєвий відтік прямих іноземних інвестицій з відповідної країни. Пряме інвестування припиняється і з боку внутрішнього інвестора, оскільки репутаційні ризики підривають не тільки довіру зовнішніх, але й довіру внутрішніх інвесторів, указані ризики породжують відчуття незахищеності права приватної власності та недієвості принципу верховенства права в країні, всі сфери життєдіяльності якої дедалі більше поглинаються організованою злочинністю.

З іншого боку, країна, яка асоціюється з недієвою правоохоронною системою, з високим рівнем корупції, з кримінальним поглинанням основних її інститутів, стає дуже привабливою для капіталів іллегального походження й може одержати суттєву вигоду від цього, особливо тоді, коли зовнішній капітал іллегального походження інвестується в реальний сектор економіки такої країни, а не просто проходить транзитом через її юрисдикцію. Окреслений процес отримав у спеціальній літературі назву «Сейшельський ефект», оскільки Сейшельські острови першими почали активно конкурувати за залучення іноземних інвестицій кримінального походження[38.]

Орієнтирами аттрактивності національних юрисдикцій світу для кримінального капіталу можуть бути різноманітні міжнародні списки та рейтинги, які оцінюють прогрес чи регрес певної країни у сфері детінізації, декриміналізації, деофшоризації, декорупціоналізації й т.п. критеріями. Одним з найважливіших орієнтирів у сфері

37 McDowell J. (2001). The Consequences of Money Laundering and Financial Crime: Economic Perspectives. Economic Perspectives, fn Electronic Journal of the U.S. Department of State, Vol. 6, No. 2, May 2001 pp 6-8.

38 Rawlings, G. and Unger B. (2005). Competing for Criminal Money. Paper prepared for the Society for the Advancement of Socio-economics, Budapest 30 June – 2 July 2005.

глобального антилегалізаційного стримування є перелік некооперативних країн і територій, запроваджений у 2001 р. FATF.

Ризики для ліквідності фінансового сектору. Довгостроковий влив операцій із ВК на фінансовий сектор є одним з найбільш визначальних. Значні потоки коштів іллегального походження, які спрямовуються через канали банківського обігу, здатні суттєво змінювати характеристики ліквідності банківської системи країни. Дана ліквідність змінюється непрогнозованим чином, оскільки суб'єкти відмивання керуються специфічними (незалежними від загальноринкових, а тому й непередбачуваними) міркуваннями.

Беручи до уваги інтегровану та взаємопов'язану сучасну фінансову систему, різкий відтік ліквідності з банків може спричинити неконтрольовані мультиплікативні негативні ефекти для інших учасників ринків фінансових послуг і реального сектору економіки, створюючи таким чином передумови для системної кризи та монетарної нестабільності в країні.

Діаметрально протилежні аргументи також мають право на існування і є досить раціональними з меркантильно-утилітарної точки зору. Банки та інвестиційні фонди можуть навіть бажати мати серед своїх клієнтів осіб, які відмивають доходи, одержані внаслідок вчинення злочинів. Клієнти фінансових установ, які відмивають доходи, орієнтуються не на вищу ставку дохідності по фінансових продуктах, які вони придбавають, а насамперед на вищий рівень анонімності, секретності власних трансакцій. Анонімність (секретність) – це той продукт, за який суб'єкти ВК готові навіть доплачувати, іншими словами, готові погодитися навіть на негативну ставку дохідності по базових продуктах і послугах фінансової установи в обмін на можливість провести через дану установу потоки доходів, одержаних з нелегальних джерел. Для недоброчесних банків такі клієнти є джерелом додаткової ліквідності, особливо в кризові періоди її гострого дефіциту.

В сучасному глобалізованому світі, дедалі більше стираються межі у сфері зовнішньої торгівлі товарами, роботами і послугами, міграції людей, трансфертів фінансових активів тощо. Тому проблема транскордонного моніторингу проходження іллегальних потоків ліквідності через фінансову систему світу стає ще більш актуальною, ніж будь-коли дотепер.

Репутаційні ризики фінансового сектору. Переважна більшість дослідників одностайні в оцінці негативного впливу ВК на репутацію фінансового сектору. На сьогодні відомо про значну кількість способів, за допомогою яких нелегальні доходи здатні проникати в легальні фінансові установи.

ВК ослаблює розвиток фінансового сектору з двох причин: по-перше, відповідні фінансові трансакції роз"їдають фінансові установи зсередини, оскільки існує прямий зв'язок між ВК і шахрайською діяльністю; по-друге, довіра доброчесних клієнтів є фундаментальною в розвитку фінансових установ, у той час як відмивання доходів здатне зруйнувати капітал довіри і репутацію майже миттєво.

Підривання репутації кількох фінансових установ одночасно здатне породити колапс фінансової системи країни загалом, особливо в тих країнах, де концентрація банківського капіталу є досить значною й один зі системних банків стає об'єктом резонансних фінансових розслідувань з питань фінансового моніторингу.

Оскільки вітчизняна система фінансового моніторингу є банкоцентрованою, то

особливу увагу при НОР слід звернути на наслідках реалізації репутаційного ризику саме для банківських установ.

Структурною особливістю прояву репутаційного ризику є реалізація його наслідків через каскад інших банківських ризиків. Будучи окремим ризиком банківської діяльності, який виникає при наданні фінансових послуг клієнтам із непрозорою структурою власності та/або з незрозумілими джерелами походження капіталу, ризик залучення банку в процеси ВК проявляється через виникнення і реалізацію інших видів банківських ризиків. У даному контексті репутаційний ризик можна віднести до категорії зв'язаних (складних) ризиків.

Зростання корупції і хабарництва. ВК генерує корупційні діяння не лише у фінансовому секторі, але й в усіх сегментах соціально-економічної діяльності. Передусім корупція та хабарництво вражає посадових осіб фінансових установ, через які нелегальні доходи відмиваються. У другу чергу, ВК вражає корупцією і сектор нефінансових підприємств і професій, який пов'язаний із професійним супроводженням сумнівних контрактів та трансакцій (адвокати, нотаріуси, правники). У третю чергу, ВК вражає корупцією сектор державного регулювання й нагляду за діяльністю фінансових установ, посадових осіб, наділених повноваженнями та владою приймати рішення. Уражене тотальною корупцією середовище починає генерувати інші способи одержання корупційної ренти, створюючи для цього різноманітні перешкоди, приводи, підстави.

Таким чином, корупційний ефект, породжений первинними операціями з ВК, породжує в подальшому мультиплікативні негативні наслідки значно більших масштабів, поступово вражаючи всі центри прийняття рішень у всіх секторах суспільно-політичного та соціально-економічного життя.

Наслідком описаного вище є поглиблення проблеми антиконкурентного середовища, руйнування стимулів до здійснення легальної економічної діяльності, невигідність легального господарювання в рамках жорстких фіскальних і монетарних обмежень, перехід господарюючих суб›єктів в іллегальну систему, поглиблення тінізації, криміналізації та іллегалізації всіх сфер життєдіяльності.

Вплив на показники економічного зростання. ВК має суттєвий негативний вплив на показники економічного зростання. ВК порушує структуру споживчого попиту та величини заощаджень, спрямовуючи кошти з інвестиційних (довгострокових) напрямів їх витрачання у високо ризикові (спекулятивні) напрями з максимально можливою оборотністю, ліквідністю і часовим приростом. У такий спосіб продуктивне інвестування в реальний сектор економіки замінюється стерильним інвестуванням у спекулятивні та фіктивні симулякри реальної економіки.

Разом з тим, криміналізація та корупціоналізація всіх сфер життєдіяльності руйнує засади ефективного господарювання, породжує додаткову кримінальну ренту, погіршує умови ведення бізнесу в країні, насамперед, через незахищеність інституту приватної власності від іллегальних посягань. І якщо певне легальне підприємство намагається усунути себе від будь-яких зв'язків із суб'єктами іллегального сектору, воно попадає в умови неконкурентного середовища, поглинутого й контрольованого організованою економічною злочинністю, в умови, в яких легальний господарюючий суб'єкт стає нерентабельним, неплатоспроможним, збитковим і, по суті, викинутим із системи переважаючих іллегальних контрактів (тендерів, замовлень, субвенційних програм, тощо), якими визначаються реальні «правила гри».

Крім того, через описаний вище руйнівний вплив на фінансові установи, а також через руйнування ефективних механізмів перерозподілу обмежених ресурсів (грошових, матеріальних, капітальних, людських), ВК ще сильніше охолоджує темпи економічного зростання в країні, стерилізуючи її майбутнє.

Влив на приріст рівня злочинності. Обсяг злочинних доходів, які надходять в офіційну економіку за результатами їх відмивання зростає зі зростанням рівня іллегалізації (кримінальної тінізації) економіки. Зростання сумарного обсягу відмитих злочинних доходів відбувається із суттєвим мультиплікативним ефектом. Зростання криміналізації загалом і операцій із ВК, зокрема, спричинюють «забруднення» легальної економіки та фінансової системи країни в темпах геометричної прогресії.

Антилегалізаційна політика держави має базуватись на посиленні заходів із запобігання використання професійних посередників у наданні послуг із ВК. Більш ефективна система стримування ВК, підвищуватиме ризики білокомірцевих посередників, а отже, і вартість послуг із ВК. Зростаюча вартість легалізаційних послуг спричинятиме падіння частки іллегальних доходів, яка буде відмиватися. Результатом стане зростання рівня виявлення злочинних доходів у державі (не відмиті доходи виявити легше, ніж відмиті) та зменшення привабливості країни з точки зору проведення в межах її юрисдикції операцій із ВК.

Зважаючи на відсутність повної інформації про минулі випадки ВК і ФТ, застосування ризик-менеджменту у даній сфері суттєво ускладнюється. Вказана неповнота інформації означає, що на відміну від інших сфер використання ризик-менеджменту, у сфері ПВК/ФТ дуже складно побудувати системи для здійснення змістовних оцінок ймовірності настання суттєвого ризику ВК чи ФТ, а також наслідків реалізації таких ризиків. Крім того, процеси ВК і ФТ дуже часто є занадто складними для проведення детального аналізу кожної ризикової події, пов’язаної із кожним типом схеми ВК і ФТ.

РОЗДІЛ ІІ.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НОР В УКРАЇНІ

Оцінка ризиків є важливою основою для управління ними та побудови системних гарантій стійкості в Україні. НОР є важливим першим кроком на шляху окреслення спільного бачення бази ризиків, а також розуміння того, які ризики мають бути прийняті, пом'якшені та/або передані (переведені на супранаціональний рівень). НОР сприяє виробленню рекомендацій та визначенню пріоритетів щодо посилення стійкості окремих видів економічної діяльності, юридичних осіб, секторів, продуктів, послуг, спільнот та КМУ з його установами.

НОР має бути всеосяжною та вимагає надійної управлінської структури з погодженими термінами та правилами оцінювання для забезпечення послідовних, дієвих та надійних результатів. Вона також має бути зрозумілою для всіх учасників та відповідати контексту ситуації в Україні, враховувати комбінацію кількісних і якісних критеріїв оцінювання латентних за своєю суттю (важко отримати повну, своєчасну та достовірну інформацію з надійних джерел) явищ і процесів у сфері ПВК/ФТ. Ефективна НОР має стимулювати до розвитку всіх учасників національної системи ПВК/ФТ, спрямовувати їхні зусилля на виявлення найпоширеніших загроз, вразливостей та на нівелювання ідентифікованих ризиків – насамперед тих, що мають високу ймовірність настання та значний негативний вплив на стан справ у сфері ПВК/ФТ. При цьому, варто розрізняти **можливість настання непрогнозованих одноразових значних подій, які є генераторами ризику** у сфері фінансового моніторингу (технологічні інновації у сфері фінансових послуг можуть стати тригерами таких подій) **і значну кількість менш резонансних загроз і вразливостей, які генерують більш регулярні ризикові події**. Для цього, результати НОР мають активно обговорюватись із основними учасниками розробки політичних та програмних рішень – СДФМ, правоохоронними і розвідувальними органами, а також із СПФМ.

НОР визначає оптимальне розподілення дефіцитних ресурсів для побудови стійкості системи та її учасників. Шляхом виявлення та оцінки ймовірності та наслідків впливу потенційних шокових та кризових ситуацій, оцінка ризиків надає базис для встановлення пріоритетів у спосіб, що адаптований до конкретної специфіки країни, умов середовища, потреб та переваг.

Методика у цьому документі, складається з п'яти ключових компонентів:

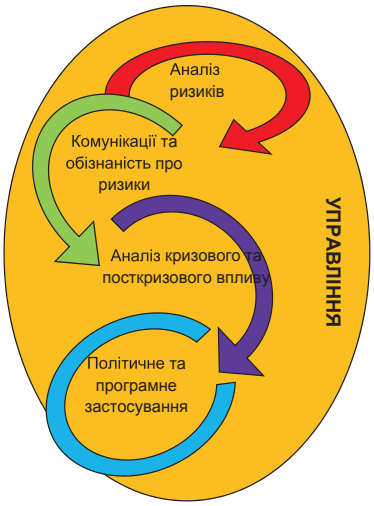

1. Управління процесом НОР
2. Аналіз ризиків
3. Комунікації та обізнаність про ризики
4. Аналіз кризового та посткризового впливу (оцінка наслідків прояву ідентифікованих ризиків)
5. Політичне та програмне застосування

2.1. Управління процесом НОР

Управляючи процесом НОР рекомендовано враховувати наступні фактори:

Сфера дії, цілі, визначення та методика:

- запровадити комплексний, всебічний підхід для оцінки ризику у сфері ПВК/ФТ;
- визначення та передача цілей;
- погодження основних термінів та методики.

Прозорість та підзвітність:

- сприяння прозорості методики, що використовується для оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ;
- розкриття джерел даних, інформації та експертної думки;
- запровадження механізмів внутрішнього та зовнішнього звітування та підзвітності.

Багаторівневе управління, багатостороння участь:

- виявлення та залучення ключових груп зацікавлених сторін;
- визначення головного координатора, який буде забезпечувати належну співпрацю поміж зацікавленими сторонами;
- чітке визначення тих, хто відповідає за відповідні рівні та компоненти оцінки ризиків, запровадження процесу координації всіх учасників НОР;
- підтримання навчальних програм (семінарів) із використання методики оцінки ризиків і делегування відповідальних осіб від кожного учасника НОР.

На рис. 2.2. показана структурно-логічна схема процесу управління ризиками в контексті НОР:

2.1.1. Сфера дії, цілі, визначення та методика

Підхід до оцінки ризиків

Оцінка ризиків має охоплювати увесь їхній спектр: загрози, вразливості та наслідки прояву ризику ВК/ФТ на рівні країни в цілому, та у розрізі наявних секторів, представники яких формують систему ПВК/ФТ в Україні.

Ризики, що виявляються доцільно розділяти на ті, які відносяться до одноразових великих подій **(інтенсивний ризик**), а також на ті, які пов'язані з регулярними подіями меншого масштабу (**екстенсивний ризик**). Не менш важливим є розрізнення **зовнішніх і внутрішніх джерел формування ризику** відносно України. Оцінка має полегшувати виявлення спільних рис та взаємозв'язку між різними можливими подіями, їх послідовності, потенціалу якоїсь події запустити нові небезпеки та помножити негативні наслідки впливу на національному рівні, а також можливі наслідки у транскордонному контексті.

Рис. 2.2. Структурно-логічна схема процесу управління ризиками в контексті НОР

Ціль проведення НОР

Загальна ціль НОР – визначення пріоритетів розвитку політики, програмування діяльності у сфері ПВК/ФТ та фінансування заходів, спрямованих на запобігання виникненню та на пом'якшення наявних загроз та вразливостей системи ПВК/ФТ, які є основними чинниками прояву відповідного ризику та чинниками його рівня.

Варто відмітити, що дана методика оцінки ризиків може також використовуватись для вивчення **програмних ризиків** – ризик зазнати невдачі у досягненні поставленої (у Плані дій, розробленому за результатами першого етапу НОР) мети чи цілі, або заподіяння шкоди через втручання (надмірні складність та обсяг регуляторних вимог, надмірний розмір санкцій тощо), або ж **інституційних ризиків** – репутаційні втрати, неврахування інституційних прогалин системи (невирішені проблеми, які стали причиною реформування правоохоронних органів, судів, регуляторів, або ж які стали наслідком незавершених чи нерозпочатих реформ тощо).

Мета має бути чітко пояснена надавачам даних, інформації та експертної думки; щоб можна було визначити тип та якість необхідних даних, а також найбільш придатні методикою та механізми узагальнення зібраної інформації про ризики та їх складові.

Чітке визначення основних термінів

Загальне розуміння основної термінології допоможе підтримати послідовний

підхід в рамках НОР, а тому полегшить узгодженість та порівнянність результатів. Загальні визначення також сприятимуть прозорості та підзвітності як при оцінці ризиків, так й при визначенні програмних пріоритетів. Корисне керівництво щодо термінів можна знайти у підрозділі 1.2. Розділу 1 даної Методики.

2.1.2. Прозорість та підзвітність

З метою дотримання прозорості та підзвітності варто дотримуватись наступних кроків:

- зробити результати легкими для розуміння;
- записати використані методи та рівні невизначеності;
- обґрунтувати вибір щодо включення чи виключення певних ризиків;
- визначити джерела даних;
- погодити протокол щодо використання експертної думки для уникнення упередженості та конфлікту інтересів;
- визначити обмеження на точність та повноту даних;
- розглянути незалежність оцінки результатів.

Хоча відкритий доступ до даних ризику та моделей є кінцевою метою, рішення щодо розкриття даних та результатів оцінки ризиків має також базуватись на інших міркуваннях, таких як вартість надання даних, таємність, конфіденційність та безпека. Частковий доступ до даних, наприклад, надання доступу до даних про певні вразливості до ВК, але не до даних про інші ризики, зокрема ті, що пов'язані із джерелами, способами та каналами ФТ, може бути одним із проміжних варіантів.

2.1.3. Багаторівневе управління, багатостороння участь

Очолення процесу НОР та його ключові залучені зацікавлені сторони

Організатором та координатором проведення НОР має бути (відповідно до Закону) Держфінмоніторинг.

Чотири ключові групи зацікавлених сторін мають бути залучені у процес НОР:

1. ті хто роблять внесок та надають інформацію (*включно з експертами-практиками, місцевими та міжнародними науковцями, учасниками системи ПВК/ФТ державного і приватного рівня, та ін.);*
2. ті, хто використовують результати, щоб визначати пріоритети та керувати політичними та програмними рішеннями (*включаючи СДФМ, СПФМ, правоохоронну та судову системи, а також КМУ*);
3. ті, кого виявлені ризики стосуються безпосередньо – відповідальні за запобігання та протидію відповідним ризикам, та факторам, що їх обумовлюють (*включно з широким приватним сектором та державними установами*);
4. зацікавлені сторони, чиї активи або ресурси можуть бути негативно уражені наслідками прояву ідентифікованих ризиків.

Таким чином, учасниками НОР мають бути усі суб'єкти – учасники системи ПВК/ФТ без виключення та інші зацікавлені сторони, які можуть надати сприяння у виконанні завдань НОР, а саме:

- СДФМ:
  - Національний банк України;

- Міністерство фінансів України;
- Державна служба фінансового моніторингу України;
- Міністерство юстиції України;
- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;
- Міністерство інфраструктури України;
- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

- СПФМ:
  - банки;
  - небанківські установи;
  - спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу.
  - ПО (в т.ч. органи прокуратури) та органи судової влади:
  - Генеральна прокуратура України;
  - Служба безпеки України;
  - Міністерство внутрішніх справ України;
  - Національна поліція України;
  - Державна фіскальна служба України;
  - Національне антикорупційне бюро України;
  - Державна прикордонна служба;
  - Служба зовнішньої розвідки;
  - Верховний суд;
  - Державна судова адміністрація України.
- інші державні органи, які володіють інформацією, необхідною для виконання завдань НОР:
  - Національне агенство з питань запобігання корупції;
  - Національне агенство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;
  - Міністерство закордонних справ України;
  - Державна аудиторська служба України;
  - Державна служба статистики України;
  - інші (у разі потреби).
- галузеві асоціації та саморегулівні організації, експерти, дослідники, науковці тощо:
  - Ліга страхових організацій України;
  - Асоціація Українських банків;
  - Асоціація «Незалежна асоціація банків України»;
  - інші (у разі потреби).

Платформою для участі кожного з учасників в НОР є Робоча група з проведення секторальної оцінки ризиків в системі ПВК/ФТ.

До складу Робочої групи входять представники Держфінмоніторингу, всіх СДФМ, правоохоронних та судових органів, інших державних органів, установ та організацій.

Робоча група відповідно до покладених на неї завдань має право:

- залучати для розгляду питань, пов'язаних з її діяльністю, працівників Держфінмоніторингу, а також незалежних експертів;
- організовувати проведення тематичних семінарів, нарад та інших заходів з пи-

тань оцінки секторальних ризиків;
- запрошувати на свої засідання представників органів виконавчої влади, інших державних органів, підприємств, установ та організацій.

Важливість взаємодії в контексті проведення НОР

Перелік переваг проведення спільної оцінки ризиків включає:
- збільшення кількості доступної інформації (з великої кількості джерел), а таким чином й здатності до більш ефективного проведення НОР;
- зменшення вартості проведення аналізу;
- зниження упередженості від окремих учасників чи осіб;
- загальна домовленість про те, які ризики мають бути пріоритетними;
- здатності застосовувати широкий перелік інструментів у різних секторах та на різних рівнях ситеми ПВК/ФТ для нівелювання виявлених ризиків.

Координація різних оцінок

Де можливо, НОР має також брати до уваги результати наднаціональних (міжнародних), субнаціональних або громадських та інших експертних оцінок.

Необхідність навчання

Навчання з методики оцінки ризиків, збору даних, аналізу та комунікації, а також побудова можливостей для кращого розуміння ризиків, де існує брак інформації, має братися до уваги. Основні аспекти з попереднього проведення НОР, мають бути також задокументовані, розповсюджені та вивчені.

З метою проведення аналізу НОР повинні проводитись міжвідомчі семінари із залученням Академії фінансового моніторингу та інших навчальних закладів, ПФР і всіх учасників процесу НОР.

2.2. Аналіз ризиків

Під час етапу аналізу ризиків при проведені НОР рекомендовано концентуватись на наступних чотирьох завданнях:

Визначення та аналіз загроз

- виявлення загроз, які можуть мати несприятливий чи руйнівний вплив на людей, активи та економіку;
- створення певного діапазону сценаріїв реалізації загроз та визначення ймовірності виникнення вибраних небезпечних подій;
- збір та розповсюдження даних.

Аналіз вразливості та наслідків впливу

- визначення секторів, видів предикатних злочинів, правових форм господарювання та продуктів фінансових установ з підвищеним рівнем вразливості до ВК/ФТ;
- виявлення основних факторів, які сприяють існуванню вразливості;
- оцінка потенційних негативних наслідків використання ідентифікованих вразливостей.

Оцінка ризику

- оцінка ризику виходячи з аналізу загроз, вразливості та наслідків їх реалізації;
- оцінка рівня невизначеності.

Моніторинг ризику та переоцінка

- контроль за загрозами та вразливостями, та періодичне оновлення даних;
- виявлення потенційних майбутніх ризиків.

2.2.1. Визначення та аналіз загроз

Як має виявлятись загроза?

Консультації з науковцями, приватним сектором, громадою, академіками та іншими експертами, допоможе забезпечити охоплення усіх відповідних загроз. Чіткі критерії мають використовуватись для визначення того, **які події є достатньо істотними або неминучими**, для проведення аналізу.

Істотними подіями є ті, що можуть вплинути на речі, які ціняться окремими особами, спільнотою чи державними установами. Для визначення того, які події є неминучими, оцінка може вирішити виключити, наприклад, події, які скоріш за все не стануться у найближчі п’ять років.

Важливо включити як екстенсивні так й інтенсивні ризики. Екстенсивні ризики можуть мати більш миттєвий вплив на вразливі сектори, установи, продукти і послуги, ніж, менш можливі, інтенсивні ризики.

Що має бути включено у сценарії?

В процесі НОР рекомендовано розглянути:

- Тип загрози, первинні та подальші загрози.
- Виникнення – де відбувається й які сфери охоплює.
- Інтенсивність – наскільки сильна подія, і що може посилити її (наприклад: недоліки в основних інститутах та інституціях регулювання відповідності у сфері ПВК/ФТ, порушення циклу фінансового моніторингу тощо).
- Час – сезонність? Як довго триває подія?
- Причина – що є причиною або тригером? Як подія буде розгортатися у часі?
- Застереження – чи можуть бути заходи запобігання? Чи є час підготуватись?
- На кого і як здійснюється прямий вплив – люди, активи, середовище ?
- Взаємозалежність та трансформація – на що та на кого може здійснюватися непрямий вплив?
- Посилання на минулі події – який досвід можна взяти з історичних подій?
- Додаткова інформація – рівень підготовленості персоналу, достовірності, актуальності і точності у даних, і т.д.?

При оцінці загроз системи ПВК/ФТ необхідно звертати увагу на:

- загрози,що виникають через види предикатних злочинів;
- загрози, що виникають через певні види професій;
- загрози, що виникають через різні організаційно-правові форми господарювання (види юридичних осіб);
- загрози пов’язані з типологічними дослідженнями ПФР.

Як можна визначити ймовірність?

Для випадкових подій, такі як терористичні атаки: аналіз вразливостей секторів, правових форм господарювання, продуктів і послуг бути використаними для ФТ, аналіз поведінки радикальних груп, які просувають свої інтереси, аналіз економічних та соціальних трендів, а також загроз.

Для економічних подій: спостереження за економічними індикаторами та трендами.

Експертна думка також може використовуватись для визначення ймовірності, проте необхідно дбати про контроль над упередженим судженням.

Як збираються дані?

Збір даних поглиблюватиметься під час проведення НОР. Джерела інформації включають національні моніторингові системи та історичні архіви, міжнародні бази даних й дані з аналітичних центрів. Приватний сектор може бути також надійним джерелом даних та може мати міцні, сучасні моделі аналізу цих даних. Дані мають бути зібрані в узгодженому форматі, щоб була можливість їх розповсюдити між учасниками НОР.

2.2.2. Аналіз вразливості та наслідків впливу

Як має бути оцінена вразливість?

Вразливість включає принципи впливу та стійкості. Люди, активи та середовище, сектори, форми господарювання, продукти і послуги, які піддаються кожній загрозам мають бути виявлені під аналізу.

Які основні фактори мають бути проаналізовані?

Фактори, які мають бути проаналізовані, включають ті, що вказані у Звіті за результатами проведення попередньої НОР та у Звіті MONEYVAL за результатами 5-го раунду взаємної оцінки української системи ПВК/ФТ, в тому числі:

- аналіз транскордонних ризиків, ризиків, спричинених сектором неприбуткових організацій та юридичних осіб;
- детальний аналіз ризиків, що спричинені фіктивним підприємництвом, тіньовою економікою та використанням готівки;
- аналіз ризиків ФТ (національного та міжнародного);
- актуальність та оновлення інформації щодо бенефіціарної властості;
- питання запровадження єдиної адміністративної звітності у сфері ПВК/ФТ.

Джерела даних, що можуть допомогти при аналізі знаходяться у таблицях **комплексної адміністративної звітності** у сфері ПВК/ФТ (додатки).

Інші корисні ресурси можуть бути знайдені у звітах Світового банку про світовий розвиток (World Development Reports)[39] та в матеріалах OECD щодо аналізу стійкості систем (Resilience Systems Analysis)[40]. Тренди у стійкості також важливі – такі фактори, як міграція, бідність населення, технологічні зміни, зміни у культурі та нормах, фактори національної економіки та її внутрішнього і зовнішнього середовища, можуть впливати на профіль стійкості системи ПВК/ФТ через деякий час, або в різні моменти часу. Політекономічний аналіз також має бути включено.

2.2.3. Оцінка ризику

Як загрози та вразливості співставляються для створення оцінки наслідків?

Вплив ризикових ситуацій може бути прямим чи опосередкованим, і найкраще оцінюється у відношенні до цінностей окремих осіб, спільнот та урядів. Для полегшення аналізу, краще вираховувати вплив у грошовому виразі. По-перше, оцінити ймовірний характер та ступінь шкоди людям, активам та економіці. Потім, обчислити цю оцінку, шляхом вимірювання витрат на реагування на ці шокові події, чи через допомогу постраждалому сектору, населенню, вартість відновлення чи заміни втрачених чи пошкоджених активів (або страхування активів, що знаходяться у зоні ризику), підтримка або відновлення втрачених засобів існування та/або виправлення чи пристосування до заподіяної шкоди. Врешті, необхідно додати економічні збитки, включаючи витрати, пов’язані з економічною шкодою та негативним впливом на такі фактори, як економічне зростання.

39 World Development Reports [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2124

40 Resilience Systems Analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd.org/dac/conflict-fragility-resilience/risk-resilience/

Як щодо невизначеності?

Як ймовірність виникнення загрози, так й можливий наслідок її реалізації (або вартість) є об'єктами невизначеності. Це можна продемонструвати шляхом використання діапазонів. Наприклад, вплив (або вартість) потенційної події може бути виражено як «від UAH__ до UAH__». У тих випадках, де невизначеність є критичною, подальше експертне її вивчення та аналіз можуть бути корисними для зменшення невизначеності.

2.2.4. Моніторинг ризику та переоцінка

Як ризики мають контролюватись?

Ризики виникають, а загрози еволюціонують. Для того, щоб тримати оцінку ризиків в актуальному стані, корисно зробити оцінку регулярною (періодичною) подією. Ранні механізми попередження (запобігання) для різних типів ризиків також є важливими, для забезпечення проактивної відповіді, яка у більшості випадків буде дешевшою та більш ефективною.

Також може бути корисним проведення двох оцінок ризику – одна для загроз, які можуть виникнути у поточні часові рамки (можливо до 3 років), а іншу для більш довгого часового проміжку. Тоді, кожного разу як оновлюється поточна оцінка ризиків, загрози, які були внесені у довготерміновий проміжок часу, мають бути переглянуті, для того, аби побачити чи мають вони бути переміщені до поточного процесу оцінки ризиків.

2.3. Комунікації та обізнаність про ризики

Важливим компонентом НОР є комунікаційна стратегія та доступність інформації про виявлені ризики для всіх зацікавлених груп. З урахуванням цього рекомендовано концентуватись на наступних трьох аспектах:

Внутрішня та зовнішня комунікація

- комунікації за результатами НОР та забезпечення їх використання для визначення пріоритетів розвитку системи ПВК/ФТ.

Стратегії інформування громадськості

- впровадження комунікаційних стратегій, орієнтованих на тих учасників системи чиї, активи, ресурси, сфери відповідальності піддаються ризику.

Інструменти для інтерпретації аналізу ризиків

- використання інструментів, які зроблять оцінку ризиків легкою для розуміння.

2.3.1. Внутрішня та зовнішня комунікація

Як і для чого результати НОР можуть бути повідомлені політикам?

В ідеалі, результати НОР мають використовуватись для збільшення рівня обізнаності ключових політиків та центрів прийняття корегуючих управлінських рішень в системи ПВК/ФТ. Це може бути досягнуто шляхом надання результатів народним депутатам, міністрам, керівникам СДФМ, керівникам правоохоронних і судових органів влади на офіційній чи неофіційній сесії (робочій нараді), та шляхом розповсюдження результатів серед сусідніх країн та регіональних асоціацій, у випадку наявності транскордонних ризиків. Вищі посадові особи в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади мають бути залучені до процесу НОР із самого початку. Оцінка ризиків також має бути розповсюджена серед тих, хто був відповідальний за надання відповідей, включно з представниками СПФМ, ВНУП, НПО та НДО, в залежності від контексту.

Краще знання профілю ризику має привести до визначення пріоритетних напрямів дій для посилення стійкості у ресурсному забезпеченні інституційного розвитку системи ПВК/ФТ, а також допоможе донести розуміння ризику до суб'єктів державної політики, нормативно-правових актів та стандартів, як на державному, так і на секторальному рівнях. Це має також допомогти у комунікаціях з міжнародними організаціями в контексті виділення фінансової та/або технічної допомоги Україні для нарощування інституційної спроможності і стійкості національної системи ПВК/ФТ.

Результати НОР мають також інформувати про стратегію країни, у тому числі, показуючи вибір політики та програм:

- визначення пріоритетів, виходячи з необхідності вирішувати ризики найбільшої ймовірності та з найбільш негативними наслідками впливу; та
- посилення секторальної стійкості до ідентифікованих у НОР загроз і вразливостей, пов'язаних із ВК/ФТ.

Кому ще має бути повідомлено про результати НОР?

Головні бізнес-лідери асоціативних структур приватного сектору мають бути повідомлені про результати НОР.

Асоціативні структури та саморегулівні організації можуть бути корисні вході подальшого просування заходів, розроблених для нівелювання загроз та вразливостей в системі ПВК/ФТ, а також для сприяння підвищенню обізнаності серед громадськості. Приватний сектор має сильні стимули для сприяння побудові інституціональної спроможності та стійкості до ризиків, а тому може бути ключовим союзником та партнером у даному контексті.

2.3.2. Стратегії інформування громадськості

Стратегія інформування громадськості

Ризики мають бути також повідомлені громадськості, орієнтуючись на тих громадян, які будучи клієнтами СПФМ, повинні розуміти необхідність посилення заходів обачності та належної перевірки клієнтів, які будуть впроваджуватися в рамках удосконалення системи ПВК/ФТ за результатами НОР.

Відповідні повідомлення мають супроводжуватися необхідними деталізованими роз'ясненнями щодо змісту та необхідності окремих регуляцій, спрямованих на посилення інституційної спроможності і стійкості системи ПВК/ФТ, а отже й на посилення надійності та зменшення репутаційних ризиків фінансових установ, клієнтами яких є громадяни.

Як має повідомлятися роль відповідальних за управління ризиком?

Дослідження та методологічні напрацювання FATF, МВФ, Світового Банку та Комісії ЄС з питань НОР показали, що найбільш ефективний шлях до управління ризиками полягає у розділенні їх на складові, які ці ризики формують (загрози, вразливості, наслідки). Це дозволяє управляти цими ризиками проактивно (шляхом запобігання) та реактивно (шляхом протидії) на належному рівні.

Дослідження показують, що не варто очікувати персоніфікованого вирішення ідентифікованих ризиків окремими особами самостійно. Такі очікування створюють перекручені стимули та можуть заохотити надмірну зарегульованість відповідного сектору відповідним регулятором. Натомість потрібен більш цілісний підхід до управління ризиками у сфері ПВК/ФТ, який зосереджує увагу як на взаємодії між різними типами ризиків, так і між стратегіями, призначеними для управління ідентифікованими ризиками.

Як частина стратегії інформування про ризик, буде корисно повідомляти хто, або яке міністерство, відповідальний за управління кожним ризиком високої ймовірності та з потенціалом значних негативних наслідків. Це допоможе забезпечити стимули для приділення належної уваги до вирішення цих ризиків, та допоможе підтримати громадську підзвітність.

2.3.3. Інструменти для інтерпретації аналізу ризиків

Які інструменти можуть бути використані для ефективного інформування про НОР?

Всі зацікавлені сторони потребують чітких, послідовних і зрозумілих повідомлень для того, щоб інтерналізувати інформацію, змінити уявлення та рухатися у напрямі вжиття відповідних пом'якшувальних заходів в контексті кожного ідентифікованого ризику в системі ПВК/ФТ та його складових.

Для розробників політики і для тих, хто відповідає за комунікації, можуть бути дуже корисними теплові матриці ризиків, за допомогою яких результати НОР візуалізуються:

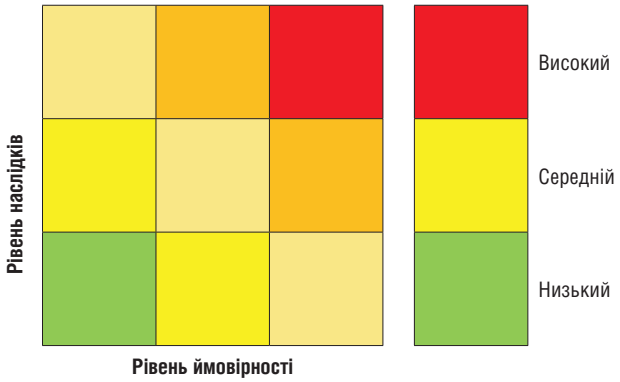

Рис. 2.3. Теплова матриця оціненого ризику

Інші корисні інструменти підвищення обізнаності включають: теоретичне навчання та практично-орієнтовані тренінги; внесення модулю обізнаності про ризики, ідентифіковані та оцінені за результатами НОР у навчальні програми післядипломної освіти і підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері ПВК/ФТ; медіа-компанії із запровадження заходів щодо посилення інституційної спроможності та підвищення стійкості системи ПВК/ФТ; комплексна статистична (адміністративна) звітність у сфері ПВК/ФТ.

2.4. Оцінка наслідків прояву ідентифікованих ризиків

При здійсненні оцінки наслідків прояву ідентифікованих ризиків рекомендовано концентуватись на наступних двох аспектах:

Оцінка впливу

- Проведення структурованої, змістовної оцінки наслідків впливу ідентифікованих ризиків;
- Періодична актуалізація НОР.

Кількісний аналіз

- Збір та розповсюдження даних про економічні, соціальні, політичні і макро- і мікро-секторальні наслідки впливу ідентифікованих ризиків;
- Збір та розповсюдження даних щодо дієвості і результативності пом'якшувальних заходів, вироблених з метою нівелювання ідентифікованих ризиків, посилення інституційної спроможності і підвищення рівня стійкості національної системи ПВК/ФТ.

Чому оцінка впливу важлива?

Структурована, добре спланована оцінка наслідків впливу ідентифікованих ризиків, може допомогти виявити сильні та слабкі сторони процесу НОР, особливо через інформацію щодо:

- природи та ступеню виявлених загроз;
- вливу ВК/ФТ-ризиків на економіку, соціальну та політичну сфери, на мікро- та макро-сектори;
- ефективності пом'якшувальних заходів, затверджених Планом дій за результатами попереднього раунду НОР.

Оцінка потенційних наслідків може також надати поштовх для початку процесу НОР, таким чином формуючи майбутні політичні та програмні рішення у країні.

Наслідки прояву ідентифікованих ризиків також надають можливість оцінити реальний рівень індивідуальної, секторальної та інституційної стійкості в системі ПВК/ФТ, вплив урядової політики та ресурсного забезпечення, а також внеску відповідних учасників системи в загальний результат її функціонування.

Як має бути проведена оцінка наслідків впливу ідентифікованих ризиків?

Дані НОР в частині оцінки наслідків впливу будуть більш повними, якщо вони включатимуть у себе деталізацію у розрізі зовнішніх ризиків (відносно національної системи ПВК/ФТ… вказані ризики Україна враховує, але вплинути на їх зменшення, без залучення учасників супранаціонального рівня, не може) та внутрішніх ризиків, а також у розрізі екстенсивних ризиків – які часто виникають, є локалізованими та мають менш важкі наслідки – а також інтенсивні (рідкісні, або ж інноваційні) ризики, обумовлені бурхливим розвитком фінтеху.

Проте, частота збору даних і формування адміністративної звітності при розробці форматів даних для проведення наступного раунду НОР, має бути предметом розумного компромісу між усіма учасниками системи ПВК/ФТ, з метою уникнення надмірної складності та недоцільно вузької періодичності при формуванні емпіричної бази для кількісного аналізу явищ і процесів, пов'язаних із оцінкою загроз, вразливостей та наслідків у сфері ПВК/ФТ.

2.5. Політичне та програмне застосування

Використання результатів НОР має бути націлене на:

- виокремлення тих ризиків, які мають бути прийнятті, попереджені, зменшені або переведені на супранаціональний рівень їх вирішення;
- визначення пріоритетних напрямів змін;
- конкретизацію необхідних управлінських рішень, спрямованих на пом'якшення наслідків прояву ідентифікованих ризиків, нівелювання факторів, якими обумовлене існування вказаних ризиків, а також на посилення інституційної спроможності і підвищення рівня стійкості національної системи ПВК/ФТ.

Як оцінка ризиків може бути використана у встановленні політик та розробці програм?

НОР допомагає:

- виявляти найбільш суттєві загрози та вразливості в системі ПВК/ФТ;
- виявляти економічні, соціальні, політичні і макро- і мікро-секторальні наслідки впливу ідентифікованих ризиків;
- зважувати відносні витрати та переваги різних стратегій для пом'якшення впливу ідентифікованих ризиків;
- пріоритезувати заходи, розроблені для пом'якшення виявлених ризиків;
- розробляти відповідні інституційні зміни та програмні рішення для імплементації стратегій – включно з впровадженням заходів для посилення інституційної спроможності і підвищення рівня стійкості національної системи ПВК/ФТ.

Як ті, хто формує політику у сфері ПВК/ФТ повинні враховувати виявлені ризики та пріоритизувати заходи для нівелювання наслідків їх прояву?

Аналіз регуляторних витрат та переваг від запровадження регуляторних новацій буде корисним інструментом у визначенні того, чи ризики мають бути прийняті, попереджені, пом'якшені або ж переведені на супранаціональний рівень. Проте, регуляторні втрати не єдиний фактор, який необхідно приймати до уваги. Політики та спеціалісти у сферах ПВК/ФТ також мають зважати на інші фактори, які оцінюються в конкретному контексті, особливо економічні, соціальні, політичні і макро- і мікро-секторальні наслідки впливу ідентифікованих ризиків. Разом усі ці фактори допоможуть визначити, чи можуть ризики, які були оцінені, бути прийняті або ж чи потребують вони невідкладної регуляторної реакції.

Як мають врегульовуватися питання, пов'язані із неприйнятними для країни ризиками?

В ідеалі, політичні та програмні рішення мають бути спрямовані на запобігання (проактивну діяльність) усім неприйнятним ризикам; проте часто це не можливо, у т.ч. через бюджетні рестрикції (обмеження). Запобігання може бути також інституційно неможливим, особливо, якщо ризик є результатом зовнішніх, глобальних шокових ситуацій, транскордонних подій, або значних фінансово-технологічних інновацій, які є руйнівними для традиційної системи стримування у сфері ПВК/ФТ.

Тому, у більшості випадків, оптимальні стратегії мають зосередитись на побудові стійкості СПФМ, СДФМ, правоохоронної та судової систем, які знаходяться у зоні ризику, шляхом координації політичної та програмної роботи, що буде включати:

- розширення можливостей для тих, хто знаходиться у зоні ризику
- пом'якшення загроз та вразливостей, та
- де це можливо, через стратегії передачі (переведення) ризику на супранаціональний рівень вирішення і врегулювання.

РОЗДІЛ III.
ЕТАПОЛОГІЯ НОР В УКРАЇНІ

Беручи до уваги загальну інформацію про НОР, проаналізовану у розділі 1 даної Методики, зважаючи на глибину ринку фінансових послуг, специфіку його розвитку та рівень корупції в Україні, доцільним є поєднання статистичної (кількісної) та якісної методики, з акцентом на якісних даних, заснованих на судженнях експертів у різних сферах ПВК/ФТ.

Використання кожного виду даних має свої переваги і недоліки, а переваги одного можна використати для компенсації недоліків іншого. Перевага кількісних даних полягає у їхній безпристрасності, узгодженості та відносній простоті вимірювання та порівняння, але самої лише статистики часто недостатньо для аналізу вкрай складних компонентів режиму ПВК/ФТ, а через зазвичай низький рівень наявних даних з ПВК/ФТ, на кількісну статистику важко покладатись як на єдине джерело інформації для аналізу. Перевага якісних даних полягає у тому, що вони спираються на судження експертів у сфері ПВК/ФТ, які знайомі з системою, її складністю та вадами. Але недоліком якісних даних може бути те, що вони покладаються на суб'єктивні упередження.

Тому саме поєднання якісних і кількісних даних, може дати найкращі результати оцінки.

НОР в Україні пропонується здійснювати у такі етапи: попередній етап, виявлення (ідентифікація) ризиків, аналіз, оцінка ризиків та управління ними.

I. Попередній етап

Попередній етап (практикується МВФ та був реалізований при першій НОР в Україні) передбачає визначення конкретних учасників НОР, призначення відповідальних контактних осіб у кожному органі-учаснику, отримання ключових документів від учасників НОР, за необхідності розсилка та заповнення анкет та їх подальший аналіз. Анкети, як правило, потрібні для структурування даних, наявних у певному учаснику НОР. У будь-якому разі, органам влади не доведеться готувати чи розробляти нові дані. Натомість, їм потрібно лише вказати, які дані у них вже є.

Від контактної особи у кожному органі-учаснику НОР вимагається готовність та здатність підтримувати зв'язок з Держфінмоніторингом та іншими державними відомствами та власниками даних. Діяльність контактної особи передбачає одержання та надання даних через інструменти збору даних.

Вагому роль у координації дій учасників-НОР має зіграти Рада з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», що створена постановою КМУ від 08.09.2016 р. № 613. Рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом КМУ. Склад Ради: Держфінмоніторинг; Адміністрація Президента України; Секретаріат Кабінету Міністрів України; Міністерство фінансів України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство закордонних справ України; Міністерство юстиції України; Міністерство інфраструктури України; Міністерство внутрішніх справ України; Державна аудиторська служба України; Державна фіскальна служба України; Антимонопольний комітет України; Державне казначейство України; Державна прикордонна служба України; Державна регуляторна служба України; Служба зовнішньої розвідки; Генеральна прокуратури України; Служба безпеки України; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; Національне антикорупційного бюро України; Секретаріат Ради національної

безпеки і оборони України; Національний банк України; Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ; Ліга страхових організацій України; Асоціація українських банків; Асоціації «Незалежна асоціація банків України».

II. Етап виявлення (ідентифікації) ризиків

На етапі виявлення (ідентифікації) ризиків необхідно визначити загрози та вразливості системи ПВК/ФТ.

Процес ідентифікації ризиків починається зі складання початкового списку можливих ризиків або факторів ризику, які виводяться з відомих або вірогідних загроз або вразливостей, обумовлених основними використовуваними інструментами, засобами та механізмами здійснення платежів, а також списку основних секторів, використовуваних для вказаних цілей, основних причин, з яких не здійснюються розслідування справ з ВК, арешти, затримання осіб, які займаються ВК, не конфіскуються їх активи, майно.

Джерелами інформації для визначення загроз та вразливостей можуть виступати, зокрема, матеріали міжнародних організацій (в т.ч. Звіт про останню взаємну оцінку України з боку MONEYVAL), типології, звіти правоохоронних та судових органів, інформаційно-аналітичні матеріали і адміністративні дані СДФМ, інших органів державної влади, задіяних у сфері ПВК/ФТ, а також наукових організацій та об'єднань суб'єктів первинного фінансового моніторингу, співбесіди (опитування) з посадовими особами ПО, СДФМ, саморегулівних організацій, приватного сектору.

Виявлення (ідентифікацію) **загроз** рекомендується здійснювати за наступною структурою (за наявності відповідних даних):

1. Оцінка масштабів та характеру суспільно-небезпечних діянь, що передують ВК:
   - визначення ключових видів суспільно-небезпечних діянь, що передують ВК;
   - встановлення кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із суспільно-небезпечними діяннями;
   - визначення регіонального розподілу кримінальних проваджень, пов'язаних із суспільно-небезпечними діяннями;
   - характер та масштаби терористичної діяльності та терористичних угруповань усередині країни;
   - характер та масштаби терористичної діяльності та терористичних угруповань в сусідніх країнах, регіонах та суб-регіонах.
2. Оцінка обсягу доходів, одержаних злочинним шляхом:
   - встановлення обсягу доходів, що є об'єктом кримінальних проваджень, пов'язаних із суспільно-небезпечними діяннями;
   - форма доходу (кошти чи майно чи право володіння ними), що одержується внаслідок вчинення суспільно-небезпечного діяння;
   - визначення обсягу доходів, одержаних від суспільно-небезпечних діянь;
   - тривалість існування злочинного доходу;
   - місцезнаходження злочинного доходу;
   - власник злочинного доходу;
   - джерела походження злочинного доходу.
3. Виявлення інструментів, методів та способів, спрямованих на приховання чи маскування незаконного походження доходів (типології):
   - встановлення інструментів ВК – типу активу, що використовується для ВК;

- встановлення методів ВК – дія щодо активу, що використовується для ВК;
- встановлення способів ВК – дія щодо маскування джерела походження доходів.
- встановлення характеристик особи, що здійснює ВК;
- встановлення місць розміщення легалізованих доходів;
- з'ясування часу ВК та його тривалості.

4. Встановлення фактичного обсягу легалізованих коштів:
   - визначення обсягу легалізованих доходів;
   - встановлення кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із ВК;
   - встановлення обсягів найбільш популярних форм легалізованих доходів;
   - встановлення місцезнаходження відмитих доходів;
   - встановлення власників відмитих доходів.

За результатами вивчення інформації складається перелік зовнішніх та внутрішніх загроз, а також доцільно розглянути можливість складання переліку інтенсивних (випадкових, значних, одноразових) та екстенсивних (багатократних) загроз.

Зовнішні загрози формуються за межами системи ПВК/ФТ та протистояння їм неможливе лише за рахунок зусиль учасників національної системи фінансового моніторингу.

Зовнішні загрози можуть охоплювати будь-які події на фінансовому ринку або в економіці та пов'язані, зокрема з:

- появою нових фінансових продуктів та/або послуг;
- появою нових фінансових установ та/або посередників;
- активізацією діяльності організованих злочинних груп;
- вчинення предикатних або інших злочинів;
- здійснення незаконних видів діяльності;
- підвищенням рівня економічної злочинності.

Внутрішні загрози формуються в межах системи ПВК/ФТ та для протистояння їм використовуються власні зусилля учасників системи фінансового моніторингу.

Внутрішні загрози можуть охоплювати події, що пов'язані із функціонуванням системи ПВК/ФТ, зокрема:

- відсутність наміру удосконалювати нормативно-правову базу або ж суттєва часова асиметрія у запровадженні оновлених міжнародних стандартів у сфері ПВК/ФТ;
- недостатнє регулювання і нагляд за суб'єктами первинного фінансового моніторингу;
- відсутність або неактуальність програм, спрямованих на підвищення рівня знань усіх учасників системи ПВК/ФТ.

За результатами вивчення встановлених загроз визначаються **вразливості** системи ПВК/ФТ.

1. Встановлення вразливих місць фінансового сектору:
   - встановлення вразливих місць фінансових активів для ВК;
   - встановлення адекватності процедур ідентифікації клієнтів;
   - встановлення ефективності процедур виявлення підозрілих фінансових операцій;
   - встановлення повноцінності системи інформування ПФР та правоохоронних органів про підозрілі операції;
2. Встановлення уразливих місць нефінансового сектору:
   - встановлення вразливих місць ВНУП для ВК;

- встановлення адекватності процедур ідентифікації клієнтів серед ВНУП;
- встановлення ефективності процедур виявлення підозрілих фінансових операцій представниками ВНУП;
- встановлення повноцінності системи інформування представниками ВНУП ПФР та правоохоронних органів про підозрілі операції;

3. Встановлення проблемних ланок у сфері нагляду за СПФМ:
   - встановлення ефективності системи санкцій за порушення вимог законодавства з питань ПВК/ФТ;
   - запобігання встановлення злочинцями та/або злочинними організаціями контролю над СПФМ;
   - ідентифікація та верифікація СПФМ даних про кінцевого бенефіціарного власника (контролера), його ділової репутації, джерела походження статків і коштів, якими сформований статутний капітал, тощо.
4. Встановлення проблемних ланок процесу фінансових розслідувань:
   - встановлення можливості одержання інформації від фінансових установ та ВНУП;
   - оцінка своєчасності отримання інформації від фінансових установ та ВНУП.
5. Встановлення проблемних ланок процесу кримінального провадження та судочинства:
   - встановлення можливості одержання доказів для проведення кримінального провадження;
   - оцінка швидкості процесу кримінального провадження;
   - визначення кількості кримінальних проваджень та судових рішень.

Згідно з Методологією FATF особливу увагу слід приділяти оцінці ризиків використання юридичних осіб та неприбуткових організацій для ВК/ФТ.

Оцінка ризику використання різних видів юридичних осіб (організаційно-правових форм господарювання) – клієнтів СПФМ у проведенні через них операцій із ВК та ФТ здійснюється СДФМ шляхом проведення опитування піднаглядних СПФМ. При опитуванні піднаглядних СПФМ слід звернути особливу увагу на вивчення наступних питань:

- які організаційно-правові форми господарювання (види юридичних осіб) займають найбільшу частку серед клієнтів СПФМ;
- в яких організаційно-правових формах господарювання (видів юридичних осіб), що є клієнтами, бенефіціарними власниками є високоризикові особи (публічні діячі, викокоризикові країни);
- яким організаційно-правовим формам господарювання (видам юридичних осіб), що є клієнтами, СПФМ встановлено високий ризик;
- фінансові операції яких організаційно-правових форм господарювання (видів юридичних осіб), що є клієнтами, викликали підозру СПФМ, та інформація про яких була направлена ПФР;
- яким організаційно-правовим формам господарювання (видам юридичних осіб) СПФМ було відмовлено від встановлення ділових відносин/проведення фінансової операції;
- інші питання, які можуть вплинути на оцінку ризику використання юридичних осіб з метою ВК/ФТ.

Оцінка ризику використання неприбуткових організацій для ВК/ФТ, здійснюється ПФР спільно з ПО (Державна фіскальна служба України, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України).

В ході оцінки ризику використання неприбуткового сектору для ВК/ФТ використовується огляд неприбуткового сектору, який періодично проводиться ПФР та особлива увага приділяється аналізу таких питань:

- структура неприбуткового сектору;
- кількість отриманих ПФР від СПФМ ППО (в розрізі ознак), учасниками яких є неприбуткові організації;
- конкретизація ознак ППО за участю неприбуткових організацій;
- відмови СПФМ у проведенні фінансових операцій за участю неприбуткових організацій;
- передача ПФР узагальнених матеріалів, щодо фінансових операцій за участю неприбуткових організацій до ПО;
- тощо.

Етап виявлення (ідентифікації) повинен бути динамічним, щоб забезпечити можливість розгляду на будь-якому етапі процесу оцінки нових або раніше невстановлених ризиків та їхніх факторів.

III. Аналіз ризиків

Аналіз є основним етапом процесу НОР. Він включає визначення характеру, джерел, ймовірності та наслідків встановлених загроз та вразливостей.

Метою даного етапу є досягнення цілісного розуміння кожного ризику, яке складається із поєднання загрози, вразливості та наслідків, з тим, щоб надалі можна було присвоїти їм певні відносні значення.

Під час аналізу ризиків враховуються відповідні характер та джерела ризиків, що стосуються загальної ситуації та умов в країні, в найширшому розумінні, які впливають на розвиток ризиків. Такі чинники включають політичні, економічні, географічні та соціальні аспекти і особливості, а також інші фактори, що формують структуру і конкретні обставини для існуванню ризиків.

Аналіз ймовірності полягає у визначені вірогідності практичної реалізації можливого ризику, без урахування наявних заходів, що вживаються на даний момент для попередження або зниження такого ризику.

Ймовірність має бути визначена та віднесена до однієї із наступних категорій:

- **низька** (шансів для реалізації ризику практично не існує, але й не можна стверджувати, що їх взагалі немає);
- **середня** (вірогідність реалізації ризику за даних обставин існує, але частота реалізації такого ризику є невисокою);
- **висока** (вірогідність реалізації ризику за даних обставин та частота реалізації такого ризику є високими).

Аналіз наслідків передбачає повне розуміння наслідків, що пов’язані з вищеописаною діяльністю, що допоможе у прийнятті висновків відносно важливості кожного ідентифікованого ризику. Наслідки такої незаконної фінансової діяльності часто розглядаються на національному чи міжнародному рівні, але вони також мають вплив на регіональному і місцевому рівнях і на рівні окремих громадян.

Як вплив, так і шкода (що є складовими частинами наслідків) можуть бути, у свою

чергу, поділені на види, такі як фізичні, соціальні, екологічні, економічні та структурні. З національної точки зору, одним з основних наслідків ВК і ФТ є негативний вплив, який вони чинять на прозорість, ефективне управління та підзвітність державних та приватних установ.

Аналіз наслідків полягає у визначенні серйозності шкоди або потенційних втрат, що можуть мати місце у випадку практичної реалізації можливого ризику.

Наслідки мають бути віднесені до однієї із наступних категорій: **низькі; середні; високі**.

Класифікація ризиків також передбачає їх вирізнення за впливом на економіку, фінансову систему та суспільство, тобто визначення прямих та непрямих наслідків (деталізований розгляд яких окреслений у Розділі 1 даної Методики).

IV. Оцінка ризиків та управління ними

Етап оцінки полягає у визначенні (на підставі результатів попередніх етапів НОР) відносно кожної конкретної загрози наступних характеристик:

- загальний рівень ризику;
- рівень ефективності заходів, що вживаються на даний момент для попередження або зниження такого ризику;
- чистий рівень ризику.

Загальний рівень ризику розраховується за наступною формулою: «**загальний рівень ризику = рівень наслідків реалізації ризикової події * рівень ймовірності настання ризикової події**» та має вигляд наступної теплової таблиці/матриці:

Ймовірність	Висока ймовірність = 3	3	6	9
	Середня ймовірність = 2	2	4	6
	Низька ймовірність = 1	1	2	3
		Низькі - 1	Середні -2	Високі -3
		Наслідки		

Рис. 3.1. Матриця загального рівня ризику

Відповідно загальний рівень ризику може мати наступні рівні:

Загальний рівень ризику	
1	**Низький** (ризик скоріш за все не буде мати місце, а у випадку настання буде мати низькі наслідки) (1-3 бали)
2	**Середній** (ризик можливо буде мати місце та середні наслідки) (4-6 балів)
3	**Високий** (ризик буде має місце та високі наслідки) (7-9 балів)

Рис. 3.2. Шкала загального рівня ризику

Після визначення загального рівня ризику визначаються та оцінюються наявні заходи, що вживаються на даний момент в Україні для попередження або зниження такого ризику з точки зору їх ефективності, та визначається вразливість до цього ризику і відповідно **чистий рівень ризику**.

Ефективність заходів, що вживаються на даний момент для попередження або

зниження має бути визначена та віднесена до однієї із наступних категорій:

- **ефективні заходи** – заходи розроблені в необхідному обсязі, задокументовані та їх застосування регулярно перевіряється; випадків незастосування або неналежного застосування заходів не виявлено; мають місце регулярні та детальні тренінги. **Зменшення ризику на понад 75%**;
- **заходи, що вдосконалюються**, – заходи розроблені, але не всі; частина заходів задокументована; застосування заходів перевіряється, але нерегулярно. Тренінги мають місце, але вони нерегулярні. **Зменшення ризику від 75% до 50%** зважаючи на посилення негативного впливу вищенаведених описових характеристик, пов'язаних із розробкою регуляторних заходів;
- **ненадійні заходи** – більшість заходів не розроблена та не задокументована; факти документування заходів відсутні та поодинокі; застосування заходів не перевіряється або майже не перевіряється; відсутність розроблених заходів; відсутність тренінгів. **Рівень ризику не зменшується,** зважаючи на посилення негативного впливу вищенаведених описових характеристик, пов'язаних із розробкою регуляторних заходів.

За результатами оцінки ефективності заходів, що вживаються на даний момент в Україні для попередження або зниження ризику, кожній категорії заходів присвоюється бал:

Ефективність заходів	
1	Ефективні заходи
2	Заходи, що вдосконалюються
3	Ненадійні заходи

Чистий рівень ризику враховується за наступною формулою: «чистий рівень ризику = загальний рівень ризику * ефективність наявних заходів»та має вигляд наступної таблиці/матриці:

		Чистий рівень ризику		
Загальний рівень ризику	Високий = 3	3	6	9
	Середній = 2	2	4	6
	Низький = 1	1	2	3
		Ефективні = 1	Вдосконалюються = 2	Ненадійні = 3
		Ефективність наявних заходів		

Рис. 3.3. Матриця чистого рівня ризику

Відповідно чистий рівень ризику може мати наступні рівні:

Чистий рівень ризику	
7-9	Високий
4-6	Середній
1-3	Низький

Отримані результати зводяться у вигляді наступної таблиці/матриці:

Табл. 3.1. Оформлення результатів НОР

№ з/п	Загроза	Вразливість	Рівень ймовірності настання ризику	Коментар щодо рівня ймовірності настання ризику	Рівень наслідків прояву ризику	Коментар щодо рівня наслідків прояву ризику	Загальний рівень ризику	Рівень ефективності пом'якшувальних заходів	Коментар щодо ефективності пом'якшувальних заходів	Рівень чистого ризику
Ідентифікований ризик										

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Реалізація НОР повинна здійснюватись за рахунок коштів, що виділені для відповідних її учасників Законом про державний бюджет на відповідний рік, та інших джерел, передбачених законодавством.

Обсяг фінансування, склад матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації НОР, визначається напередодні року її проведення з урахуванням можливостей державного бюджету та залучення міжнародної технічної допомоги.

Складнощі, які все ще необхідно вирішити

Збір та аналіз інформації є фундаментальною основою для оцінювання ризиків, а також для розробки та вимірювання відповідних дій з посилення інституційної спроможності та підвищення стійкості системи ПВК/ФТ. Дуже часто інформація та аналіз фрагментуються між різними формами систем даних (системи контролю та раннього попередження, оцінки, аналізу наслідків впливу та аналізу ефективності витрат), які проводяться за різним масштабом, в різні часові рамки, залучаючи безліч некоординованих сторін. Окрім того, надзвичайно рідко проводиться загальний аналіз того, як загрози та вразливості секторального рівня впливають на формування кумулятивних національних ризиків у сфері ПВК/ФТ.

Таким чином, проблема полягає у тому, як сконструювати загальну систему аналізу, яка базуючись на підході, що орієнтується на абсорбцію максимально можливого і доцільного набору даних, об'єднає та наповнить змістом три ключові виміри збору

даних та їх аналізу для проведення значущої НОР і для впровадження дієвого та результативного ризик-орієнтованого підходу у національній системі ПВК/ФТ:

- злиття різних форм даних та аналізу: поєднання нагляду, раннього попередження, оцінки та аналізу наслідків негативного впливу ідентифікованих ризиків;
- поєднання різних тематик: з'єднання аналізу ризиків у сфері ПВК/ФТ;
- використання даних та аналізів з різними параметрами: інформація, яка може варіюватися за:
  - масштабом (від самозайнятих осіб до глобального рівня);
  - часовими рамками (від щоденних інформувань про підозрілі фінансові операції, що надходять від СПФМ до дослідження глобальних трендів розвитку економіки, фінансових ринків, інститутів та інституцій регулювання і нагляду;
  - координацією і зведенням аналітичної інформації від значної кількості зацікавлених сторін, суб'єктів з тематичними, секторальними та глобальними мандатами та методиками щодо збору відповідних даних.

РОЗДІЛ IV. СЕКТОРАЛЬНА ОЦІНКА РИЗИКІВ ВК/ФТ

4.1. Загальні аспекти секторального оцінювання ризиків

Сфера застосування

В цілях НОР, сектори визначено з урахуванням положень Закону. Зокрема, за основу взяте визначення поняття «фінансовий моніторинг», наведене у п. 48 ч. 1 ст. 1 Закону, згідно з яким, заходи у сфері ПВК/ФТ здійснюються як на рівні СДФМ, так і на рівні СПФМ. Разом з тим, враховані положення ч. 2 ст. 5 Закону, якими визначено вичерпний перелік СПФМ, а також положення ст. 14 Закону, якими врегульовані питання державного регулювання і нагляду у сфері ПВК/ФТ шляхом закріплення за кожним СДФМ відповідної категорії піднаглядних СПФМ, а також встановлений обов'язок для кожного СДФМ здійснювати регулювання і нагляд з урахуванням оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ з метою визначення відповідності заходів, що здійснюються СПФМ для зменшення існуючих ризиків у їхній професійній діяльності (п. 3 ч. 2 ст. 14 Закону).

Окремим блоком секторальної оцінки ризиків є аналіз показників комплексної адміністративної звітності у розрізі всіх державних органів – учасників національної системи ПВК/ФТ, у т.ч. правоохоронних органів та судової системи.

Модель секторального оцінювання ризиків

Міжнародні стандарти ризик-менеджменту, зокрема керівництва FATF, визначають ризик як функцію ймовірності виникнення негативних подій. Ймовірність виникнення вказаних подій є функцією співіснування загрози і вразливості до цієї загрози. Іншими словами, ризикові події настають тоді, коли загроза використовує вразливість і породжує негативні наслідки:

$$\boldsymbol{R} = \boldsymbol{f}[(\boldsymbol{T}), (\boldsymbol{V})] \times \boldsymbol{C}$$, де

R – функція ризику; T – фактор (змінна), пов'язаний із ідентифікованою загрозою; V – фактор (змінна), пов'язаний із ідентифікованою вразливістю; C – фактор, пов'язаний із негативними наслідками, зумовленими співіснуванням загроз і вразливостей.

Запропонована модель секторального оцінювання ризиків, використовує керівництв FATF щодо методології оцінки ризиків та спирається на численні міжнародні рекомендації щодо оцінки ризиків у різних секторах, які представлені широким спектром СПФМ.

Разом з тим, методика оцінювання ризику ВК і ризику ФТ у відповідному секторі відрізняється, насамперед специфікою загроз, вразливостей і наслідків, які доцільно проаналізувати і оцінити кожному СДФМ щодо піднаглядного йому сектору СПФМ. Вказане розрізнення зроблено для того, щоб уникнути змішування у загальному рівні ризику двох різних середовищ формування ризику.

Збір інформації

Джерела інформації для оцінювання секторальних ризиків ВК і ФТ включають шаблони даних, які розроблені для узагальнення стану і динаміки кількісних оціночних критеріїв у розрізі функціоналу СДФМ (**додаток 3**), правоохоронних органів (**додаток 4**) і судової системи (**додаток 5**) у сфері ПВК/ФТ.

Підтвердження інформації

Для додаткових консультацій і обговорення питань, повязаних із забезпеченням оцінки достовірності висновків щодо ідентифікованих загроз, вразливостей та їхніх наслідків у вищевказаному секторальному розрізі (СДФМ, ПО і судова система), Держфінмоніторингом, як координатором проведення НОР, ініційовано і винесено на розгляд 4-го засідання Ради з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (Рада) питання про створення робочої групи з проведення секторальної оцінки ризиків в системі ПВК/ФТ (Робоча група). Положення про Робочу групу затверджене Рішенням 4-го засідання Ради від 16.02.2018 р.

Основними завданнями Робочої групи є:

- аналіз інформації щодо результатів діяльності суб'єктів фінансового моніторингу, державних органів, що беруть участь у роботі системи ПВК/ФТ;
- вирішення проблемних питань, які виникають під час визначення (виявлення) ризиків (загроз) ВК/ФТ, проведення аналізу, оцінки та розроблення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків;
- розгляд пропозицій щодо удосконалення методики проведення НОР;
- дослідження впливу ВК/ФТ на суспільство, суспільні відносини та фінансову систему з метою визначення відповідних заходів запобігання та протидії актуальним загрозам;
- обговорення питань щодо формування комплексної адміністративної звітності у сфері ПВК/ФТ.

Склад Робочої групи: Державна служба фінансового моніторингу України; Міністерство фінансів України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство юстиції України; Міністерство інфраструктури України; Національний банк України; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; Міністерство внутрішніх справ України; Державна фіскальна служба України; Генеральна прокуратура України; Фонд державного майна України; Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів; Національна поліція України; Національне антикорупційне бюро України.

Структура

Звіт про НОР, має враховувати результати оцінки секторальних ризиків, та з урахуванням цього його доцільно представити у наступних компонентах:

1. Загальний огляд внутрішніх загроз;
2. Загальний огляд зовнішніх загроз;
3. Огляд національних секторів у сфері ПВК/ФТ, представлених відповідними категоріями СПФМ. Вказаний огляд здійснюють СДФМ відносно тих СПФМ, діяльність яких вони регулюють і здійснюють нагляд. При формуванні даного огляду, СДФМ наполегливо рекомендується використовувати розроблений і узгоджений шаблон адміністративної звітності, наведений у **додатку 3** (для кількісної оцінки сектору), а також **якісно-скорингову методику** оцінювання

секторальних ризиків ВК та ФТ, описану **у пунктах 4.2 і 4.3 Розділу 4** даної Методики відповідно. Підсумкові скорингові бали, якими оцінюється ризики приватного сектору, мають бути розділені за трьома компонентами: загроза, вразливість та наслідки – окремо щодо ВК і ФТ.

4. Огляд загального внеску правоохоронних органів у результативність та дієвість функціонування національної системи ПВК/ФТ. При формуванні даного огляду, правоохоронним органам наполегливо рекомендується використовувати розроблений і узгоджений шаблон адміністративної звітності, наведений у **додатку 4**.
5. Огляд загального внеску судової системи у результативність та дієвість функціонування національної системи ПВК/ФТ. При формуванні даного огляду, рекомендується використовувати розроблений і узгоджений шаблон адміністративної звітності, наведений у **додатку 5**.
6. Огляд сектору правових форм та утворень (різних організаційно-правових форм юридичних осіб, які здійснюють діяльність на території України).

4.2. Якісно-скорингова методика оцінювання секторальних ризиків ВК

Методика оцінювання секторальних ризиків ВК охоплює 21 фактор ризику у трьох категоріях: природа загрози від злочинності, вразливості та наслідки. Кожний фактор ризику має бути проаналізований та оцінений за шкалою від 1 до 9. Кожному фактору ризику має бути присвоєний відповідний рейтинг – низький, середній чи високий (як показано в таблицях нижче). Вказаний аналіз та оцінка має базуватись на результатах професійного аналізу та судження відповідних СДФМ щодо піднаглядних їм і регульованих ними секторів СПФМ.

Пропонується до розгляду п'ять факторів ризику, які доцільно враховувати при оцінці загроз від злочинності. Середній рейтинг цих п'яти факторів формує загальну оцінку для модуля «Загрози».

Для оцінки загальної вразливості сектора до ВК, пропонується до розгляду та оцінки 12 факторів. Відповідні фактори згруповані у п'ять підсекцій: запобіжні заходи; регулювання; національна взаємодія та координація; зв'язки з високоризикованими країнами; а також прозорість та підзвітність щодо руху коштів. Середній показник цих 12 факторів формує загальну оцінку для модуля «Вразливості».

Чотири факторів пропонується до розгляду при оцінці наслідків діяльності з ВК для оцінки відповідного сектору. Середній показник цих 4 факторів формує загальну оцінку для модуля «Наслідки».0

Загрози

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Використовуються нескладні методи ВК	Використовуються відносно складні методи ВК	Використовуються дуже складні методи ВК
від 1 до 9	Існує тільки загроза внутрішньої (національної) злочинності	Здебільшого представлена внутрішня загроза злочинності із деяким залученням спільників-нерезидентів	Існує внутрішня загроза злочинності з істотним залученням спільників-нерезидентів
від 1 до 9	Відсутність або мінімальна націленість серйозних організованих злочинних груп на сектор (наявність підозри або вже доведений факт)	Існує певна націленість серйозних організованих злочинних груп на сектор (наявність підозри або вже доведений факт)	Суттєва та систематична націленість серйозних організованих злочинних груп на сектор (наявність підозри або вже доведений факт)
від 1 до 9	Випадки ВК у секторі відсутні або поодинокі	Помірна кількість випадків ВК у секторі	Істотна кількість випадків ВК у секторі

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Мінімальний вплив предикатних злочинів, пов'язаних з ВК	Середній вплив предикатних злочинів, пов'язаних з ВК	Істотний вплив предикатних злочинів, пов'язаних з ВК

СЕРЕДНЯ ОЦІНКА	від 1 до 9

Вразливості

Запобіжні заходи

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Більшість СПФМ має добре розуміння своїх ризиків ВК й актуальні програми з їх пом'якшення	Деякі СПФМ мають добре розуміння своїх ризиків ВК й актуальні програми з їх пом'якшення	Незначна кількість СПФМ має добре розуміння своїх ризиків ВК й актуальні програми з їх пом'якшення
від 1 до 9	Більшість СПФМ проводить надійну та належну перевірку непідкупності/чесності персоналу.	Деякі СПФМ проводять надійну та належну перевірку непідкупності/чесності персоналу.	Незначна кількість СПФМ проводить надійну та належну перевірку непідкупності/чесності персоналу.
від 1 до 9	Більшість СПФМ сектору має системи та процедури для підтвердження легітимності своїх клієнтів, їхніх КБВ, близьких та пов'язаних з ними осіб.	Деякі СПФМ сектору має системи та процедури для підтвердження легітимності своїх клієнтів, їхніх КБВ, близьких та пов'язаних з ними осіб.	Незначна кількість СПФМ сектору має системи та процедури для підтвердження легітимності своїх клієнтів, їхніх КБВ, близьких та пов'язаних з ними осіб.

Регулювання

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	СПФМ сектору діють у рамках сильної та відповідної до актуальних міжнародних стандартів з питань протидії ВК нормативно-правової бази; існує високий рівень ризик-орієнтованого регулювання і нагляду	СПФМ сектору діють у рамках посередньої та частково відповідної до актуальних міжнародних стандартів з питань протидії ВК нормативно-правової бази; існує високий рівень ризик-орієнтованого регулювання і нагляду	СПФМ сектору діють у рамках слабкої та невідповідної до актуальних міжнародних стандартів з питань протидії ВК нормативно-правової бази; існує високий рівень ризик-орієнтованого регулювання і нагляду
від 1 до 9	СДФМ широко охоплює перевірками піднаглядних СПФМ і активно приймає участь у зменшенні ризику ВК у секторі	СДФМ має часткове охоплення перевірками піднаглядних СПФМ та періодично приймає участь у зменшенні ризику ВК у секторі.	СДФМ має обмежене охоплення перевірками піднаглядних СПФМ і недолучається до зменшення ризику ВК у секторі.
від 1 до 9	Важко заснувати фіктивного СПФМ	Є певні складнощі у заснуванні фіктивного СПФМ	Можна заснувати фіктивного СПФМ.

Національна взаємодія та координація

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Національна співпраця та координація поміж СДФМ-регулятором, Держфінмоніторингом та правоохоронними органами в контексті запобігання та протидії ВК здебільшого ефективна з невеликою кількістю необхідних покращень	Національна співпраця та координація поміж СДФМ-регулятором, Держфінмоніторингом та правоохоронними органами в контексті запобігання та протидії ВК помірно ефективна, але мають бути зроблені певні покращення	Національна співпраця та координація поміж СДФМ-регулятором, Держфінмоніторингом та правоохоронними органами в контексті запобігання та протидії ВК непослідовна і не зажди ефективна

Зв'язок з високоризикованими країнами

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Обмежена кількість СПФМ проводить свою діяльність з партнерами із країн високого ризику ВК	Помірна кількість СПФМ проводить свою діяльність з партнерами із країн високого ризику ВК	Значна кількість СПФМ проводить свою діяльність з партнерами із країн високого ризику ВК
від 1 до 9	СПФМ проводять фінансові операції в незначних абсолютних і відносних обсягах з контрагентами країн високого ризику ВК[41]	СПФМ проводять фінансові операції в середніх абсолютних і відносних обсягах з контрагентами країн високого ризику ВК	СПФМ проводять фінансові операції у значних абсолютних і відносних обсягах з контрагентами країн високого ризику ВК

Прозорість та підзвітність щодо руху коштів

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Більшість СПФМ сектору мають сильні внутрішні практики з прозорості КБВ та підзвітності щодо ідентифікації джерела коштів і статків клієнтів.	Половина СПФМ сектору мають сильні внутрішні практики з прозорості КБВ та підзвітності щодо ідентифікації джерела коштів і статків клієнтів.	Незначна кількість СПФМ сектору мають сильні внутрішні практики з прозорості КБВ та підзвітності щодо ідентифікації джерела коштів і статків клієнтів.
від 1 до 9	Високоризикові фінансові операції проводяться рідко	Високоризикові фінансові операції проводяться не систематично	Високоризикові фінансові операції проводяться систематично
від 1 до 9	Більшість СПФМ мають сильні внутрішні практики щодо ідентифікації національних публічних діячів, близьких та повязаних з ними осіб	Середня кількість СПФМ мають сильні внутрішні практики щодо ідентифікації національних публічних діячів, близьких та повязаних з ними осіб	Незначна кількість СПФМ мають сильні внутрішні практики щодо ідентифікації національних публічних діячів, близьких та повязаних з ними осіб

СЕРЕДНЯ ОЦІНКА	від 1 до 9

41 An up-to-date overview of the ratings on both effectiveness and technical compliance for all countries assessed against the 2012 FATF Recommendations and using the 2013 Assessment Methodology. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate)

Наслідки

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Злочинне використання має мінімальний вплив на репутацію, фінансові показники та діяльність СПФМ сектору	Злочинне використання має помірний вплив на репутацію, фінансові показники та діяльність СПФМ сектору	Злочинне використання має істотний вплив на репутацію, фінансові показники та діяльність СПФМ сектору
від 1 до 9	Злочинне використання має мінімальний вплив на потенційних бенефіціарів та/або осіб, пов'язаних з СПФМ сектору	Злочинне використання має помірний вплив на потенційних бенефіціарів та/або осіб, пов'язаних з СПФМ сектору	Злочинне використання має істотний вплив на потенційних бенефіціарів та/або осіб, пов'язаних з СПФМ сектору
від 1 до 9	Злочинне використання СПФМ сектору має мінімальний вплив на українську економіку, політику та суспільство	Злочинне використання СПФМ сектору має помірний вплив на українську економіку, політику та суспільство	Злочинне використання СПФМ сектору має істотний вплив на українську економіку, політику та суспільство
від 1 до 9	Злочинне використання СПФМ сектору не впливає на національну та/або міжнародну безпеку	Злочинне використання СПФМ сектору має потенціал помірного впливу на національну та/або міжнародну безпеку	Злочинне використання СПФМ сектору має потенціал істотного впливу на національну та/або міжнародну безпеку

СЕРЕДНЯ ОЦІНКА	від 1 до 9

При визначенні рівня секторального ризику ВК, оцінка СДФМ не повинна обмежуватися факторами, окресленими у вищенаведеній таблиці. Таблиця є базовим (мінімальним) шаблоном-орієнтиром для організації необхідної інформації для здійснення якісно-скорингового оцінювання.

Серед іншого СДФМ повинен більш детально розкрити наступні характеристики сектору:

- повноту та ефективність правового регулювання сектору з питань ВК;
- загальний огляд криміногенної ситуації в секторі в контексті ВК;
- стан виконання піднаглядними СПФМ вимог законодавства у сфері запобігання та протидії ВК;
- ефективність здійснення регулювання і нагляду за СПФМ з питань ВК;
- типові схеми ВК з використанням СПФМ сектору;
- будь-яку іншу інформацію, яка була б корисною для розуміння ризиків сектору.

Отримані СДФМ-ми результати якісно-скорингової оцінки сектору мають бути логічно обгрунтованими за допомогою шаблону, окресленого у Табл. 3.1.

Окремим питанням секторальної оцінки ризиків (за рекомендаціями експертів Комітету Ради Європи MONEYVAL, які зафіксовані у Звіті за результатами 5-го раунду оцінки України) має стати **оцінка ризику використання різних видів юридичних осіб (організаційно-правових форм господарювання) – клієнтів СПФМ у проведенні через них операцій із ВК.**

З огляду на зазначене, СДФМ доцільно провести відповідне національне опитування серед піднаглядних СПФМ відповідного сектору. При цьому, опитувальник повинен охоплювати всі організаційно-правові форми господарювання, затверджені наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.05.2004 р. № 97 (із змінами і доповненнями)[42].

42 Класифікація організаційно-правових форм господарювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/nac_kls/op_dk002_2016.htm

4.3. Якісно-скорингова методика оцінювання секторальних ризиків ФТ

При проведенні оцінювання ризику ФТ слід враховувати широковизнані основні методи ФТ:

- збір коштів;
- переміщення коштів;
- використання коштів.

Процес ідентифікації, оцінки та розуміння ризику кожного з цих методів здійснюється з урахуванням результатів попередніх випадків проявів тероризму, здійснених особами або організаціями, що знаходяться в рамках відповідної юрисдикції або пов'язані з нею, і вивчення фінансових потреб цих осіб та організацій з метою формулювання висновків щодо ймовірності використання кожного з методів ФТ.

Оцінка ризику ФТ передбачає необхідність дослідження та аналізу наступних питань:

- розслідування злочинів ФТ;
- переслідування в судовому порядку осіб, які вчинили злочин ФТ;
- застосування судами до осіб, засуджених за ФТ ефективних, пропорційних та переконливих санкцій;
- координація між відповідними органами влади.

З метою ефективного вивчення та аналізу визначених питань, відповідними ПО, які здійснюють діяльність, спрямовану на боротьбу з ФТ, проводяться опитування, співбесіди з особами, безпосередньо задіяними в розслідуванні та переслідуванні злочинів ФТ.

Методика оцінки ризику ФТ охоплює 21 фактор ризику у трьох категоріях: середовище загрози ФТ, вразливості та наслідки. Рекомендовано, щоб кожний фактор ризику було проаналізовано та оцінено за шкалою від 1 до 9. Кожному має бути надано відповідний рейтинг – низький, середній чи високий (як зазначено в таблицях нижче). Вказаний аналіз та оцінка має базуватись на результатах професійного аналізу та судження відповідних СДФМ щодо піднаглядних їм і регульованих ними секторів СПФМ.

Пропонується до розгляду три фактори ризику при оцінці середовища загрози ФТ. Середній рейтинг цих трьох факторів надає загальну оцінку для «Загрози». Дванадцять факторів запропоновано розглянути при оцінці загальної вразливості сектора до ФТ. Вказані фактори згруповані у п'ять підсекцій: запобіжні заходи; регулювання; національна співпраця та координація; зв'язки з високоризикованими країнами; а також прозорість та підзвітність щодо руху коштів. Середній показник цих п'ятнадцяти факторів надає загальний рейтинг «Вразливості». П'ять факторів доцільно розглянути при оцінці наслідків діяльності з фінансування тероризму для сектору. Середній показник цих п'яти факторів надає загальний рейтинг для «Наслідків».

Середовище загрози ФТ

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Зв'язок між Украною та юрисдикціями, які становлять підвищений ризик тероризму відсутній	Зв'язок між Украною та юрисдикціями, які становлять підвищений ризик тероризму незначний	Зв'язок між Украною та юрисдикціями, які становлять підвищений ризик тероризму значний
від 1 до 9	Використовуються нескладні методи	Використовуються відносно складні методи	Використовуються дуже складні методи
від 1 до 9	Обмежена націленість терористичних груп, мереж, осередків або окремих бойовиків на сектор (наявність підозри або вже доведений факт)	Помірна націленість терористичних груп, мереж, осередків або окремих бойовиків на сектор (наявність підозри або вже доведений факт)	Суттєва та систематична націленість терористичних груп, мереж, осередків або окремих бойовиків на сектор (наявність підозри або вже доведений факт)
від 1 до 9	Немає випадків ФТ, пов'язаних із залученням СПФМ сектору (наявність підозри або вже доведений факт)	Помірна кількість випадків ФТ пов'язаних із залученням СПФМ сектору (наявність підозри або вже доведений факт)	Істотна кількість випадків ФТ пов'язаних із залученням СПФМ сектору (наявність підозри або вже доведений факт)

Вразливості

Запобіжні заходи

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Більшість державних органів мають адекватне розуміння ризиків ФТ й актуальні програми з їх пом'якшення	Деякі державні органи мають адекватне розуміння ризиків ФТ й актуальні програми з їх пом'якшення	Незначна кількість державних органів мають адекватне розуміння ризиків ФТ й актуальні програми з їх пом'якшення
від 1 до 9	Більшість СПФМ сектору має адекватне розуміння своїх ризиків ФТ й актуальні програми з їх пом'якшення	Деякі СПФМ сектору має адекватне розуміння своїх ризиків ФТ й актуальні програми з їх пом'якшення	Незначна кількість СПФМ сектору має адекватне розуміння своїх ризиків ФТ й актуальні програми з їх пом'якшення
від 1 до 9	Більшість СПФМ сектору проводить надійну та належну перевірку клієнтів з урахуванням актуальних списків терористів та санкціонованих осіб.	Деякі СПФМ сектору проводить надійну та належну перевірку клієнтів з урахуванням актуальних списків терористів та санкціонованих осіб.	Незначна кількість СПФМ сектору проводить надійну та належну перевірку клієнтів з урахуванням актуальних списків терористів та санкціонованих осіб.
від 1 до 9	Більшість СПФМ сектору має системи та процедури для підтвердження легітимності своїх клієнтів, їхніх КБВ, близьких та пов'язаних з ними осіб.	Деякі СПФМ сектору має системи та процедури для підтвердження легітимності своїх клієнтів, їхніх КБВ, близьких та пов'язаних з ними осіб.	Незначна кількість СПФМ сектору має системи та процедури для підтвердження легітимності своїх клієнтів, їхніх КБВ, близьких та пов'язаних з ними осіб.

Регулювання

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	СПФМ сектору діють у рамках сильної та відповідної до актуальних міжнародних стандартів з питань протидії ФТ нормативно-правової бази; існує високий рівень ризик-орієнтованого регулювання і нагляду	СПФМ сектору діють у рамках посередньої та частково відповідної до актуальних міжнародних стандартів з питань протидії ФТ нормативно-правової бази; існує високий рівень ризик-орієнтованого регулювання і нагляду	СПФМ сектору діють у рамках слабкої та невідповідної до актуальних міжнародних стандартів з питань протидії ФТ нормативно-правової бази; існує високий рівень ризик-орієнтованого регулювання і нагляду
від 1 до 9	СДФМ широко охоплює перевірками піднаглядних СПФМ і активно приймає участь у зменшенні ризику ФТ у секторі	СДФМ має часткове охоплення перевірками піднаглядних СПФМ та періодично приймає участь у зменшенні ризику ФТ у секторі.	СДФМ має обмежене охоплення перевірками піднаглядних СПФМ і недолучається до зменшення ризику у секторі.
від 1 до 9	Важко заснувати фіктивного СПФМ	Є певні складнощі у заснуванні фіктивного СПФМ	Можна заснувати фіктивного СПФМ.

Національна співпраця та координація

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Національна співпраця та координація поміж СДФМ-регулятором, Держфінмоніторингом та правоохоронними органами в контексті запобігання та протидії ФТ здебільшого ефективна з невеликою кількістю необхідних покращень	Національна співпраця та координація поміж СДФМ-регулятором, Держфінмоніторингом та правоохоронними органами в контексті запобігання та протидії ФТ помірно ефективна, але мають бути зроблені певні покращення	Національна співпраця та координація поміж СДФМ-регулятором, Держфінмоніторингом та правоохоронними органами в контексті запобігання та протидії ФТ непослідовна і не зажди ефективна

Зв'язок з високоризиковими країнами

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Обмежена кількість СПФМ проводить свою діяльність з партнерами із країн високого ризику ФТ	Помірна кількість СПФМ проводить свою діяльність з партнерами із країн високого ризику ФТ	Значна кількість СПФМ проводить свою діяльність з партнерами із країн високого ризику ФТ
від 1 до 9	СПФМ проводять фінансові операції в незначних абсолютних і відносних обсягах з контрагентами країн високого ризику ФТ	СПФМ проводять фінансові операції в середніх абсолютних і відносних обсягах з контрагентами країн високого ризику ФТ	СПФМ проводять фінансові операції у значних абсолютних і відносних обсягах з контрагентами країн високого ризику ФТ

Прозорість та підзвітність щодо руху коштів

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	Більшість СПФМ сектору мають сильні внутрішні практики з прозорості КБВ та підзвітності щодо ідентифікації джерела коштів і статків клієнтів.	Половина СПФМ сектору мають сильні внутрішні практики з прозорості бенефіціарної власності та підзвітності щодо ідентифікації джерела коштів і статків клієнтів.	Незначна кількість СПФМ сектору мають сильні внутрішні практики з прозорості КБВ та підзвітності щодо ідентифікації джерела коштів і статків клієнтів.
від 1 до 9	Високоризикові фінансові операції проводяться рідко	Високоризикові фінансові операції проводяться не систематично	Високоризикові фінансові операції проводяться систематично
від 1 до 9	Більшість СПФМ мають сильні внутрішні практики щодо ідентифікації національних публічних діячів, близьких та повязаних з ними осіб	Середня кількість СПФМ мають сильні внутрішні практики щодо ідентифікації національних публічних діячів, близьких та повязаних з ними осіб	Незначна кількість СПФМ мають сильні внутрішні практики щодо ідентифікації національних публічних діячів, близьких та повязаних з ними осіб

СЕРЕДНЯ ОЦІНКА	від 1 до 9

Наслідки

ОЦІНКА	НИЗЬКИЙ (1-3 бали)	СЕРЕДНІЙ (4-6 балів)	ВИСОКИЙ (7-9 балів)
від 1 до 9	ФТ має мінімальний вплив на репутацію, фінансові показники та діяльність СПФМ сектору	ФТ має помірний вплив на репутацію, фінансові показники та діяльність СПФМ сектору	ФТ має істотний вплив на репутацію, фінансові показники та діяльність СПФМ сектору
від 1 до 9	ФТ має мінімальний вплив на потенційних бенефіціарів та/або осіб, пов'язаних з СПФМ сектору	ФТ має помірний вплив на потенційних бенефіціарів та/або осіб, пов'язаних з СПФМ сектору	ФТ має істотний вплив на потенційних бенефіціарів та/або осіб, пов'язаних з СПФМ сектору
від 1 до 9	ФТ СПФМ сектору має мінімальний вплив на українську економіку, політику та суспільство	ФТ СПФМ сектору має помірний вплив на українську економіку, політику та суспільство	ФТ СПФМ сектору має істотний вплив на українську економіку, політику та суспільство
від 1 до 9	ФТ СПФМ сектору не впливає на національну та/або міжнародну безпеку	ФТ СПФМ сектору має потенціал помірного впливу на національну та/або міжнародну безпеку	ФТ СПФМ сектору має потенціал істотного впливу на національну та/або міжнародну безпеку

СЕРЕДНЯ ОЦІНКА	від 1 до 9

При визначенні рівня секторального ризику ФТ, оцінка СДФМ не повинна обмежуватися факторами, окресленими у вищенаведеній таблиці. Таблиця є базовим (мінімальним) шаблоном-орієнтиром для організації необхідної інформації для здійснення якісно-скорингового оцінювання.

Серед іншого СДФМ повинен більш детально розкрити наступні характеристики сектору:

- повноту та ефективність правового регулювання сектору з питань ФТ;
- загальний огляд криміногенної ситуації в секторі в контексті ФТ;
- стан виконання піднаглядними СПФМ вимог законодавства у сфері запобігання та протидії ФТ;
- ефективність здійснення регулювання і нагляду за СПФМ з питань ФТ;
- типові схеми ФТ з використанням СПФМ сектору;
- будь-яку іншу інформацію, яка була б корисною для розуміння ризиків сектору.

Окремим питанням секторальної оцінки ризиків (за рекомендаціями експертів Комітету Ради Європи MONEYVAL, які зафіксовані у Звіті за результатами 5-го раунду оцінки України) має стати **оцінка ризику використання різних видів юридичних осіб (організаційно-правових форм господарювання) – клієнтів СПФМ у проведенні через них операцій із ФТ.**

РОЗДІЛ V.
ЗАХИСТ
ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Обмін інформацією під час проведення НОР здійснюється з дотриманням вимог щодо захисту інформації, яка належить до категорії інформації з обмеженим доступом.

Учасники повинні гарантувати забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом, що отримується при проведенні НОР.

Інформація, що використовується під час проведення НОР використовується виключно у службових цілях. Доступ до неї третіх сторін здійснюється у випадках передбачених законодавством. Сторона, яка отримала інформацію, несе відповідальність за доступ до неї, її збереження та захист згідно з законодавством.

Залежно від інформації, яка міститься у звіті НОР, до неї повністю або частково може бути обмежено доступ.

За умови, якщо звіт НОР містить інформацію з обмеженим доступом, ПФР приймає рішення щодо підготовки на основі звіту НОР публічної версії звіту НОР, який підлягатиме оприлюдненню.

ПФР забезпечує захист та зберігання інформації з обмеженим доступом, яка була отримана в процесі НОР та на підставі якої зроблено висновки щодо загроз, вразливостей та ризиків системи ПВК/ФТ.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Шаблон для збору даних для здійснення загального огляду середовища функціонування системи ПВК/ФТ України.

Додаток 2. Шаблон для збору даних, який заповнює ПФР.

Додаток 3. Шаблон для збору даних, який заповнює кожний СДФМ з урахуванням свого сектору (піднаглядних йому видів СПФМ).

Додаток 4. Шаблон для збору даних правоохоронними та розвідувальними органами.

Додаток 5. Шаблон для збору даних по судовій системі.

Додаток 6. Витяги з рекомендацій для України за висновками експертів.

ДОДАТОК 1. ЗАГАЛЬНА СКЛАДОВА

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Загальна характеристика України							
1	Населення, осіб						
2	Загальна площа, км. кв.						
3	Берегова лінія, км						
4	Довжина сухопутного кордону, км						
5	Внутрішні водні шляхи, км						
6	Порти і торгівельні термінали, одиниць						
7	Дорожнє покриття, км						
8	Залізничне покриття, км						
9	Кількість фізичних осіб-підприємців у розрізі адміністративно-територіальних одиниць України						
10	Кількість юридичних осіб у розрізі адміністративно-територіальних одиниць України						
11	Кількість юридичних осіб у розрізі організаційно-правових форм господарювання						
12	Кількість суб’єктів господарювання у розрізі видів економічної діяльності						
13	Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності						
14	Фінансові результати діяльності підприємств						
Основні макроекономічні показники України							
15	Валовий внутрішній продукт (ВВП)						
16	Валовий національний дохід (ВНД)						
17	Валовий національний наявний дохід (ВННД)						
18	Індекс споживчих цін (ІСЦ)						
19	Інфляційні очікування						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
20	Індекс виробництва базових галузей (ІБВГ НБУ – випереджаючий індикатор ВВП)						
21	Рівень зайнятості						
22	Рівень безробіття						
22.1	*Навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію за професійними групами*						
22.2	*Потреба роботодавців у працівниках на заміщення вільних робочих місць (вакантних посад), тис. осіб*						
22.3	*Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб*						
23	Оплата праці:						
23.1.	*Середньомісячна заробітна плата, UAH*						
23.2.	*Індекси реальної заробітної плати*						
23.3.	*Заборгованість із виплати заробітної плати, UAH*						
24	Бідність:						
24.1	Частка населення, чиї середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, %						
24.2	Частка бідних, які охоплені державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення, %						
24.3	Рівень мінімальної заробітної плати в Україні, UAH						
24.5	Рівень прожиткового мінімуму в Україні, UAH						
25	Доходи зведеного бюджету, млн. UAH						
26	Видатки зведеного бюджету, млн. UAH						
27	Дефіцит зведеного бюджету, млн. UAH						
Показники статистики зовнішнього сектору							
28	Динаміка платіжного балансу України:						
28.1	*Рахунок поточних операцій*						
28.1.1	*Баланс товарів і послуг*						
28.1.2	*Баланс первинних доходів*						
28.1.3	*Баланс вторинних доходів*						
28.2	*Рахунок операцій з капіталом*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
28.3	*Фінансовий рахунок*						
28.3.1	*Сальдо прямих інвестицій*						
28.3.2	*Сальдо портфельних інвестицій*						
28.3.3	*Сальдо інших інвестицій*						
28.4	*Резервні активи*						
29	Чиста міжнародна інвестиційна позиція України, млн. USD						
30	Зовнішня торгівля товарами:						
30.1	*Динаміка товарної структури експорту*						
30.2	*Динаміка товарної структури імпорту*						
31	Розподіл зовнішньої торгівлі товарами і послугами за географічними регіонами:						
31.1	*Розподіл експорту товарів за географічними регіонами*						
31.2	*Розподіл імпорту товарів за географічними регіонами*						
32	Питома вага країн-основних торговельних партнерів України в загальному обсязі товарообороту						
33	Динаміка експорту товарів у розрізі країн світу						
34	Динаміка імпорту товарів у розрізі країн світу						
35	Індекс цін у зовнішній торгівлі України товарами						
36	Індекс умов торгівлі у зовнішній торгівлі України товарами						
37	Динаміка загального світового індексу товарних цін (All Commodity Price Index)						
37.1	Неенергетичний світовий товарний індекс цін (Non-Fuel Price Index)						
37.2	Енергетичний світовий товарний індекс цін (Fuel (Energy) Price Index)						
38	Індекс економічної складності (рейтинг країни) – Index of Economic complexity						
39	Валовий зовнішній борг України, млн. USD						
39.1	*Обсяг короткострокового валового зовнішнього боргу, млн. USD*						
40	Загальний державний і гарантований державою борг (ЗДГДБ), млн. UAH						
40.1	*Частка іноземної валюти у структурі ЗДГДБ, %*						
41	Динаміка торгово зваженого індексу долара США, інд. пункти						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
42	Обсяг іллегальних фінансових потоків України (GFI IFF), млрд. USD						
Показники грошово-кредитної та фінансової статистики							
43	Чисті зовнішні активи НБУ, млн. UAH						
43.1	*Вимоги НБУ до нерезидентів*						
43.2	*Зобов'язання НБУ перед нерезидентами*						
44	Чисті вимоги НБУ до центральних органів державного управління, млн. UAH						
45	Грошова база (М3), млн. UAH						
45.1	*Готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями (М0)*						
46	Активи депозитних корпорацій, крім НБУ (кредити), млн. UAH						
47	Пасиви депозитних корпорацій, крім НБУ (депозити), млн. UAH						
48	Облікова ставка Національного банку України, % річних						
49	Валютний курс USD/UAH						
50	Індекс фондової біржі ПФТС, інд пункти						
51	Загальний обсяг торгів на фондовій біржі ПФТС, млн. UAH						
Боротьба зі злочинністю							
52	Виявлено організованих злочинних груп і злочинних організацій, в тому числі:						
	в органах влади та управління						
	з транснаціональними зв'язками						
	в бюджетній сфері						
	у банківській системі						
	у фінансово-кредитній системі						
53	Виявлено осіб, учинивших злочини у складі організованих злочинних груп і злочинних організацій, в тому числі:						
	в органах влади та управління						
	з транснаціональними зв'язками						
	в бюджетній сфері						
	у банківській системі						
	у фінансово-кредитній системі						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
54	Закінчено кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, вчинені організованими злочинними групами і злочинними організаціями в розрізі правопорушень за статтями КК України						
55	Кількість злочинних організацій щодо яких закінчено кримінальні провадження						
56	Направлено кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, вчинені організованими злочинними групами і злочинними організаціями до суду з обвинувальним актом						
57	Закрито кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, вчинені організованими злочинними групами і злочинними організаціями						
58	Встановлена сума матеріальних збитків						
59	Відшкодовано збитків						
60	Накладено арешт на майно						
61	Кількість розглянутих судом кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, вчинені організованими злочинними групами і злочинними організаціями						
62	Кількість кримінальних проваджень, у яких за вироком суду підтвердився факт учинення кримінального правопорушення у складі організованих злочинних груп і злочинних організацій						
63	Кількість засуджених осіб, всього, в тому числі в розрізі предикатних злочинів						
Україна у світових рейтингах							
64	Індекс простоти сплати податків (Paying Taxes Reports of PwC and WB), ранг						
65	Індекс паспортів (Henley & Partners Passport Index), ранг						
66	Індекс найкращих країн (Overall Best Countries Ranking of US News & World Report), ранг						
67	Індекс свободи у світі (Freedom in the World 2018 – Freedom House), ранг						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
68	Індекс рівня свободи людини (Human Freedom Index - Cato Institute), ранг						
69	Індекс економічної свободи (Index of economic freedom - by The Heritage Foundation), ранг						
70	Індекс тероризму у світі (Global Terrorism Index), ранг						
71	Індекс інноваційних економік світу (Global Innovation Index), ранг						
72	Індекс інклюзивності економічного розвитку (The Inclusive Development Index (IDI)), ранг						
73	Індекс легкості ведення бізнесу (Doing Business), ранг						
74	Індекс потужності армії (Military Strength Ranking)						
75	Індекс якості автомобільних доріг (Quality of roads Index - World Economic Forum), ранг						
76	Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index- WEF), ранг						
77	Індекс розвитку людського капіталу (Human Development Index, HDI), ранг						
78	Індекс аутсорсингової привабливості (Global Services Location Index), ранг						
79	Індекс пізнаваності бренду країни (Country Brand Index - FutureBrand), ранг						
80	Індекс процвітання країн (The Legatum Prosperity Index), ранг						
81	Індекс ефективності енергетичних систем (Global Energy Architecture Performance Index), ранг						
82	Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), ранг						
83	Індекс інвестиційної привабливості України (EBA), бали						
84	Індекс миролюбності країн світу (Global Peace Index), ранг						
85	Індекс міжнародного щастя (Happy Planet Index)						

ДОДАТОК 2. ШАБЛОН ДЛЯ ЗБОРУ ДАНИХ, ЯКИЙ ЗАПОВНЮЄ ПФР

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Стан обліку СПФМ у Держфінмоніторингу та подання ними інформації про підозрілі ФО							
1	Кількість СПФМ, які перебувають на обліку в ДСФМУ у розрізі видів СПФМ*						
2	Загальна кількість отриманих і взятих на облік ППО, які надійшли від СПФМ, у т.ч.:						
2.1	*кількість отриманих і взятих на облік ППО, які надійшли від банків*						
2.2	*кількість отриманих і взятих на облік ППО, які надійшли від небанківських фінансових установ (у розрізі кодів виду НФУ)*						
2.3	*кількість отриманих і взятих на облік ППО, які надійшли від ВНУП (у розрізі кодів виду ВНУП)*						
3	Загальна кількість отриманих і взятих на облік ППО, які надійшли від СПФМ у розрізі регіонів						
4	Загальна кількість отриманих і взятих на облік ППО у розрізі кодів ознак обов'язкового фінансового моніторингу*						
5	Загальна кількість отриманих і взятих на облік ППО у розрізі кодів ознак внутрішнього фінансового моніторингу*						
6	Загальна сума коштів в отриманих і взятих на облік ППО, у розрізі кодів ознак обов'язкового фінансового моніторингу*						
7	Загальна сума коштів в отриманих і взятих на облік ППО, у розрізі кодів ознак внутрішнього фінансового моніторингу*						
8	Кількість отриманих і взятих на облік ППО в електронному вигляді у розрізі видів СПФМ*						
9	Кількість отриманих і взятих на облік ППО у паперовому вигляді у розрізі видів СПФМ*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Підготовка Держфінмоніторингом УМ/ДУМ та співпраця з ПО							
9	Кількість ППО, одержаних від СПФМ, які стали підставою для формування УМ (ДУМ)						
10	Сума коштів у ППО, які стали підставою для формування УМ (ДУМ)						
11	Кількість сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО УМ у розрізі ПО/РО*						
12	Кількість сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО ДУМ у розрізі ПО/РО*						
13	Кількість сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО УМ/ДУМ пов'язаних з ВК						
13.1	*у т.ч. щодо неприбуткових організацій*						
14	Сума коштів у сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО УМ/ДУМ пов'язаних з ВК						
14.1	*у т.ч. щодо неприбуткових організацій*						
15	Кількість сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО УМ/ДУМ пов'язаних з ФТ						
15.1	*у т.ч. щодо неприбуткових організацій*						
16	Сума коштів у сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО УМ/ДУМ пов'язаних з ФТ						
16.1	*у т.ч. щодо неприбуткових організацій*						
17	Кількість сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО УМ/ДУМ пов'язаних із вчиненням діяння, визначеного ККУ, що не відноситься до ВК						
18	Сума коштів у сформованих ДСФМУ та переданих до ПО/РО УМ/ДУМ пов'язаних із вчиненням діяння, визначеного ККУ, що не відноситься до ВК						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
19	Кількість УМ та ДУМ, пов'язаних із зупиненням ДСФМУ ФО						
20	Сума коштів в УМ та ДУМ, повязана із зупиненням ДСФМУ ФО						
21	Кількість учасників ФО в УМ/ДУМ, переданих ДСФМУ до ПО/РО в розрізі регіонів*						
22	Сума ФО в УМ/ДУМ, переданих ДСФМУ до ПО/РО в розрізі регіонів*						
23	Кількість ФО, які увійшли в УМ/ДУМ всього, у тому числі в розрізі ознак фінансового моніторингу:						
23.1	*обов'язковий моніторинг*						
23.2	*внутрішній моніторинг*						
23.3	*обов'язковий та внутрішній моніторинг*						
24	Кількість ризикових ФО, переданих ДСФМУ до ПО в складі УМ/ДУМ, в розрізі ознаки ризику, всього, у тому числі:						
24.1	*уникнення процедур фінансового моніторингу*						
24.2	*підозри у ВК/ФТ*						
24.3	*заплутаний характер ФО*						
24.4	*регулярні операції з готівкою*						
24.5	*фінансова допомога*						
24.6	*інші*						
25	Кількість УМ/ДУМ підготовлених ДСФМУ самостійно (з власної ініціативи)						
26	Кількість УМ /ДУМ підготовлених ДСФМУ у відповідь на запит ПО						
27	Кількість ППО отримано ДСФМУ від державних органів, у тому числі:						
27.1	*які пов'язані з ВК*						
27.2	*які пов'язані з ФТ*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
28	Кількість оброблених ДСФМУ ФО з ознакою «тероризм»						
29	Кількість прийнятих ДСФМУ рішень зупинення ФО, у тому числі:						
29.1	*пов'язаних з ВК*						
29.2	*пов'язаних з ФТ*						
30	Сума коштів, зупинених ДСФМУ, у тому числі:						
30.1	*у зв'язку із підозрою у ВК*						
30.2	*у зв'язку із підозрою у ФТ*						
31	Кількість заведених ДСФМУ досьє щодо високоризових операцій						
32	Кількість ФО, використаних в досьє						
33	Сума ФО, використаних в досьє						
34	Кількість кримінальних проваджень, які розпочаті за УМ, або в яких використовуються УМ, у розрізі ПО/РО в т.ч.:*						
34.1	*за ВК*						
34.2	*за ФТ*						
34.3	*за іншими статтями ККУ (у розрізі відповідних статтей ККУ)*						
35	Кількість УМ, за результатами перевірки яких закрите кримінальне провадження/ відмовлено у відкритті кримінального провадження, всього, у т. ч. у розрізі ПО*						
36	Кількість кримінальних проваджень, які розпочаті за УМ, або в яких використовуються УМ, спрямов. до суду (на стадії судового провадження) у т.ч.:						
36.1	*за ВК*						
36.2	*за ФТ*						
36.3	*за іншими статтями ККУ (у розрізі відповідних статтей ККУ)*						
37	Кількість кримінальних проваджень, розглянутих судом з винесенням обвинувального вироку, у т.ч.:						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
37.1	*за ВК*						
37.2	*за ФТ*						
37.3	*за іншими статтями ККУ (у розрізі відповідних статтей ККУ)*						
38	Кількість кримінальних проваджень, розглянутих судом з винесенням виправдального вироку, у т.ч.:						
38.1	*за ВК*						
38.2	*за ФТ*						
38.3	*за іншими статтями ККУ (у розрізі відповідних статтей ККУ)*						
39	Загальна вартість арештованого/вилученого майна (коштів) за кримінальними провадженнями, які були розпочаті та в яких використано УМ/ДУМ						
40	Кількість осіб, щодо яких судом розглянуто кримінальні провадження у зв'язку з переданими УМ/ДУМ						
41	Сума легалізованих доходів (коштів або іншого майна), одержаних злочинним шляхом, встановлена рішенням суду						
42	Сума грошових коштів (майна) (вилученого/добровільно відшкодованого у ході досудового слідства), яка встановлена судом та підлягає зверненню в дохід держави за вироком суду						
Співпраця Держфінмоніторингу з ДФС							
43	Загальна кількість повідомлень отриманих ДСФМУ від ДФС про ввезення готівкових грошових засобів						
44	Сума операцій в повідомленнях, отриманих ДСФМУ від ДФС про ввезення готівкових грошових засобів						
45	Загальна кількість повідомлень, отриманих ДСФМУ від ДФС про виявлені випадки недекларування або неточного декларування при ввезені готівкових грошових засобів						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
46	Сума операцій в повідомленнях, отриманих ДСФМУ від ДФС про виявлені випадки недекларування або неточного декларування ввезення готівкових грошових засобів						
47	Кількість отриманої ДСФМУ від ДФС інформації про транскордонні готівкові операції (які відносяться до валюти чи оборотних документів на пред'явника)						
Доступ Держфінмоніторингу до баз даних							
48	Кількість баз даних або інформаційних сховищ, які пов'язані з кримінальним судочинством, правоохоронною діяльністю та розвідкою до яких (напряму або побічно) має доступ ДСФМУ						
49	Кількість офіційних адміністративних реєстрів, баз даних або інформаційних сховищ до яких (напряму або побічно) має доступ ДСФМУ						
50	Кількість реєстрів, баз даних або інформаційних сховищ, які мають відношення до фінансового сектору, до яких (напряму або побічно) має доступ ДСФМУ						
Міжвідомча співпраця							
51	Кількість проведених ДСФМУ нарад з іншими компетентними органами у сфері ПВК/ФТ						
52	Кількість меморандумів про співробітництво укладених між ДСФМУ та компетентними органами чи інших актів про співробітництво						
Взаємодія Держфінмоніторингу з ПФР іноземних держав							
53	Кількість направлених ДСФМУ (інформаційних) запитів в сфері ПВК/ФТ до іноземних ПФР, з них:						
53.1	*кількість задоволених запитів*						
53.2	*кількість відхилених запитів*						
53.3	*кількість запитів, які знаходяться на розгляді*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
54	Кількість отриманих ДСФМУ (інформаційних) запитів в сфері ПВК/ФТ від іноземних ПФР, з них:						
54.1	*кількість задоволених запитів*						
54.2	*кількість відхилених запитів*						
54.3	*кількість запитів, які знаходяться на розгляді*						
55	Кількість запитів направлених ДСФМУ до іноземних ПФР у розрізі країн*						
56	Кількість отриманих ДСФМУ відповідей від іноземних ПФР у розрізі країн*						
57	Кількість (інформаційних) запитів в сфері ПВК/ФТ, додатково направлених ДСФМУ до іноземних ПФР						
58	Кількість додатково отриманихДСФМУ відповідей від іноземних ПФР						
59	Кількість додатково отриманих ДСФМУ (інформаційних) запитів в сфері ПВК/ФТ від іноземних ПФР						
60	Кількість додатково направленихДСФМУ відповідей на запити іноземних ПФР						
61	Середня кількість днів, витрачених іноземними ПФР для підготовки відповіді на запит						
62	Середня кількість днів для підготовки відповіді на вхідний запит від іноземних ПФР						
63	Загальна кількість випадків направлення ДСФМУ інформаційних матеріалів іноземному ПФР (ініціативно)						
64	Кількість випадків надання інформації в межах інформаційного обміну від іноземних ПФР (ініціативно)						
Міжнародне співробітництво Держфінмоніторингу							
65	Кількість укладених міжнародних меморандумів						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
66	Кількість міжнародних заходів, у яких взяли участь представники ДСФМУ, з них:						
66.1	*за межами України*						
66.2	*кількість учасників*						
66.3	*в Україні організовані ДСФМУ*						
66.4	*кількість учасників*						
66.5	*в Україні організовані іншими організаціями*						
66.6	*кількість учасників*						
66.7	*в Україні організовані ДСФМУ спільно з іншими організаціями*						
66.8	*кількість учасників*						
66.9	*ділові зустрічі з іноземними делегаціями, групами, іноземними громадянами в ДСФМУ*						
66.10	*кількість учасників*						
67	Кількість заходів з надання експертної допомоги ПФР та компетентним органам інших країн у сфері ПВК/ФТ						
Дослідницько-навчальна діяльність у сфері фінансового моніторингу							
68	Кількість навчальних заходів для СПФМ						
69	Кількість семінарів для СПФМ						
70	Кількість слухачів в розрізі СПФМ						
71	Кількість навчальних заходів для СДФМ						
72	Кількість слухачів в розрізі СДФМ*						
73	Кількість навчальних заходів для ПО, суддів та інших органів						
74	Кількість слухачів в навчальних заходах для ПО, суддів та інших органів						

ДОДАТОК 3. ШАБЛОН ДЛЯ ЗБОРУ ДАНИХ, ЯКИЙ ЗАПОВНЮЄ КОЖНИЙ СДФМ З УРАХУВАННЯМ СВОГО СЕКТОРУ (ПІДНАГЛЯДНИХ ЙОМУ ВИДІВ СПФМ)

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Ситуація в фінансовому секторі та секторах ВНУП							
1	Кількість зареєстрованих СПФМ (у розрізі СПФМ)						
2	Сума активів СПФМ						
3	Загальний обсяг клієнтських фінансових операцій здійснених СПФМ за звітний період						
Наглядова діяльність							
4	Кількість СПФМ у розрізі кожного рівня ризику (віднесених суб'єктом державного фінансового моніторингу (СДФМ) відповідно до внутрішніх процедур)						
5	Кількість виїзних перевірок у сфері ПВК/ФТ у розрізі СПФМ, здійснених відповідним СДФМ						
6	Кількість безвиїзних перевірок у сфері ПВК/ФТ у розрізі СПФМ						
7	Загальна кількість виявлених порушень законодавства у сфері ПВК/ФТ у розрізі СПФМ						
8	Кількість виявлених порушень СПФМ нормативних вимог, що стосується обов'язків з оцінки ризиків ВК/ФТ						
9	Кількість виявлених порушень СПФМ нормативних вимог, які стосуються застосування посилених заходів у ситуаціях з високим ризиком						
10	Кількість виявлених порушень СПФМ щодо ненадання/несвоєчасного надання СПФМ інформації про фінансові операції, у проведенні яких клієнту відмовлено, або про відмову від встановлення ділових відносин						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
11	Кількість виявлених порушень СПФМ вимог законодавства та вимог нормативних актів щодо:						
11.1	*публічних діячів (національних та іноземних)*						
11.2	*адресних фінансових санкцій щодо ФТ*						
11.3	*країн підвищеного ризику, виявленими ФАТФ*						
12	Кількість виявлених порушень нормативних вимог, які відносяться до повідомлень про підозрілі операції та іншим зобов'язанням стосовно звітності						
13	Кількість виявлених порушень СПФМ щодо невжиття заходів щодо запобігання розголошенню інформації та недотримання порядку зберігання документів/інформації з питань фінансового моніторингу						
14	Кількість перевірок, під час яких були виявлені порушення нормативних вимог, які пов'язані з:						
14.1	*невідповідністю внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу вимогам законодавства*						
14.2	*незабезпеченням/недотриманням термінів проведення заходів для забезпечення навчання відповідального працівника та підвищення кваліфікації персоналу*						
15	Кількість виявлених порушень СПФМ щодо невиконання СПФМ застосованого СДФМ заходу впливу, санкцій та/або вимоги СДФМ щодо усунення порушень законодавства						
16	Кількість заходів методологічної, методичної та іншої допомоги, наданої СПФМ наглядовими органами у сфері ПВК/ФТ						
17	Кількість наданих наглядовими органами роз'яснень з питань застосування законодавства у сфері ПВК/ФТ						
18	Кількість інших документів, пов'язаних з ризиками ВК/ФТ						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
19	Кількість інформаційно-роз'яснювальних заходів для СПФМ з питань ПВК/ФТ						
20	Кількість заяв про отримання ліцензії або реєстрації кредитно-фінансових установ і встановлених ВНУП						
20.1	*отриманих*						
20.2	*оброблених*						
20.3	*схвалених*						
20.4	*відхилених*						
21	Щорічна кількість виявлених порушень вимог щодо ліцензування або реєстрації КФУ і ВНУП						
22	Кількість наглядових заходів/заходів з усунення порушень, застосованих стосовно порушень вимог щодо ліцензування або реєстрації для нових та діючих КФУ і ВНУП						
23	Кількість перевірок СПФМ з питань дотримання вимог у сфері запобігання та протидії фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення щодо адресних фінансових санкцій у сфері фінансування поширення зброї масового знищення						
24	Кількість рішень СДФМ про заборону набуття істотної участі в СПФМ						
25	Кількість рішень СДФМ щодо відмови в погодженні/підтвердженні ділової репутації та професійної придатності керівників СПФМ						
26	Кількість СПФМ що були ліквідовані за рішенням СДФМ						
27	Кількість випадків відкликання ліцензії (дозволу) через невідповідність структури власності банку вимогам щодо її прозорості, установленим СДФМ						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
28	Заходи впливу/санкції, застосовані до СПФМ за порушення законодавства у сфері ПВК/ФТ у розрізі СПФМ:						
28.1	*письмові вимоги*						
29.1	*письмові застереження*						
29.2	*кількість штрафів*						
29.3	*загальна сума штрафів, UAH*						
29.4	*тимчасове, до усунення порушення, відсторонення посадової особи від посади*						
29.5	*обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів здійснюваних СПФМ операцій*						
29.6	*віднесення СПФМ до категорії проблемного/неплатоспроможного*						
29.7	*відкликання ліцензії (дозволу) та ліквідація СПФМ/анулювання ліцензії (дозволу) СПФМ*						
29	Загальна кількість клієнтів СПФМ						
30	Загальна кількість рахунків клієнтів СПФМ						
31	Залишки за рахунками						
32	Кількість клієнтських операцій в іноземних філіях та дочірніх компаніях						
33	Сума клієнтських операцій (тис. UAH)						
34	Сума клієнтських операцій з готівковими грошовими засобами						
Міжнародне співробітництво СДФМ (запити до іноземних наглядових органів)							
35	Кількість направлених запитів у сфері ПВК/ФТ до іноземних органів нагляду, всього, з них:						
35.1	*кількість задоволених запитів*						
35.2	*кількість відхилених запитів*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
35.3	*кількість запитів, які знаходяться на розгляді*						
36	Кількість отриманих запитів в сфері ПВК/ФТ від іноземних органів нагляду, всього, з них:						
36.1	*кількість задоволених запитів*						
36.2	*кількість відхилених запитів*						
36.3	*кількість запитів, які знаходяться на розгляді*						
37	Кількість випадків надання інформації іноземними органами нагляду в межах інформаційного обміну						
38	Середній термін надання відповіді на запит іноземних компетентних органів про інформацію щодо бенефіціарних власників:						
38.1	*юридичних осіб*						
38.2	*юридичних утворень*						
39	Середній термін надання іноземними компетентними органами на запит інформації щодо бенефіціарних власників:						
39.1	*юридичних осіб*						
39.2	*юридичних утворень*						
40	Кількість задоволених запитів, направлених іноземним компетентним органам з метою отримання інформації щодо бенефіціарних власників:						
40.1	*юридичних осіб*						
40.2	*юридичних утворень*						

ДОДАТОК 4. ШАБЛОН ДЛЯ ЗБОРУ ДАНИХ ПРАВООХОРОННИМИ ТА РОЗВІДУВАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Протидія злочинам, пов'язаним з ВК та злочинам, які передують ВК							
1	Кількість облікованих кримінальних проваджень щодо ВК						
2	Кількість закритих у звітному періоді кримінальних проваджень щодо ВК						
3	Кількість переданих до суду кримінальних проваджень щодо ВК, з них:						
3.1	*з обвинувальним актом*						
4	Кількість фізичних осіб, яким вручена підозра за злочини ВК						
5	Кількість облікованих кримінальних проваджень у розрізі предикатних злочинів*						
6	Кількість закритих у звітному періоді кримінальних проваджень у розрізі предикатних злочинів*						
7	Кількість переданих до суду кримінальних проваджень у розрізі предикатних злочинів, з них:						
7.1	*з обвинувальним актом*						
8	Кількість фізичних осіб, яким вручена підозра у розрізі предикатних злочинів						
9	Встановлена сума матеріальних збитків від злочинної діяльності						
10	Встановлена сума легалізованих коштів та майна за ВК						
11	Вилучено коштів та майна за ВК						
12	Накладено арешт на майно за ВК						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Протидія тероризму та ФТ							
13	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за тероризм, з них:						
13.1	*за ст. 258 ККУ (терористичний акт)*						
13.2	*за ст. 258-1 ККУ (втягнення у вчинення терористичного акту)*						
13.3	*за ст. 258-2 ККУ (публічні заклики до вчинення терористичного акту)*						
13.4	*за ст. 258-3 ККУ (створення терористичної групи чи терористичної організації)*						
13.5	*за ст. 258-4 ККУ (сприяння вчиненню терористичного акту)*						
14	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за ФТ (ст. 258-5 ККУ)						
15	Кількість фізичних осіб, яким вручена підозра у кримінальних провадженнях за тероризм, з них:						
15.1	*за ст. 258 ККУ (терористичний акт)*						
15.2	*за ст. 258-1 ККУ (втягнення у вчинення терористичного акту)*						
15.3	*за ст. 258-2 ККУ (публічні заклики до вчинення терористичного акту)*						
15.4	*за ст. 258-3 ККУ (створення терористичної групи чи терористичної організації)*						
15.5	*за ст. 258-4 ККУ (сприяння вчиненню терористичного акту)*						
16	Кількість фізичних осіб, яким вручена підозра у кримінальних провадженнях за ФТ						
17	Кількість закритих кримінальних проваджень за тероризм, з них:						
17.1	*за ст. 258 ККУ (терористичний акт)*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
17.2	*за ст. 258-1 ККУ (втягнення у вчинення терористичного акту)*						
17.3	*за ст. 258-2 ККУ (публічні заклики до вчинення терористичного акту)*						
17.4	*за ст. 258-3 ККУ (створення терористичної групи чи терористичної організації)*						
17.5	*за ст. 258-4 ККУ (сприяння вчиненню терористичного акту)*						
18	Кількість закритих кримінальних проваджень за ФТ (ст. 258-5 ККУ)						
19	Кількість кримінальних правопорушень за тероризм за якими кримінальне провадження направлено до суду з обвинувальним актом, з них:						
19.1	*за ст. 258 ККУ (терористичний акт)*						
19.2	*за ст. 258-1 ККУ (втягнення у вчинення терористичного акту)*						
19.3	*за ст. 258-2 ККУ (публічні заклики до вчинення терористичного акту)*						
19.4	*за ст. 258-3 ККУ (створення терористичної групи чи терористичної організації)*						
19.5	*за ст. 258-4 ККУ (сприяння вчиненню терористичного акту)*						
20	Кількість кримінальних правопорушень за ФТ (ст. 258-5 ККУ) за якими кримінальне провадження направлено до суду з обвинувальним актом						
21	Кількість розпочатих кримінальних проваджень тільки за ФТ						
22	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за ФТ та іншою статтею ККУ						
23	Кількість кримінальних проваджень за ст. 258-5 ККУ у розрізі інструментів ФТ						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
24	Кількість кримінальних проваджень за ст. 258-5 ККУ у розрізі міжнародного ФТ та ФТ в середині країни						
25	Вартість активів, вилучених або конфіскованих у терористів або осіб які фінансують тероризм						
26	Кількість юридичних осіб у яких вилучено або конфісковано активи, що належать терористам або особам, які фінансують тероризм, або іншим способом пов'язані з ФТ або тероризмом						
27	Кількість кримінальних проваджень за ФТ стосовно фізичних та юридичних осіб внесених до переліку терористів						
28	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за ст. 332 ККУ (незаконне переправлення осіб через державний кордон)						
29	Кількість закритих кримінальних проваджень за ст. 332 ККУ (незаконне переправлення осіб через державний кордон)						
30	Кількість переданих до суду з обвинувальним актом кримінальних проваджень за ст. 332 ККУ (незаконне переправлення осіб через державний кордон)						
31	Кількість кримінальних проваджень, пов'язаних з міжнародним тероризмом						
32	Кількість виявлених правоохоронними органами транзитних пунктів для розміщення терористичних організацій						
33	Кількість кримінальних проваджень за тероризм по міжнародних терористичних організаціях						
34	Кількість розслідувань/переслідувань стосовно міжнародних терористичних організацій						
Протидія розповсюдженню зброї масового знищення							
35	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за ст. 439 ККУ (застосування зброї масового знищення)						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
36	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за ст. 440 ККУ (розроблення, виробництво, придбання, зберігання, транспортування, збут зброї масового знищення)						
37	Кількість направлених кримінальних проваджень за ст. 439 ККУ (застосування зброї масового знищення) до суду з обвинувальним актом						
38	Кількість направлених кримінальних проваджень за ст. 440 ККУ (розроблення, виробництво, придбання, зберігання, транспортування, збут зброї масового знищення) до суду з обвинувальним актом						
39	Кількість НПО, які фігурують у кримінальних провадженнях за ст. 439 ККУ (застосування зброї масового знищення)						
40	Кількість НПО, які фігурують у кримінальних провадженнях за ст. 440 ККУ (розроблення, виробництво, придбання, зберігання, транспортування, збут зброї масового знищення)						
41	Кількість юридичних осіб, які фігурують у кримінальних провадженнях за ст. 439 ККУ (застосування зброї масового знищення)						
42	Кількість юридичних осіб, які фігурують у кримінальних провадженнях за ст. 440 ККУ (розроблення, виробництво, придбання, зберігання, транспортування, збут зброї масового знищення)						
43	Кількість зупинених/заблокованих відправлень товарів, до яких мають відношення особи, яким вручена підозра за ст. 439 ККУ та 440 ККУ						
44	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за ст. 440 ККУ щодо незаконного відправлення товарів до ризикових юрисдикцій, з них:						
44.1	*хімічні речовини*						
44.2	*зброя*						
44.3	*інше (зазначити)*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Використання НПО у злочинах тероризму та ФТ							
45	Кількість проведених перевірок НПО з питань ФТ						
46	Кількість санкцій та інших коригуючих заходів, пов'язаних з ФТ, які були застосовані щодо НПО						
47	Кількість інформаційно-роз'яснювальних заходів (включно наглядові документи) в секторі НПО відносно заходів і тенденцій в області протидії ФТ						
48	Кількість НПО, які здійснюють свою діяльність у зонах конфлікту						
49	Кількість НПО, які здійснюють транскордонні фінансові операції						
50	Кількість НПО в країні, які внесені до переліку терористичних організацій						
51	Кількість розпочатих кримінальних проваджень за ст.ст. 258 – 258-5 ККУ щодо використання НПО терористами						
52	Кількість НПО, які фігурують у кримінальних провадженнях за ст. 258-5 ККУ						
53	Сума арештованих/вилучених/конфіскованих коштів за ст. 258-5 ККУ по НПО						
Доступ ПО до інформації							
54	Кількість баз даних або інформаційних сховищ, які пов'язані з кримінальним судочинством, правоохоронною діяльністю та розвідкою, до яких мають доступ ПО та інші компетентні органи						
55	Кількість офіційних адміністративних реєстрів, баз даних або інформаційних сховищ до яких мають доступ ПО та інші компетентні органи						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
56	Кількість реєстрів, баз даних або інформаційних сховищ, які мають відношення до фінансового сектору, до яких мають доступ ПО та інші компетентні органи						
Транскордонне переміщення активів							
57	Щорічний об'єм недостовірно задекларованих або незадекларованих, або прихованих чи переміщених за кордон валюти та цінних паперів						
58	Кількість виявлених переміщень без декларування						
59	Застосовані додаткові санкції до порушників						
60	Кількість отриманих митних декларацій						
61	Кількість отриманої компетентними органами інформації про транскордонні готівкові операції (валюта, цінні папери)						
62	Кількість розпочатих кримінальних проваджень на основі інформації про незадекларoване переміщення активів через кордон						
63	Кількість переданих до суду кримінальних проваджень на основі інформації про незадекларoване переміщення активів через кордон						
64	Кількість правопорушень з незаконного перетину кордону						
65	Сума конфіскованих незадекларованих готівкових коштів відповідно до рішення суду						
66	Кількість повідомлень від Державної прикордонної служби України щодо незаконного переміщення валютних коштів, дорогоцінних металів						
67	Інформація від Державної фіскальної служби України до Держфінмоніторингу про незадекларoване переміщення активів через кордон:						
67.1	*кількість повідомлень*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
67.2	*кількість залучених осіб*						
67.3	*сума валютних цінностей*						
67.4	*дорогоцінні метали*						
67.5	*дорогоцінне натуральне каміння*						
67.6	*інше*						
68	Сума незадекларованих готівкових коштів на кордонах України						
Міжнародне співробітництво у сфері ПВК/ФТ та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (запити про ВПД та екстрадицію)							
Запити про ВПД							
69	Кількість отриманих запитів про ВПД, з них:						
69.1	*кількість задоволених запитів про ВПД*						
69.2	*кількість відхилених запитів про ВПД*						
69.3	*кількість запитів про ВПД, що знаходяться на розгляді*						
70	Кількість отриманих запитів про ВПД (включаючи запити про ВПД, що стосуються виявлення та замороження/вилучення активів), з них:						
70.1	*кількість задоволених запитів про ВПД*						
70.2	*кількість відхилених запитів про ВПД*						
70.3	*кількість запитів про ВПД, що знаходяться на розгляді*						
71	Кількість отриманих запитів, які стосуються виконання рішень про конфіскацію та розподіл і повернення активів:						
71.1	*кількість задоволених запитів про ВПД*						
71.2	*кількість відхилених запитів про ВПД*						
71.3	*кількість запитів про ВПД, що знаходяться на розгляді*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
72	Кількість направлених запитів про ВПД, що стосуються виконання рішень про конфіскацію та розподіл і повернення активів:						
72.1	*кількість задоволених запитів про ВПД*						
72.2	*кількість відхилених запитів про ВПД*						
72.3	*кількість запитів про ВПД, що знаходяться на розгляді*						
73	Середній час обробки запиту про ВПД						
74	Середній час обробки запиту який стосується виконання рішень про конфіскацію та розподіл і повернення активів						
75	Середній час обробки вхідного запиту про екстрадицію (з моменту отримання до моменту повідомлення про результати розгляду)						
76	Кількість розслідувань, проведених іноземними компетентними органами або разом з іноземними компетентними органами, включаючи спільні слідчі групи						
77	Середній час відповіді на направлений запит про ВПД:						
77.1	*вчинення окремих процесуальних дій (допит, вручення документів, отримання інформації/документів тощо)*						
77.2	*виявлення, замороження, арешт коштів*						
78	Середній час отримання відповіді на задоволений запит стосовно виконання рішень про конфіскацію та розподіл чи повернення активів						
79	Кількість іноземних (вхідних) запитів щодо ВПД (в т.ч. щодо виявлення/замороження/арешту/конфіскації/розподілу і повернення активів), всього, зокрема щодо:						
79.1	*ВК*						
79.2	*ФТ*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
79.3	*корупції*						
79.4	*наркотиків*						
79.5	*ухилення від сплати податків*						
79.6	*організованої злочинності*						
79.7	*інше*						
80	Кількість іноземних (вхідних) запитів щодо ВПД, пов'язаних з конфіскацією активів						
81	Загальна кількість іноземних запитів щодо арешту активів						
82	Загальна вартість арештованих активів на основі іноземних запитів						
83	Загальна кількість іноземних запитів щодо конфіскації активів						
84	Загальна вартість конфіскованого майна на основі іноземних запитів						
85	Загальна вартість активів, повернених країні-власнику, що надіслала запит, після остаточної конфіскації						
86	Кількість надісланих запитів про ВПД установ України за типом запитуваної допомоги, з них щодо:						
86.1	*одержання документальних доказів/інформації*						
86.2	*вручення документів*						
86.3	*допит свідка (в т.ч. шляхом проведення відеоконференцзв'язку)*						
86.4	*арешт активів*						
86.5	*конфіскація активів*						
86.6	*розподіл і повернення активів*						
87	Кількість надісланих запитів про ВПД установ України за типом злочину:						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
87.1	*ВК*						
87.2	*ФТ*						
87.3	*корупція*						
87.4	*наркотики*						
87.5	*ухилення від сплати податків*						
87.6	*організована злочинність*						
Запити про екстрадицію							
88	Кількість запитів про екстрадицію в сфері ПВК/ФТ, з них:						
88.1	*отриманих запитів*						
88.2	*направлених запитів*						
88.3	*запитів, що знаходяться на розгляді*						
88.4	*задоволених запитів*						
88.5	*відмовлених запитів*						
89	Загальна кількість отриманих запитів про екстрадицію, з них:						
89.1	*задоволених запитів*						
89.2	*відхилених запитів*						
89.3	*запити, що знаходяться на розгляді*						
90	Загальна кількість осіб, стосовно яких надійшли запити про екстрадицію						
91	Загальна кількість екстрадованих осіб з України						
92	Загальна кількість направлених запитів про екстрадицію:						
92.1	*задоволених запитів*						
92.2	*відхилених запитів*						
92.3	*запити, що знаходяться на розгляді*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
93	Загальна кількість осіб, стосовно яких були направлені запити про екстрадицію:						
93.1	*задоволених запитів*						
93.2	*відхилених запитів*						
93.3	*запити, що знаходяться на розгляді*						
94	Загальна кількість осіб, екстрадованих до юрисдикцій від яких надійшов запит						
95	Середній час отримання відповіді по суті запиту про екстрадицію						
96	Три країни, в які було направлено найбільшу кількість запитів про екстрадицію						
97	Кількість отриманих запитів про ВПД щодо виявлення, замороження, арешту активів, з них:						
97.1	*кількість задоволених запитів про ВПД*						
97.2	*кількість відхилених запитів про ВПД*						
97.3	*кількість запитів про ВПД, що знаходяться на розгляді*						
98	Кількість направлених запитів про ВПД щодо виявлення, замороження, арешту активів, з них:						
98.1	*кількість задоволених запитів про ВПД*						
98.2	*кількість відхилених запитів про ВПД*						
98.3	*кількість запитів про ВПД, що знаходяться на розгляді*						
Санкції згідно з Резолюціями РБ ООН							
99	Загальна вартість заморожених активів або власності, відповідно до адресних фінансових санкцій щодо фізичних та юридичних осіб внесених в переліки відповідно до Резолюцій РБ ООН у сфері боротьби з ФТ та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
100	Загальна сума грошових коштів або вартість інших активів на які поширювались адресні фінансові санкції щодо фізичних та юридичних осіб внесених до переліків відповідно до Резолюцій РБ ООН у сфері боротьби з ФТ та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення						
101	Середній час, витрачений на замороження активів або власності всередині країни з застосуванням адресних фінансових санкцій після внесення фізичної особи, пов'язаної з такими активами або власністю, до переліку відповідно Резолюцій РБ ООН у сфері боротьби з ФТ та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення						
102	Середній час, витрачений на вибір фізичних осіб для застосування внутрішніх фінансових санкцій після внесення їх в перелік згідно Резолюцій РБ ООН у сфері боротьби з ФТ та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення						
103	Кількість розслідувань пов'язаних з порушенням адресних фінансових санкцій щодо фізичних та юридичних осіб внесених в переліки відповідно до Резолюцій РБ ООН у сфері боротьби з ФТ та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення						
104	Кількість фізичних осіб, щодо рахунків яких застосовано адресні фінансові санкції РБ ООН або іншими організаціями						
105	Кількість фізичних та юридичних осіб, які внесені в національні списки, чиї активи були заморожені з іншої підстави (у порівнянні з внесеними до переліку відповідно до Резолюції РБ ООН 1267)						
106	Кількість рахунків та сукупна сума грошових коштів та/або вартість активів на які поширюються адресні фінансові санкції відповідно до Резолюцій РБ ООН (у розрізі резолюцій)						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
107	Вартість активів, заморожених згідно з адресними фінансовими санкціями РБ ООН або інших організацій						
108	Середній час витрачений на замороження активів після внесення в переліки відповідно до Резолюцій РБ ООН та/або міжнародних документів						
109	Кількість міжнародних запитів, що стосуються Резолюцій РБ ООН:						
109.1	*отриманих*						
109.2	*направлених країною*						
110	Кількість осіб внесених країною до переліку відповідно до Резолюції РБ ООН 1373						
111	Кількість фінансових операцій, в проведенні яких було відмовлено у зв'язку з адресними фінансовими санкціями						
112	Кількість осіб або організацій помилково внесених в переліки, інформацію про яких СПФМ передали державним органам (наприклад, особи з однаковими або схожими прізвищами)						
113	Середній час внесення фізичної/юридичної особи до санкційного списку після рішення РБ ООН						
Підписано спільних актів							
114	Кількість укладених міжвідомчих угод						
115	Кількість укладених двосторонніх угод						
116	Кількість укладених багатосторонніх угод						
117	Кількість підписаних меморандумів про співпрацю						

ДОДАТОК 5. ШАБЛОН ДЛЯ ЗБОРУ ДАНИХ ПО СУДОВІЙ СИСТЕМІ

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Судовий розгляд кримінальних проваджень, пов'язаних з ВК							
1	Кількість кримінальних проваджень про злочини щодо ВК, що надійшли до суду у звітному періоді всього, з них в яких досудове розслідування проводилось:						
1.1	*слідчими ГПУ*						
1.2	*слідчими національної поліції (внутрішніх справ)*						
1.3	*слідчими СБУ*						
1.4	*детективами НАБУ*						
2	Кількість кримінальних проваджень про злочини щодо ВК, розглянутих судами у звітному періоді, всього, з них:						
2.1	*Із постановленням вироку*						
2.2	*Із закриттям провадження у справі*						
2.3	*Із поверненням на додаткове (досудове) розслідування*						
3	Кількість осіб стосовно яких судами розглянуто кримінальні провадження про злочини щодо ВК, всього, з них:						
3.1	*засуджених*						
3.2	*виправданих*						
3.3	*щодо яких кримінальні провадження закрито*						
4	Кількість осіб, стосовно яких прийнято рішення суду про конфіскацію коштів та майна за результатами розгляду кримінальних проваджень про злочини щодо ВК						
5	Сума легалізованих доходів (коштів, майна) встановлена рішенням суду						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
6	Кількість судових вироків пов'язаних з ВК з розподілом за видами справ:						
6.1	*самовідмивання*						
6.2	*відмивання третіми особами*						
6.3	*автономне ВК*						
6.4	*ВК з закордонним предикатним злочином*						
7	Тип засуджених осіб за судовими вироками пов'язаними з ВК:						
7.1	*керівник державної компанії*						
7.2	*керівник іншої компанії*						
7.3	*прокурор*						
7.4	*суддя*						
7.5	*колишній або діючий високопосадовець*						
8	Кількість судових вироків за ВК в розрізі предикатних злочинів*						
9	Кількість кримінальних проваджень щодо ВК, за якими було прийнято рішення про судове переслідування за вчинення предикатного злочину (без ст. 209 ККУ)						
10	Кількість розглянутих судом кримінальних проваджень щодо ВК, щодо яких причиною для зняття обвинувачень за ВК було:						
10.1	*недостатньо доказів обвинувачення*						
10.2	*відправлено на додаткове (досудове) розслідування*						
10.3	*обвинувальні акти за ВК поглинаються вироками за предикатні злочини*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
11	Кількість обвинувальних актів суду за предикатними злочинами в розрізі статей ККУ*						
12	Кількість фізичних осіб засуджених за предикатні злочини в розрізі статей ККУ*						
13	Кількість фізичних осіб щодо яких застосовано санкцію за ВК – штраф						
14	Середній розмір штрафів, застосованих до фізичних осіб, засуджених за ВК						
15	Кількість фізичних осіб, засуджених за ст. 209 ККУ до позбавленням волі (за винятком умовних вироків та вироків з відстрочкою виконання)						
16	Середній термін позбавлення волі (в місяцях >0) для фізичних осіб, засуджених за ВК (за винятком умовних вироків та вироків з відстрочкою виконання)						
Судовий розгляд кримінальних проваджень, пов'язаних з ФТ							
17	Кількість кримінальних проваджень про злочини щодо ФТ, розглянутих судами у звітному періоді, всього, з них:						
17.1	*із постановленням вироку*						
17.2	*із закриттям провадження у справі*						
17.3	*із поверненням на додаткове (досудове) розслідування*						
18	Кількість осіб стосовно яких судами розглянуто кримінальні провадження про злочини щодо ФТ, всього, з них:						
18.1	*засуджених*						
18.2	*виправданих*						
18.3	*щодо яких кримінальні провадження закрито*						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
19	Кількість осіб, стосовно яких прийнято рішення суду про конфіскацію коштів та майна за результатами розгляду кримінальних проваджень про злочини щодо ФТ						
20	Кількість засуджених фізичних осіб за злочини ФТ, з них						
20.1	*засуджених до позбавлення волі*						
20.2	*накладено штраф*						
20.3	*інші покарання*						
21	Кількість судових вироків за злочин ФТ у розрізі регіонів*						
22	Середній строк позбавлення волі за злочин ФТ						
23	Кількість судових вироків тільки за ФТ						
24	Кількість судових вироків за ФТ і іншою статтею ККУ						
25	Кількість судових вироків за ФТ у розрізі міжнародного ФТ та ФТ у середині країни						
26	Кількість засуджених фізичних осіб за ст. 258-5 ККУ в розрізі категорій:						
26.1	*кількість фізичних осіб засуджених до позбавлення волі*						
26.2	*кількість фізичних осіб засуджених до накладення штрафу*						
26.3	*кількість фізичних осіб засуджених до інших видів покарань*						
Використання НПО для злочинів ФТ							
27	Кількість судових вироків за ст. ст. 258 – 258-5 ККУ щодо використання НПО терористами						
28	Кількість засуджених осіб за ст. ст. 258 – 258-5 ККУ щодо використання НПО терористами						
29	Кількість вироків за ст. 258-5 ККУ (ФТ) по НПО						
30	Кількість засуджених осіб за ст. 258-5 (ФТ) по НПО						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Судовий розгляд кримінальних проваджень, пов'язаних з розповсюдженням зброї масового знищення							
31	Кількість судових вироків за ст. 439 ККУ (застосування зброї масового знищення)						
32	Кількість судових вироків за ст. 440 ККУ (розроблення, виробництво, придбання, зберігання, транспортування, збут зброї масового знищення)						
33	Кількість застосованих санкцій згідно обвинувального вироку за ст. 439 ККУ:						
33.1	*щодо фізичних осіб*						
33.2	*щодо юридичних осіб*						
34	Кількість застосованих санкцій згідно обвинувального вироку за ст. 440 ККУ щодо розповсюдження зброї масового знищення:						
34.1	*щодо фізичних осіб*						
34.2	*щодо юридичних осіб*						
Арешт, конфіскація, замороження активів							
35	Кількість прийнятих судових рішень щодо конфіскації (спеціальної конфіскації)						
36	Сума конфіскованого майна						
37	Кількість рішень конфіскації еквівалентної вартості						
38	Кількість судових вироків із застосуванням конфіскації як додаткового покарання						
39	Кількість осіб, стосовно яких було прийнято рішення по конфіскації грошей та майна						
40	Кількість випадків конфіскації активів без вироку суду/за вироком суду						

№ з/п	ПОКАЗНИК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
41	Кількість фізичних осіб, чиї активи були конфісковані без вироку суду/за вироком суду						
42	Щорічна вартість злочинних доходів, які були розділені з іноземними юрисдикціями, повернені країні-власнику або повернені постраждалим						
43	Кількість судових рішень щодо конфіскації стосовно незаконного збагачення та зловживання повноваженнями						
44	Кількість кримінальних проваджень за якими прийнято рішення про замороження злочинних активів						
45	Вартість вилучених чи заморожених злочинних активів						
46	Кількість вилучених активів і майна на етапі додаткового (досудового) розслідування						
47	Сума злочинних доходів, арештованих у ході додаткового (досудового) розслідування						
48	Кількість кримінальних проваджень, в ході яких ПО арештовано/ вилучено майно						
49	Загальна сума майна, арештованого/ вилученого ПО						
50	Накладено арештів на активи, отримані внаслідок вчинення предикатних кримінальних правопорушень, які розміщено у банках, інших фінансових установах на території України та (або) за кордоном						
51	Кількість заморожених активів і майна на етапі додаткового (досудового) розслідування						
52	Кількість справ щодо виявлення і знаходження активів						
53	Кількість випадків замороження активів						
54	Кількість фізичних осіб, чиї активи були заморожені						
55	Вартість заморожених активів						

ДОДАТОК 6. ВИТЯГИ З РЕКОМЕНДАЦІЙ ДЛЯ УКРАЇНИ ЗА ВИСНОВКАМИ ЕКСПЕРТІВ

6.1. Результати першої Національної оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ (2016 р.)

За результатами проведеної в Україні першої Національної оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ Урядом України затверджено низку обов'язкових заходів, які повинні бути вжиті державними органами, з метою мінімізації виявлених ризиків, зокрема:

- здійснення обміну інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями з метою встановлення методів, схем та механізму ВК, та документування правопорушень у зовнішньоекономічній сфері;
- налагодження тісної співпраці НАБУ та Держфінмоніторингу в контексті обміну інформацією та запровадження ефективного механізму співпраці;
- здійснення заходів щодо розвитку безготівкових розрахунків;
- підготовка законопроекту з метою імплементації у законодавство України положень Директиви ЄС 2015/849 Європейського Парламенту та Ради щодо запобігання відмиванню грошей та боротьби з тероризмом і Регламенту ЄС 2015/847 Європейського Парламенту та Ради про інформацію, що супроводжує грошові перекази, та його супроводження у Верховній Раді України до прийняття;
- здійснення заходів з метою підвищення ефективності взаємодії ПО у сфері боротьби з організованою злочинністю, зокрема в частині співпраці з новоствореними (в тому числі антикорупційними) ПО;
- вжиття дієвих заходів до виявлення та ліквідації каналів ФТ;
- створення ефективної системи зворотного зв'язку між ПО та Держфінмоніторингом стосовно результатів розгляду ПО узагальнених матеріалів шляхом забезпечення здійснення контролю та обліку стану розгляду узагальнених матеріалів та забезпечення своєчасного обміну відповідною інформацією;
- підготовка проекту Закону України "Про ріелторську діяльність" та його супроводження у Верховній Раді України до прийняття;
- проведення секторальної оцінки ризиків використання неприбуткових організацій з метою ВК/ФТ та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

6.2. Результати 5-го раунду взаємної оцінки України у сфері ПВК/ФТ експертами Комітету Ради Європи MONEYVAL (2018 р.)

Ключові рекомендації Україні, визначені Звітом за результатами 5-го раунду взаємної оцінки України Комітетом Ради Європи MONEYVAL:

- поглиблення розуміння ризиків в певних сферах (наприклад, транскордонні ризики, ризики, спричинені сектором неприбуткових організацій та юридичних осіб);
- правозастосування, сфокусованому на боротьбі з ВК, пов'язаних з корупцією;
- спрямування механізмів національної координації та формування політики на мінімізацію ризиків, що спричинені фіктивними підприємствами, тіньовою економікою та використанням готівки;
- здійснення оновлення ІТ системи Держфінмоніторингу, збільшення чисельності його персоналу адекватно зростаючому навантаженню;

- застосування конфіскації послідовно в усіх справах, що генерують доходи;
- приведення законодавства щодо системи запровадження цільових фінансових санкцій щодо ФТ у відповідність до міжнародних стандартів;
- запровадження небанківськими установами та визначеними нефінансовими установами та професіями (ВНУПами) превентивних заходів з урахуванням РОП;
- здійснення більшістю наглядовими органами покращень у виконанні своїх наглядових функцій в сфері фінансового моніторингу;
- забезпечення достовірності й актуальності інформації про бенефіціарну власність в Єдиному державному реєстрі;
- забезпечення ефективного надання взаємної правової допомоги.

6.2. Результати 4-го раунду оцінювання України щодо запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів, експертами GRECO (2017 р.)

Ключові рекомендації для України:

- вжиття необхідних заходів для запобігання обходу обмежень на заняття народними депутатами підприємницькою діяльністю;
- запровадження на законодавчому рівні оцінки виконання службових обов'язків прокурорів а органах прокуратури на основі встановлених об'єктивних критеріїв;
- підвищення ефективності дисциплінарних проваджень щодо проступків прокурорів за рахунок збільшення строку давності та забезпечення можливості відповідних органів прокурорського самоврядування та голів ініціювати дисциплінарні провадження;
- розробки заходів, зокрема регуляторного для посилення незалежності та неупередженості Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК);
- забезпечення безперешкодного доступу НАБУ до всіх декларацій, які отримало НАЗК, та у межах кримінальних проваджень, відкритих на основі таких декларацій, до всіх національних і регіональних баз даних необхідних для оцінки декларацій;
- вжиття заходів для зменшення зовнішнього тиску та впливу корупції на суддів.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

MONEYVAL	–	Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму
FATF	–	Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей
ВВП	–	валовий внутрішній продукт
ВК	–	легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом
ВК/ФТ	–	легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму
ВНУП	–	визначені не фінансові установи і професії
ВПД	–	взаємна правова допомога
Держфінмоніторинг	–	Державна служба фінансового моніторингу України
ЄС	–	Європейський Союз
Закон	–	Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (від 14.10.2014 р. № 1702-VII)
КМУ	–	Кабінет Міністрів України
ККУ	–	Кримінальний кодекс України
МВФ	–	Міжнародний валютний фонд
НБУ	–	Національний банк України
НДО	–	недержавні організації
НОР	–	національна оцінка ризиків
НПО	–	неприбуткові організації
ОБСЄ	–	Організація з безпеки та співробітництва в Європі
ПВК/ФТ	–	запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму
ПФР	–	підрозділ фінансової розвідки
РБ ООН	–	Рада Безпеки Організації Об’єднаних Націй
РОП	–	ризик-орієнтовний підхід
СДФМ	–	суб’єкти державного фінансового моніторингу
СПФМ	–	суб’кти первинного фінансового моніторингу
ФТ	–	фінансування тероризму